

Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права

Кафедра економіки, підприємництва та маркетингу

**Кваліфікаційна робота бакалавра на тему:
«Капітал підприємства: формування й ефективність
використання (на матеріалах СТОВ «Україна»)»**

Виконав: здобувач першого рівня вищої
освіти групи 401 ЕП

Спеціальності 076 «Підприємництво,
торгівля та біржова діяльність»

Дзеркалій В.М.

Керівник: Валявський С.М.

Рецензент: Логвиненко Г.В.

Полтава – 2024 рік

Консультанти:

з кафедри економіки, підприємництва та маркетингу
(охорона праці)

____.____.2024 _____ (Валявський С.М.)

Здобувач ____ . ____ .2024 _____ (Дзеркалій В.М.)

Керівник роботи ____ . ____ .2024 _____ (Валявський С.М.)

Нормоконтроль ____ . ____ .2024 _____ (Валявський С.М.)

Допустити до захисту

Завідувачка кафедри ____ . ____ .2024 _____ М. Б. Чижевська

ЗМІСТ

Вступ.....	8
Розділ 1 Теоретичні аспекти формування та використання капіталу підприємства.....	10
1.1. Капітал підприємства: сутність, характеристика, основні функції	10
1.2. Функції капіталу та джерела його формування	22
1.3. Методика оцінювання ефективності формування та використання капіталу підприємства та шляхи її підвищення.....	28
Розділ 2. Організаційно-правові основи функціонування підприємства.....	37
2.1. Стан та перспективи розвитку аграрного сектора України	37
2.2. Організаційно-правові основи функціонування СТОВ «Україна».....	43
2.3. Аналіз основних економічних та фінансових показників діяльності підприємств	50
2.4. Стан охорони праці на підприємстві.....	64
Розділ 3. Програма формування та ефективного використання капіталу СТОВ «Україна».....	69
3.1. Аналіз формування та використання капіталу СТОВ «Україна» за 2021-2023 роки.....	69
3.2. Програма формування та ефективного використання капіталу підприємства та оцінка її ефективності	80
Висновки.....	97
Глосарій.....	103
Список використаних джерел.....	111

Додаток А. Фінансова та статистична звітність за 2021 рік.....	121
Додаток Б. Фінансова та статистична звітність за 2022 рік.....	146
Додаток В. Фінансова та статистична звітність за 2023 рік.....	177
Додаток Г. Ілюстративний матеріал.....	208

ВСТУП

У сучасному світі фінстан підприємства є важливим показником його діяльності та відображає всю інформацію про конкретну компанію. Аналіз ефективності формування та використання капіталу наразі є одним із ключових елементів фінаналізу і основним способом мати фінансові ресурси для діяльності підприємства.

Важливою функцією менеджменту є ефективне управління капіталом. Вона сприяє забезпеченню досягнення гарних результатів у господарській діяльності підприємств. Однак його ефективність дуже залежить від якості проведеного аналізу.

На основі нього керівництво підприємства може зробити систему висновків про діяльність компанії та вирішити застосувати певні заходи щодо ефективності та прибутковості окремих видів господарської діяльності, правильності вибору напрямків виробництва та розвитку, рентабельності продукції тощо.

Зростання потреби підприємств в капіталі, посилення конкуренції за обмежені ресурси фінансового ринку, а також потреба підприємств у скороченні своїх витрат для підвищення ефективності та зниження ризиків зробили реальністю те, що сфера аналітичного обґрунтування рішень в управлінні капіталом розширюється.

Питання формування та використання капіталу аналізували такі дослідники: Ван Хорн Й.К., Голов С.Ф. [3, 5, 6], Мулік Є.В. [9], Мец В.О., Пилипенко О.І., Прокопенко Н.С. [14, 15], Чупіса А.В.

Висновки цих дослідників здебільшого ґрунтуються на аналізі оборотного капіталу, важливості та сутності цього капіталу. Однак ця тема все ще потребує всебічного та глибокого дослідження методів та прийомів аналізу капіталу сучасних підприємств, що зумовлено викликами сьогодення.

Така ситуація зумовила вибір теми дослідження, його мету, предмет,

структуру та спрямованість.

Метою данного дослідження є розроблення та обґрунтування теоретичних підходів щодо розгляду сутності капіталу, його основних характеристик, функцій та складових, методичних засад аналізу капіталу, на основі чого запропонувати основні заходи щодо покращення його формування та використання.

Для цього потрібно виконати такі завдання:

- дослідити основні положення в теоретичній концепції щодо сутності, складу та структури капіталу підприємства;
- проаналізувати джерела формування та функції капіталу;
- розглянути методичний підхід оцінювання ефективності використання капіталу підприємства та шляхи її підвищення;
- визначити організаційно-правові засади діяльності компаній;
- проаналізувати основні економічні та фінансові показники діяльності підприємства;
- оцінити та проаналізувати ефективність використання капіталу підприємства, на основі чого запропонувати основні заходи з її покращення.

Об'єктом дослідження є СТОВ «Україна» та його господарська діяльність.

Предметом дослідження є капітал товариства, порядок його формування та показники використання.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Капітал підприємства: сутність, характеристика, основні функції

Важливість досліджень з формування та оцінки ефективності використання капіталу підприємства зумовлена тим, що капітал є основним фінансовим ресурсом будь-якої організації. Від ефективності його використання залежать ключові показники діяльності підприємства, такі як фінансовий стан і конкурентоспроможність на ринку. [4].

У сучасних умовах фінансовий стан підприємства є важливим показником його діяльності та відображає всю необхідну інформацію про конкретне підприємство.

Аналіз формування та ефективності використання власного капіталу сьогодні є одним з ключових елементів фінансового аналізу і основним джерелом фінансування діяльності підприємства.

На основі цього аналізу керівництво може зробити висновки про діяльність підприємства та прийняти рішення щодо ефективності та прибутковості різних видів господарської діяльності, правильності вибору напрямків розвитку, рентабельності продукції тощо. [5].

Проблему формування та використання капіталу підприємства досліджували багато науковців. Їхні висновки переважно ґрунтуються на аналізі оборотного капіталу та його значення.

Проте, через складність цього питання, залишається необхідність у комплексному вивченні методів і підходів до аналізу капіталу сучасних підприємств.

Капітал є одним із ключових понять у функціонуванні та розвитку. Це зумовлено його важливою роллю в системах розподілу та перерозподілу, а також у споживанні матеріальних благ.

Протягом століть науковці розглядали поняття "капітал" як складну та багатозначну категорію, еволюція якої відображає історичний процес суспільного розвитку. Однак, справжнє значення це поняття набуло лише в контексті ринкових відносин (табл. 1.1)

Таблиця 1.1 – Поняття «капітал» в різних економічних теоріях

Економічні школи	Підхід до визначення сутності капіталу	Форма прояву капіталу
Меркантилісти	Капітал – це гроші (золото, срібло), що утворені у сфері обміну	Торговий капітал, утворений у сфері обміну
Фізіократи	Капітал – це багатство, що є результатом «накопиченої праці»	Капітал, утворений у сфері виробництва
А. Сміт	Капітал – частина запасів, від яких очікують у майбутньому дохід.	Капітал, зайнятий у матеріальному виробництві
Дж.С. Міль	Капітал – це заздалегідь накопичений запас та результати минулої праці	Капітал є результатом заощадження
К. Маркс	Капітал – це самозростаюча вартість, що приносить додаткову вартість.	Додана вартість створюється капіталом через виробництво, а в обігу вона перетворюється в грошову форму
Е. Бем-Баверк	Капітал – це накопичений запас, проміжний продукт, створений працею і природою заради підвищення продуктивності виробництва.	Капітал – запас, що створений працею і природою
К. Вексель	Капітал – це продукти минулої праці, що мають вартість і що підвищують продуктивність «поточної праці і землі». Капітал – це збережена праця, а відсоток – різниця між граничною продуктивністю збереженої праці і землі та поточної праці і землі.	Капітал – це продукт минулої праці
І. Фішер	Капітал – це запас, що породжує послугу капіталу, яка перетворюється на дохід, що має подвійну природу: речову і вартісну. Капітал – дисконтований дохід, що приносить дохід своєму власникові.	Капітал – це запас, який приносить дохід
Б. Ефрусі, Н. Каблуків	Поділяли капітал на: капітал як народногосподарська одиниця, яка включає суму господарських благ і продуктів, що йдуть на подальше виробництво; капітал як одиниця приватна є сумою благ, що належать одній особі і що приносять йому дохід.	Капітал – це господарське благо, яке приносить дохід

З розвитком виробництва і взаємозв'язку між товарами і грошима поняття «капітал» набуло іншого значення. Його почали ототожнювати з сумою грошей, які надаються в борг і приносять дохід їхнім власникам у вигляді відсотків.

Наріжним критерієм, котрий визначає рівень розвитку підприємства та масштаби його діяльності, є достатній за обсягом, прийнятний за складом та вартістю капітал.

Капітал є однією із визначальних категорій ринкової економіки, прямим або непрямим об'єктом досліджень практично всіх шкіл економічної теорії.

Смисловий зміст цього поняття диференціювався у процесі економічного і наукового розвитку інституціональних основ суспільних формацій [7]. Еволюція категорії «капітал» у працях вчених-економістів наведена в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 – Еволюція поняття «капітал» у працях вчених-економістів

Автор	Трактування категорії «капітал»
А. Сміт та Д. Рикардо	Засіб виробництва
Ж. Б. Сей	Один із факторів, який приносить його власнику прибуток
К. Маркс	Вартість, що приносить додану вартість
І. Фішер	Будь-яке благо, що приносить дохід своєму власнику, незалежно від сфери застосування
Дж. С. Мілль	Попередньо нагромаджений запас продуктів минулої праці
М. Туган-Барановський	Це ті чи інші речі, які через певні суспільні умови набувають здатність зростати в своїй вартості, таким чином, давати постійний дохід тому, кому вони належать

Аналізуючи економічну сутність капіталу підприємства, варто розглянути та систематизувати його визначення відповідно до різних авторських підходів (табл. 1.3).

Автори по-різному підходять до визначення економічної суті цієї категорії, значно звужуючи для себе проблему, що залежить від поставленої мети дослідження. Існує декілька основних підходів стосовно визначення

економічної суті капіталу.

Таблиця 1.3 – Трактування поняття «капітал»

Автор	Визначення поняття
<u>Балабанов І.Т.</u>	Капітал – це частина фінансових ресурсів. Капітал – це гроші, випущені в обіг, і доходи, що вони приносять від цього обігу
<u>Бідник О.І.</u>	Капітал визначається як власність, що належить фізичним або юридичним особам у даний момент і чітко відокремлена від доходу, отриманого від цієї власності протягом певного періоду.
Біла О.Г.	Капітал підприємства – сукупні грошові ресурси, що використовуються на підприємстві, авансований у господарську діяльність капітал власний, позичений і залучений у сукупності.
<u>Білоліпецький В.Г.</u>	Капітал – частина фінансових ресурсів, задіяних підприємством в оборот, і доходи, що вони приносять від цього капіталу.
Бланк І.А.	Капітал – загальна вартість засобів у грошовій, матеріальній та нематеріальних формах, інвестований у формування його активів.
<u>Брігхем Є.Ф.</u>	Капітал – необхідний фактор виробництва, він включає компоненти боргу, нерозподілений прибуток, привілейовані акції та звичайні акції.
<u>Катаєв Л.І.</u>	Капітал – це накопичений шляхом збереження запас благ у формі грошових коштів і капітальних товарів, що залучаються його власниками в економічний процес як інвестований ресурс і фактор виробництва з метою отримання доходу, функціонування яких в економічній системі.
Клименко С.М.	Капітал – це сукупність матеріальних цінностей і коштів, фінансових вкладень і витрат на придбання прав і привілеїв, необхідних для здійснення його господарської діяльності.
Крамаренко Г.О., Чорна О.Е.	Капітал – це фінансові ресурси підприємства, необхідні для організації його господарської діяльності і використуванні в господарському обороті для одержання доходів і прибутку.
<u>Моїсєєв С.В.</u>	Капітал – це фінансові кошти підприємства, відображенні в пасиві його бухгалтерського обліку. При цьому фінансовий капітал поділяється на власних, тобто сформований за рахунок <u>вданих джерел фінансових ресурсів</u> , і позиковий, формування якого здійснюється за рахунок позикових фінансових джерел.
Опарін В.М.	Капітал – це сума коштів, спрямованих в <u>основні засоби</u> та <u>обігові кошти</u> підприємства.
<u>Поддєрьогін А.М.</u>	Капітал – це кошти, якими володіє підприємство для здійснення своєї діяльності з метою отримання прибутку.
<u>Подольська В.О.</u>	Капітал – це вартість, яка в процесі виробництва дає нову додану вартість, тобто само зростає.
Селєзньов В.В.	Капітал – є <u>взаємозростаючою вартістю</u> , виступає у вигляді певної суми грошей, що витрачаються на засоби виробництва і на заробітну плату <u>робітникам</u> , а потім при продажі виготовленого товару знову перетворюються на гроші, але вже в більшій кількості.

Капітал розглядається як фінансові ресурси, виражен у грошовій формі (А.А. Чухно, Л.М. Гаєвська, О.С. Рибак, А.Б. Гончарова, О.С. Бородкіна, О.М. Петрук). Тобто, вихідною і загальною формою капіталу є грошова. Гроші перетворюються в капітал, коли накопичення їх дає змогу купити засоби виробництва та робочу силу, поєднати їх у процесі виробництва.

Накопичення капіталу відбувається через його кругообіг, оскільки капітал – це рух, процес кругообігу, який проходить різні стадії та набуває різних форм [44], зокрема, використовуються в процесі виробництва, його обслуговування і є джерелом та засобом отримання прибутку [7].

Другий напрям – капітал як майно підприємства. В цьому випадку він представляє собою всю сукупність ресурсів та кошти.

До представників цього напрямку можна віднести таких авторів, як В.З. Потій, П.В. Круш, В.І. Подвігіна та О.В. Клименко, Е.Б. Тютюкіна, В.В. Краснова, Б.О. Жнякін, І.В. Зятковський, О.С. Бородкін та О.М. Петрук.

Таким чином, категорія «капітал» є одним з найбільш неоднозначних, які вивчали і продовжують вивчат. Воно включає в себе різні фундаментальні аспекти складних економічних процесів.

Рисунок 1.1 – Характеристики капіталу підприємства за Бланком

Основними характеристиками цієї категорії є наступні (рис. 1.2).

Рисунок 1.2 – Характеристика капіталу підприємства

На основі цього дослідження слід представити класифікацію капіталу організацій.

Класифікація капіталу підприємства зображена на рисунках 1.3-1.5 .

Дана класифікація є обширною через те, що вона охоплює максимальну кількість ознак. За ними саме і класифікують капітал підприємства.

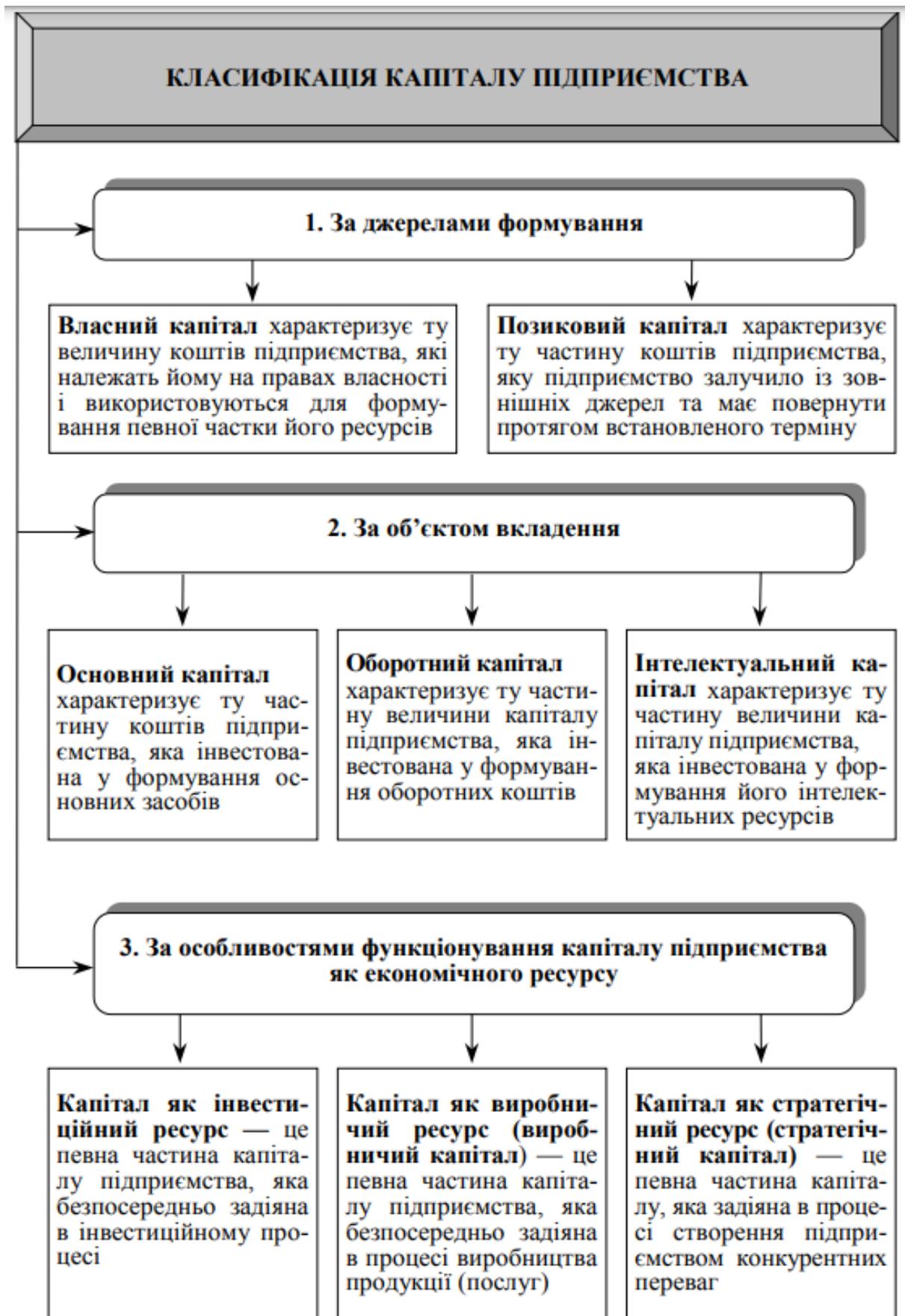

Рисунок 1.3 – Класифікація капіталу

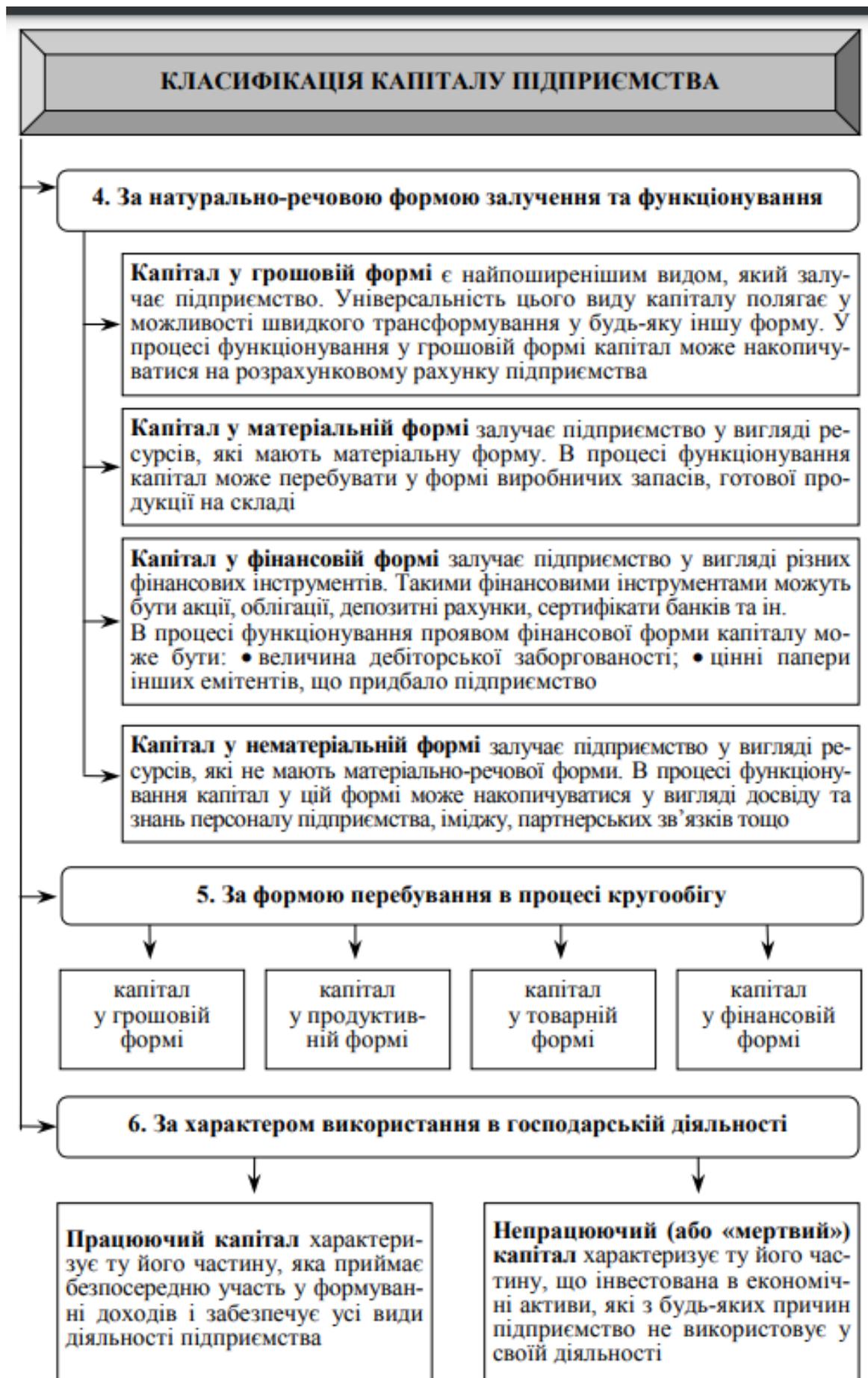

Рисунок 1.4 – Класифікація капіталу

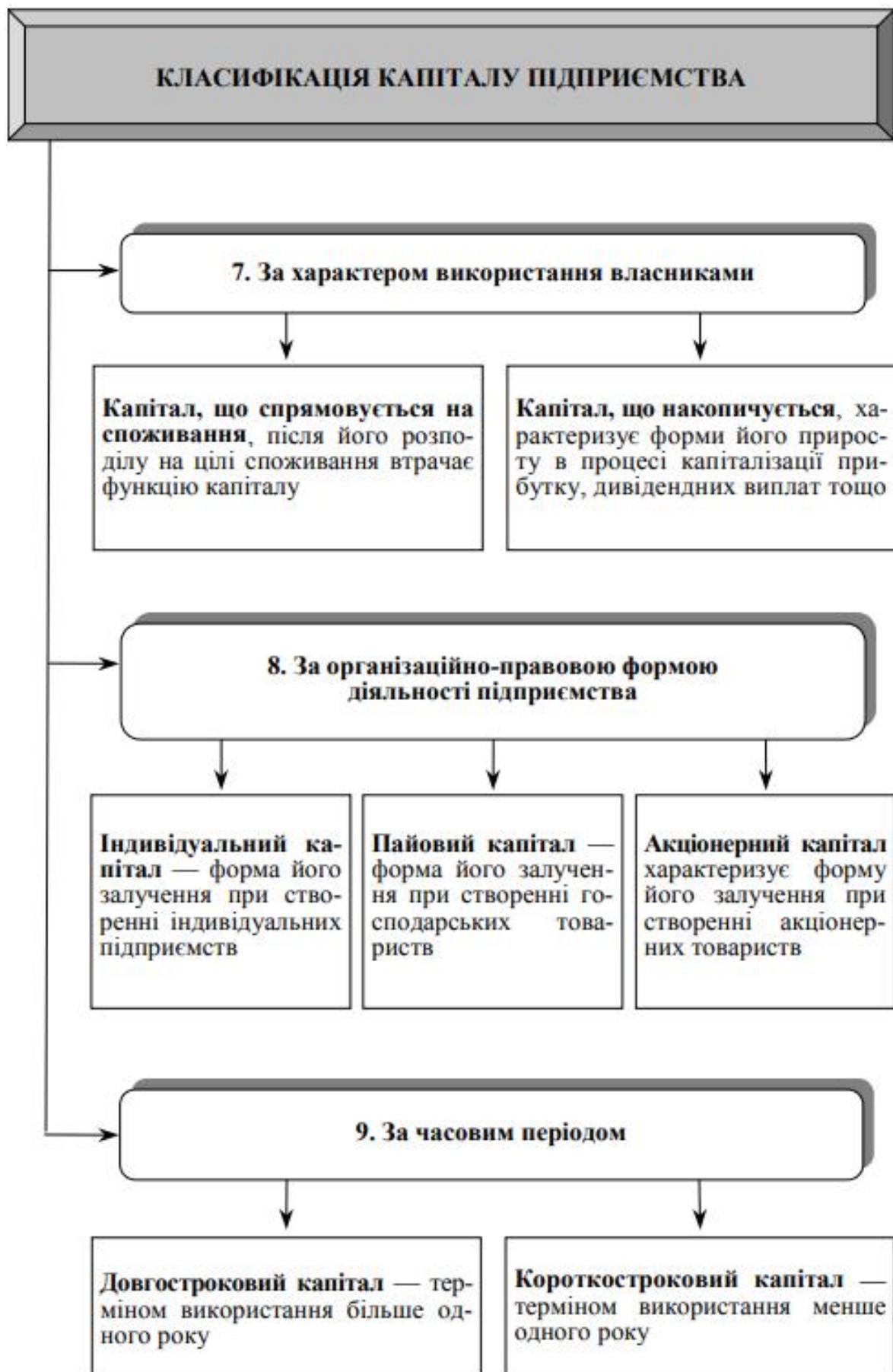

Рисунок 1.5 – Класифікація капіталу

Заснування та подальший розвиток підприємства неможливі без капіталу.

Через капітал задовольняються інтереси всіх суб'єктів: власників, держави та найманих працівників. Через капітал визначають ринкову вартість підприємства.

Характеристики капіталу проілюстровано на рисунку 1.6.

Рисунок 1.6 – Характеристика капіталу підприємства

Капітал здійснює кругообіг.

Схему кругообігу капіталу зображено на рисунку 1.7.

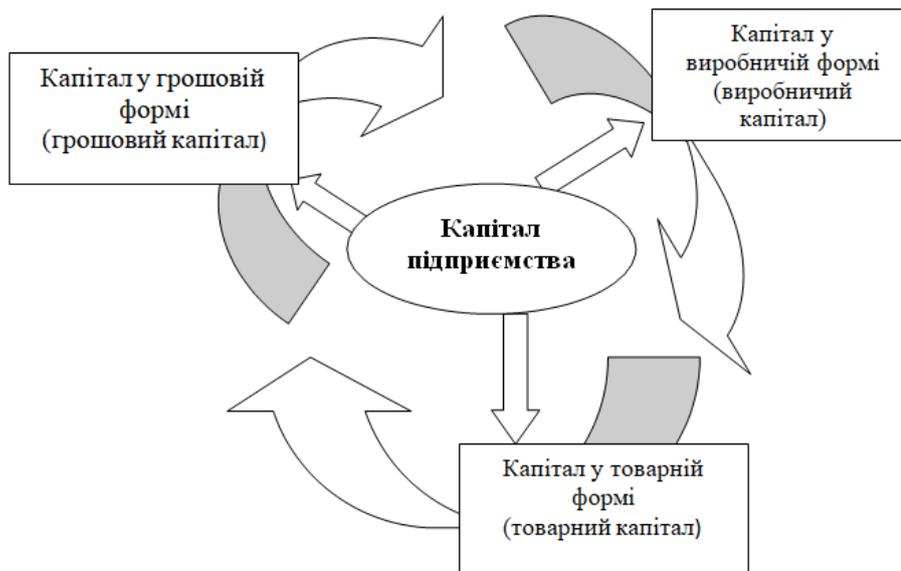

Рисунок 1.7 – Стадії кругообігу капіталу підприємства

Особливості кругообігу капіталу представлено на рисунку 1.8.

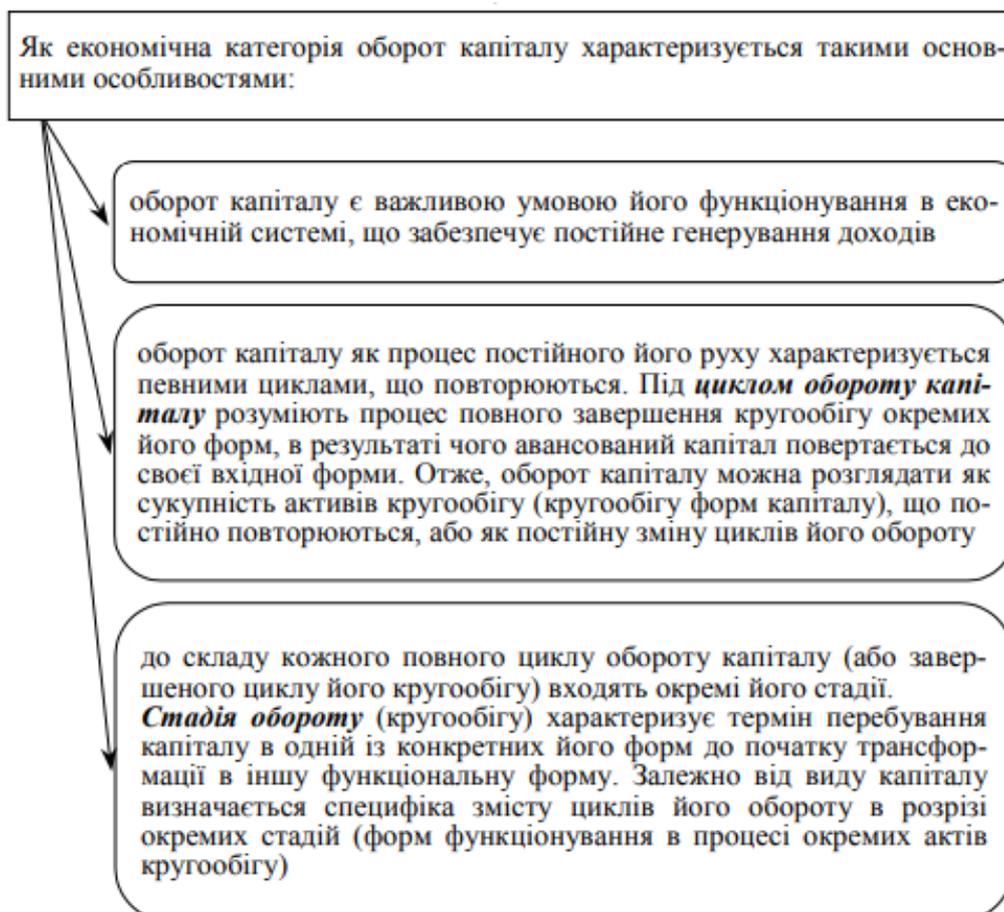

Рисунок 1.8 – Особливості кругообігу капіталу

Стадії обороту капіталу більш детально представлено на рисунку 1.9.

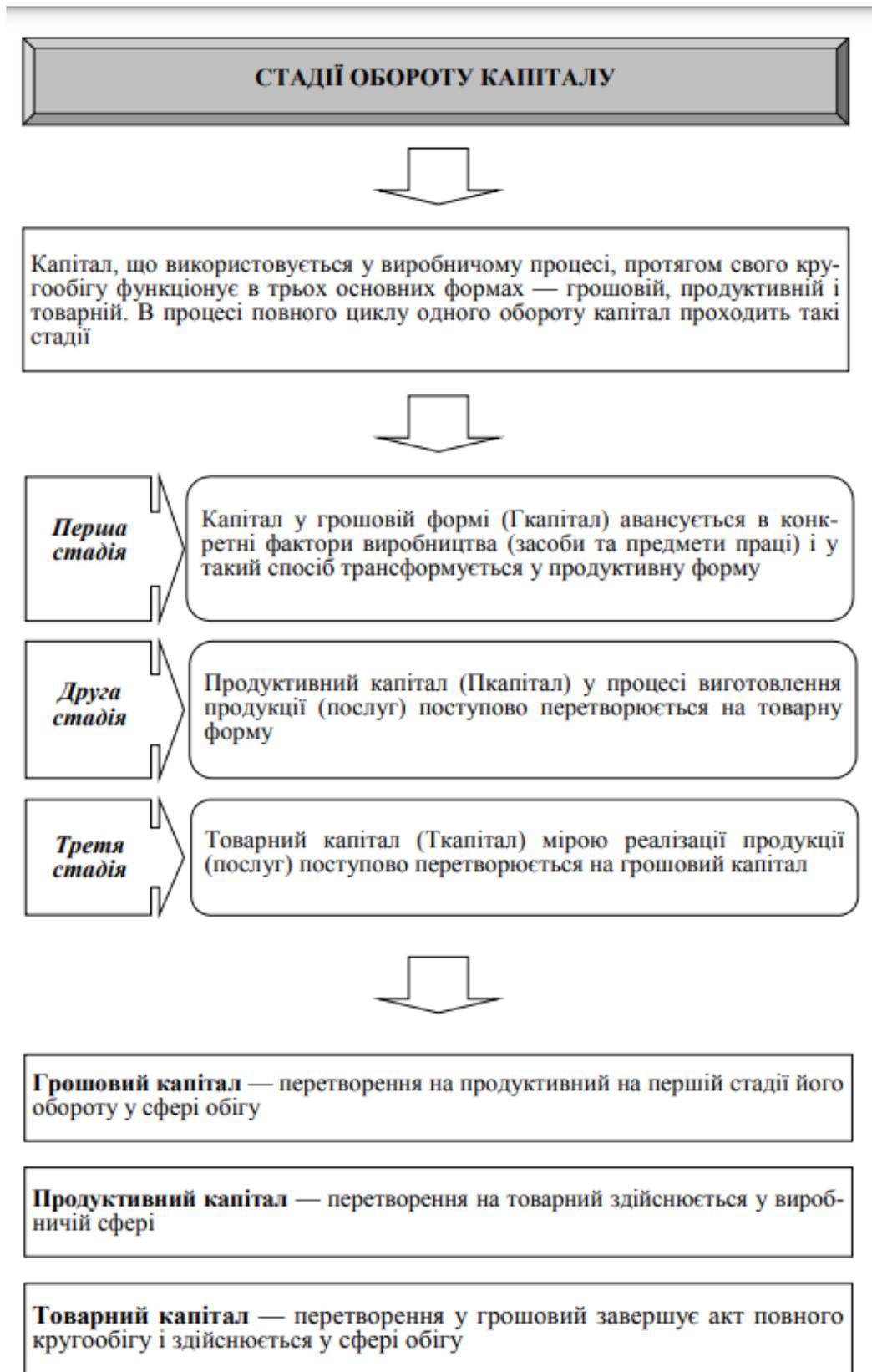

Рисунок 1.9 – Стадії обороту капіталу

Таким чином сутність категорії «капітал» викликає значний інтерес вітчизняних та зарубіжних науковців. Проаналізувавши погляди науковців на трактування цієї дефініції, автор виявляє неоднозначність, складність та багатогранність поняття.

1.2. Функції капіталу та джерела його формування

Розглянуті у попередньому підрозділі характеристики та особливості капіталу підприємства дозволяють сформулювати декілька функцій його капіталу, які Крамаренко Г.О. та Чорна О.Є. визначають наступним чином [26]:

- 1) фінансова функція
- 2) виробнича функція
- 3) відтворювальна функція
- 4) нагромадження
- 5) інвестиційна;
- 6) функція оцінки.

Просолова С.П. та Вовченко О.С. обмежують функції капіталу лише трьома функціями: захисту, функціонування та регулювання [32].

Терещенко О.О. формує розширений перелік функцій капіталу, який включає наступні функції [10]:

- 1) організація,
- 2) відповідальність,
- 3) захист,
- 4) фінансування та ліквідність,
- 5) управління дивідендами,
- 6) розподіл власності,
- 7) управління та адміністрування,
- 8) функції реклами.

Визначимо кожну з цих функцій (табл.1.4).

Таблиця 1.4 – Функції капіталу підприємства

Функція	Сутність
Стартова функція	капітал виступає стартовою ланкою у започаткуванні та веденні господарської діяльності підприємства
Гарантійна функція	капітал підприємства виступає кредитним забезпеченням для кредиторів. Розмір і структура капіталу впливають на розмір збитків, які здатне понести підприємство у критичній ситуації
Захисна функція	включає в себе забезпечення життєдіяльності підприємства, фінансування діяльності та забезпечення ліквідності, забезпечення незалежності від кредиторів
Функція регулювання	дана функція покриває формування дивідендної політики, управління і контроль за діяльністю власників, формуванням резервних фондів і реінвестиціями, кадрову політику тощо
Функція репрезентування	капітал визначає ступінь довіри до підприємства з боку кредиторів, інвесторів, клієнтів та інших контрагентів

Деякі форми капіталу визначають відповідне джерело фінансування. До таких джерел капіталу належать власний, залучений та позиковий капітал, тобто створення власного та запозиченого капіталу (рис. 1.10).

Рисунок 1.10 – Джерела фінансування капіталу

Власним капіталом виступає джерело коштів, внесених засновником, реінвестованих сум з нерозподіленого прибутку та безоплатно наданого капіталу для фінансування діяльності компанії.

Ефективне керування капіталом підприємства вимагає не тільки ефективного використання накопиченого капіталу, а й ефективного його формування. Це гарантуватиме розвиток підприємства у майбутньому. Власний капітал формується з різних джерел.

Джерела фінансування капіталу предсатовлено на рисунку 1.11.

Як власний, так і позиковий капітал можуть формуватися за рахунок різних джерел. Їх склад показано на рисунку 1.11.

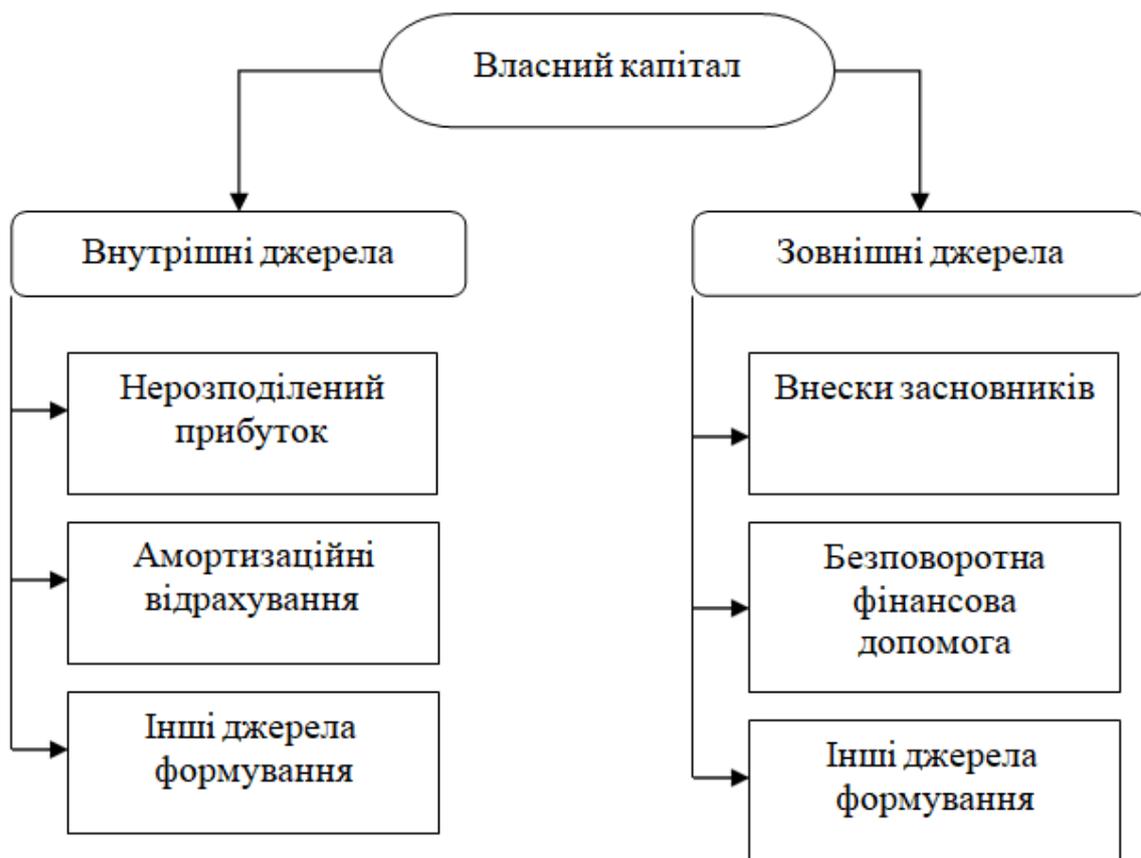

Рисунок 1.11 – Джерела формування власного капіталу підприємства

Джерела формування позикового капіталу підприємства наведені на рисунку 1.12.

Рисунок 1.12 – Джерела формування позикового капіталу підприємства

Запозичений капітал представляє собою зовнішні кошти, що складаються з банківських кредитів, облігацій, позик від фінансових компаній, різної кредиторської заборгованості, лізингу, податків та комерційних паперів. Ці джерела фінансування господарської діяльності складають основу структури капіталу і являють собою загальний капітал підприємства.

Завдяки запозиченому капіталу компанії мають можливість збільшити свій економічний потенціал та забезпечити ефективне використання власного капіталу, таким чином збільшуючи ринкову вартість свого капіталу.

Розглянемо більш детально форми запозиченого у таблиці 1.5.

Таблиця 1.5 – Джерела формування позикових фінансових ресурсів підприємства

Джерела формування	Склад джерел формування
Внутрішні	<p>Внутрішні довгострокові позикові кошти (відстрочена та прострочена заборгованість за майно в оренді, реструктуризований борг за кредитами та позиками, відстрочена податкова заборгованість, інші внутрішні довгострокові позикові кошти, довгострокові податкові кредити і пільги);</p> <p>Внутрішні короткострокові позикові кошти (короткострокові кредити і позики, в строк які не сплачені; короткостроковий товарний (комерційний) кредит, не сплачений у строк; внутрішня і зовнішня кредиторська заборгованість, строк сплати якої не настав; прострочена внутрішня і зовнішня кредиторська заборгованість; інші внутрішні короткострокові позикові кошти).</p>
Зовнішні	<p>Зовнішні довгострокові позикові кошти (довгострокові кредити банків, довгострокові облігаційні позики, довгострокові кредити і позики небанківських фінансових установ, довгострокові державні цільові кредити, фінансовий лізинг, довгостроковий податковий кредит і пільги);</p> <p>Зовнішні короткострокові позикові кошти (короткострокові кредити банків, короткострокові кредити і позики небанківських фінансових установ, короткостроковий товарний кредит, короткостроковий податковий кредит).</p>

За висловленням І.О. Бланка [9], процес формування капіталу на новостворених підприємствах характеризується рядом особливостей, головні з яких узагальнені у таблиці 1.6.

Таблиця 1.6 – Особливості процесу формування капіталу нового підприємства, що створюється

Особливість формування капіталу	Пояснення
1. До формування капіталу створюваного підприємства не можуть бути залучені внутрішні джерела фінансових ресурсів, які на цій стадії життєвого циклу просто відсутні.	Потреба у власному капіталі створюваного підприємства не може бути задоволена за рахунок його прибутку, а потреба в позиковому капіталі – за рахунок поточних зобов'язань за розрахунками, які до початку функціонування підприємства ще не сформувалися.
2. Основу формування стартового капіталу створюваного підприємства становить власний капітал його засновників.	Без внесення частки власного капіталу у створення нового підприємства залучити позиковий капітал складно. Формування стартового капіталу виключно за рахунок позикового капіталу теоретично можливе, але на практиці зустрічається дуже рідко.

3. Стартовий капітал, що формується у процесі створення нового підприємства, може бути залучений його засновниками в будь-якій формі.	Його формами можуть виступати грошові кошти; різні види основних засобів (будівлі, приміщення, машини, устаткування); різні види матеріальних оборотних активів (запаси сировини, матеріалів, товарів, напівфабрикатів); окремі види фінансових активів (різні види цінних паперів, що обертаються на фондовому ринку).
4. Власний капітал засновників (учасників) створюваного підприємства вкладається в нього у формі статутного капіталу.	Початковий розмір капіталу декларується статутом створюваного підприємства.
5. Особливості формування статутного капіталу нового підприємства визначаються організаційно-правовими формами його створення.	Таке формування регулюється державою. Так, державні нормативно-правові акти регламентують мінімальний розмір статутного капіталу підприємств, що створюються у формі відкритого акціонерного товариства й товариства з обмеженою відповідальністю. Щодо корпоративних підприємств, які створюються у формі відкритого акціонерного товариства, то регламентується також порядок проведення емісії акцій, обсягу придбання пакета акцій засновниками.
6. Можливості та коло джерел залучення позикового капіталу на стадії створення підприємства вкрай обмежені.	Сучасна практика свідчить про те, що фінансування нового бізнесу кредиторами є досить складним, а іноді навіть важко вирішуваним завданням. При цьому на початковій стадії формування капіталу підприємства до його створення не може бути залучено такі позикові джерела, як, зокрема, емісія облігацій, податковий кредит.
7. Формування капіталу створюваного підприємства за рахунок зовнішніх джерел потребує підготовки спеціального документа, а саме бізнес-плану.	Бізнес-план – це основний документ, який визначає необхідність створення нового підприємства та в якому у загальноприйнятій послідовності розділів викладені основні характеристики та прогнозовані фінансові показники новостворюваного підприємства. <u>У бізнес-плані відбиваються, як правило, такі основні показники, як зокрема, загальна потреба в стартовому капіталі; схема фінансування нового бізнесу; очікувані строки повернення вкладеного капіталу інвесторам.</u>
8. Для підготовки бізнес-плану засновники створюваного підприємства повинні здійснити певні передстартові витрати капіталу.	Ці витрати пов'язані з оплатою праці розробників бізнес-плану і фінансуванням пов'язаних із цим досліджень. Передстартові витрати капіталу в суму статутного капіталу створюваного підприємства зазвичай не включаються.
9. Ризики, пов'язані з формуванням (і подальшим використанням) капіталу, що характеризуються досить високим рівнем.	Це зумовлює високий рівень вартості окремих елементів позикового капіталу, що залучається на стадії створення підприємства.

1.3. Методика оцінювання ефективності формування та використання капіталу підприємства та шляхи її підвищення

Важливим є пошук способів ефективного використання власного та позикового капіталу для забезпечення стійкості фінансового стану підприємства.

Аналіз цих процесів у діяльності компанії дозволяє виявити та виправити недоліки у використанні капіталу, що дозволяє оцінити здатність компанії використовувати власні та позикові капітальні ресурси та знизити рівень фінансового ризику.

Вартість капіталу визначається різними суб'єктами господарювання (рис. 1.13).

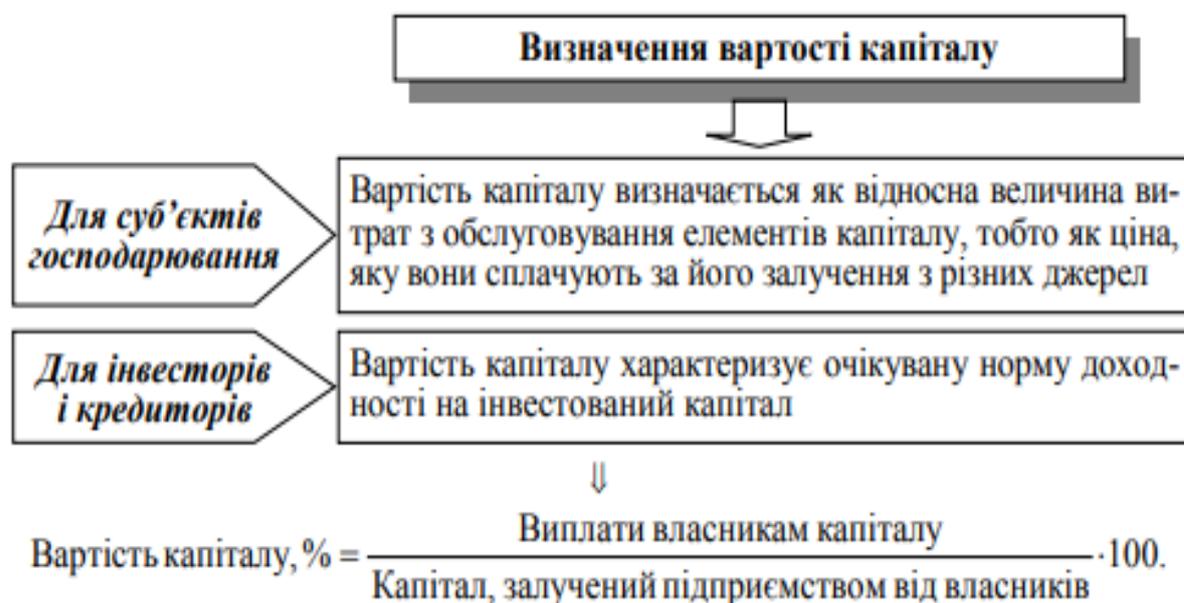

Рисунок 1.13 – Визначення вартості капіталу

Капітал можна вимірювати на різних етапах життєвого циклу (рис. 1.14).

Оцінювання капіталу за етапами життєдіяльності підприємства

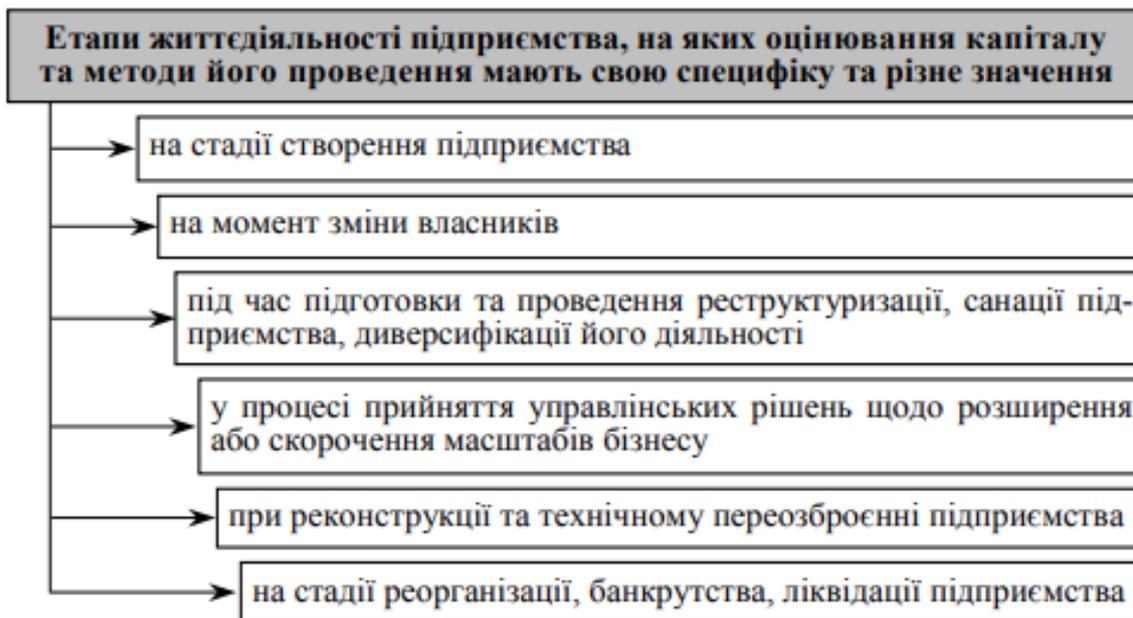
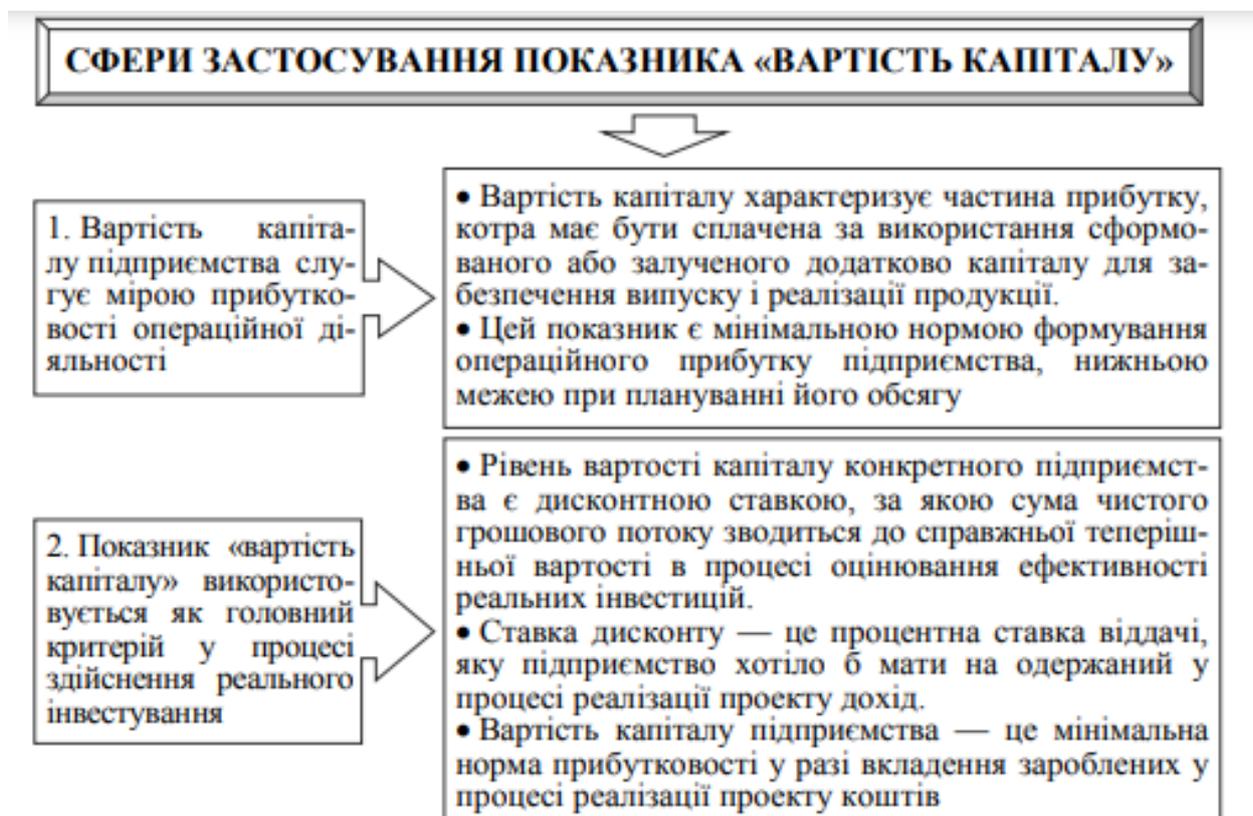

Рисунок 1.14 – Оцінювання капіталу на різних етапах життєвого циклу підприємства

Таким чином вартість капіталу може розглядатися з різною метою (рис. 1.15).

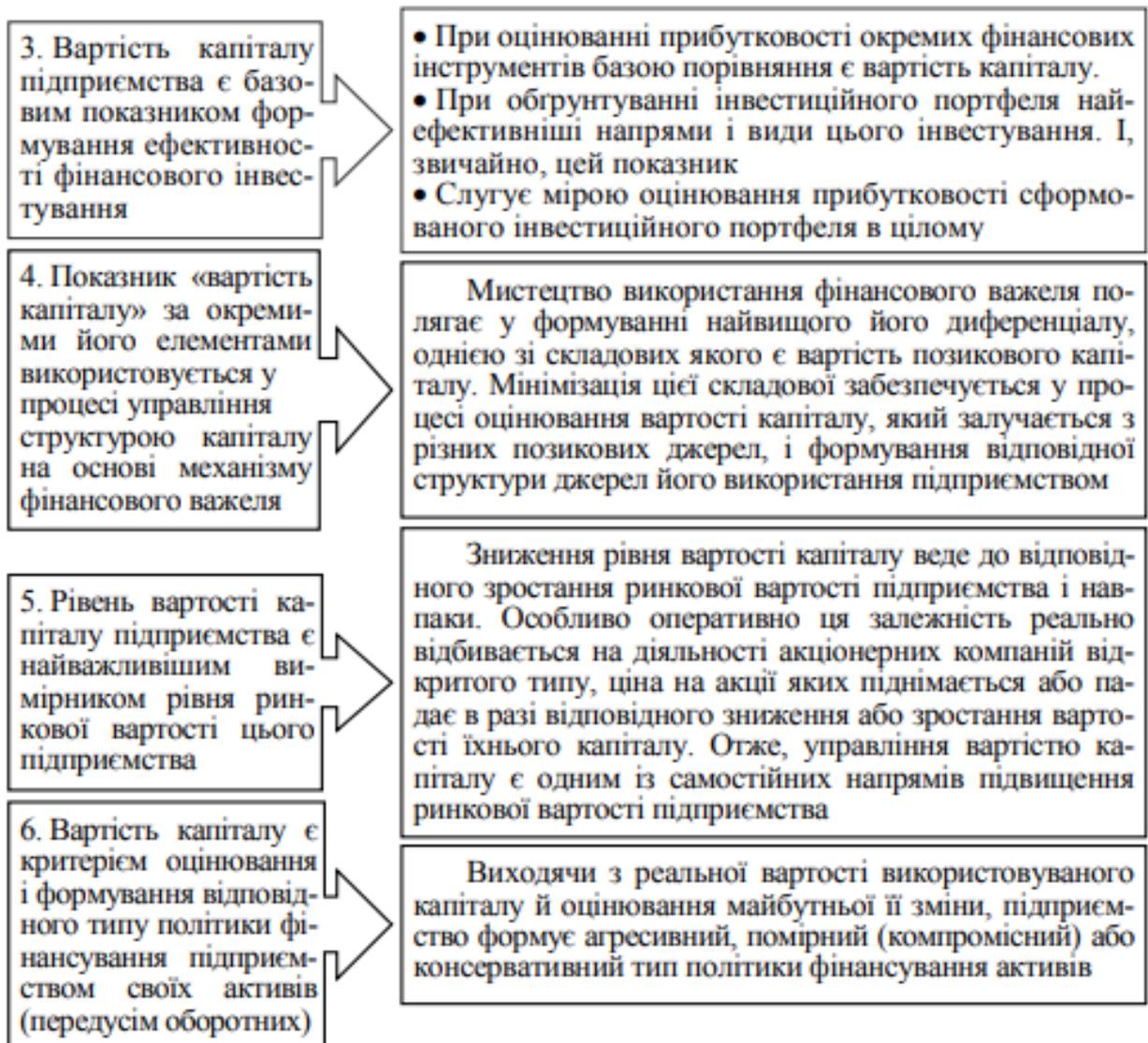

Рисунок 1.15 – Сфери застосування показника вартості капіталу

На даному етапі існує ряд підходів до вивчення ефективності формування та використання капіталу.

Оцінювання наскільки ефективно використовуються капітал проводиться за допомогою різних типів моделей, які допомагають структурувати та описувати взаємозв'язки між ключовими показниками [36].

Усі ці моделі базуються на аналізі інформації, що міститься у фінансовій звітності (табл.1.7).

Таблиця 1.7 – Організаційно-інформаційна модель аналізу ефективності використання власного та позикового капіталу підприємства

<i>1. Мета та завдання аналізу використання капіталу підприємства</i>	
1.1. Мета аналізу капіталу підприємства: пошук напрямів підвищення ефективності використання капіталу підприємства для забезпечення фінансової стійкості.	1.2. Завдання аналізу капіталу підприємства: - ознайомлення з процесом оптимізації структури капіталу та розробка алгоритму оптимізації; - визначення переваг та недоліків власних та позичених джерел формування капіталу підприємства; - встановлення можливих темпів розвитку з позиції забезпечення джерелами фінансування; - виявити доступні джерела фінансування, оцінити раціональні способи їх мобілізації; - спрогнозувати положення підприємства на ринку капіталів.
<i>2. Об'єкти і суб'єкти аналізу використання власного та позикового капіталу підприємства</i>	
2.1. Об'єкти: - власний капітал; - позиковий капітал; - джерела фінансування підприємства; - фінансовий результат; - дивідендна політика для АТ; - чинники, що впливають на формування і використання капіталу підприємства.	2.2. суб'єкти: - держава; - керівники підприємства; - трудовий колектив; - власники та акціонери; - інвестори.
<i>3. Система показників аналізу використання власного і позикового капіталу</i>	
3.1. Абсолютні показники, джерелом яких є облік: - власний капітал; - позиковий капітал; - фінансові результати; - абсолютні показники динаміки.	3.2. Відносні показники, які є наслідком аналітичної обробки облікової інформації: - відносні показники структури капіталу; - відносні показники динаміки капіталу; - відносні показники фінансової стійкості: коефіцієнт фінансової залежності, коефіцієнт фінансової незалежності, коефіцієнт фінансового ризику тощо; - відносні показники рентабельності, маневреності та ділової активності.
<i>4. Інформаційне забезпечення аналізу ефективності використання капіталу</i>	
4.1. Зовнішня інформація: - нормативно-правова; - довідкова.	4.2. Внутрішня інформація: - фінансова звітність; - облікові дані; - результати перевірок.
<i>5. Методи та прийоми обробки економічної інформації</i>	
- методи наукового узагальнення; - прийоми середніх і відносних величин; - метод групування; - економіко-математичні методи; - метод порівняння; - метод моделювання; - методи системності та комплексності; - прогностичний метод. - графічний метод;	

б. Узагальнення та реалізація результатів аналізу ефективності використання капіталу підприємства

- систематизація результатів;
- оцінка виявлених недоліків;
- оцінка заходів щодо потенційного збільшення частки власного капіталу та забезпечення раціонального та ефективного використання капіталу підприємства;
- прийняти рішення щодо ефективного управління капіталом. З метою забезпечення фінансової стійкості та незалежності підприємства; - довести рішення до виконавців.

Визначаються числові показники оптимальної структури капіталу та фінансової стійкості, а також виявляються фактори, що впливають на ці показники (рис. 1.16).

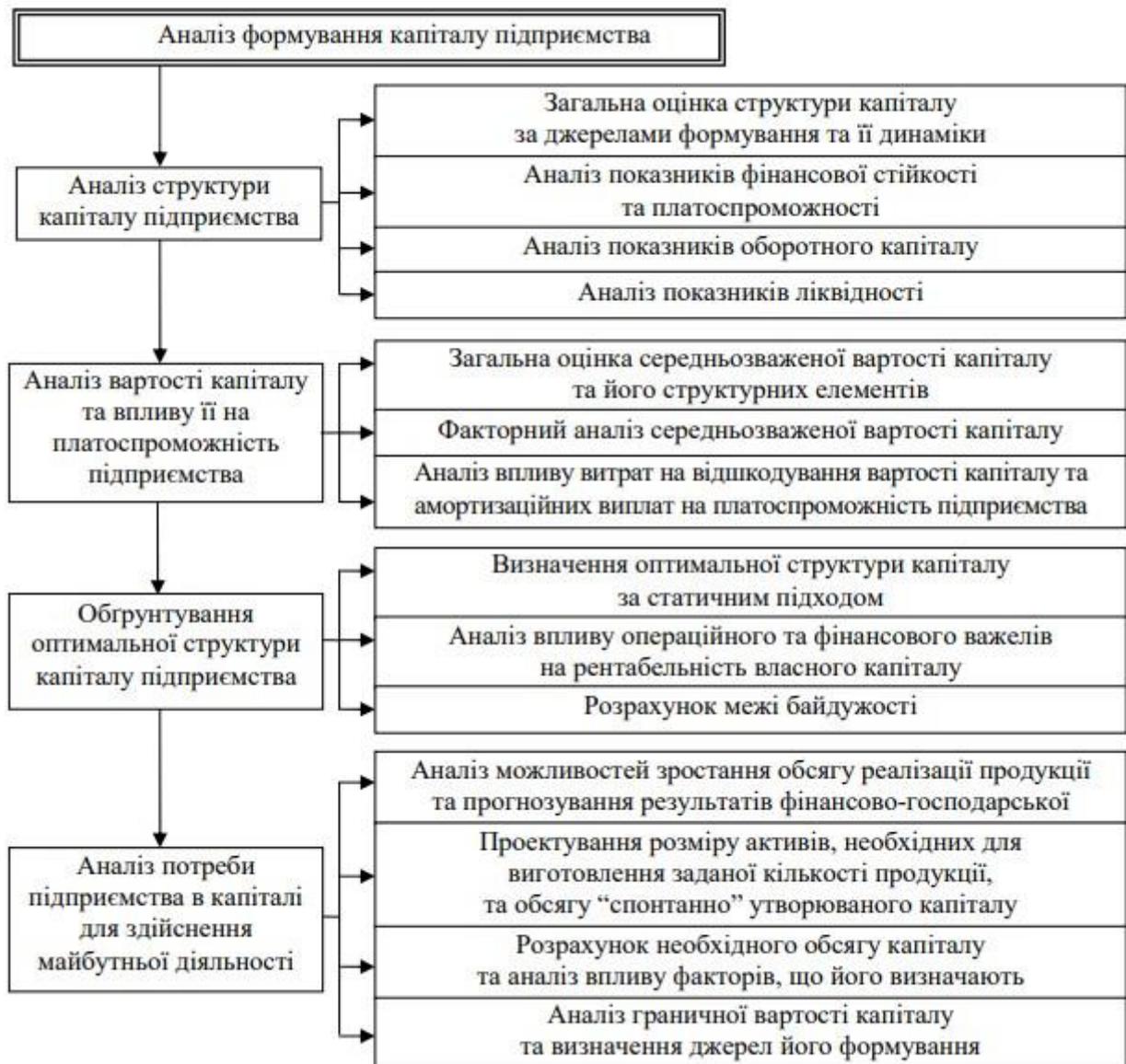

Рисунок 1.16 – Структурно-логічна схема аналізу формування капіталу

При розгляді методів експрес-діагностики підприємства без системи управлінського обліку виділяються основні кроки, що загалом описують процес. (рис. 1.17) [40]:

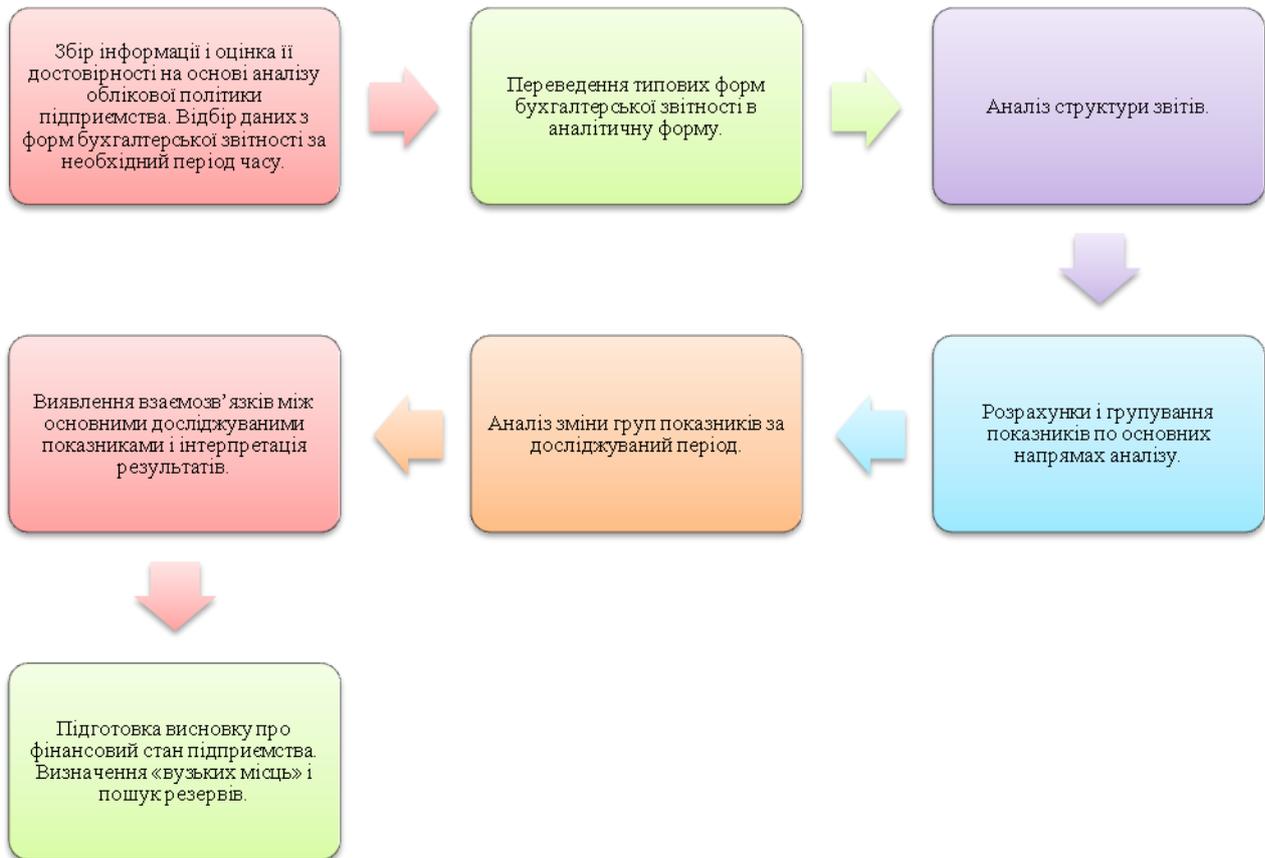

Рисунок 1.17 – Основні етапи процес експрес-діагностики

Процес експрес-діагностики включає оцінку платоспроможності, фінансової стійкості, рентабельності та ділової активності, що робить його схожим з фінансовим аналізом.

Однак перевага методики експрес-діагностики полягає у тому, що її результати можуть бути легко економічно інтерпретовані і стати важливими орієнтирами для фінансового планування діяльності підприємства. Інформація, отримана з експрес-діагностики, може бути використана для більш глибокого аналізу стану підприємства.

Для оцінки як ефективно використовується капітал можна

застосовувати дві групи показників (рис. 1.18).

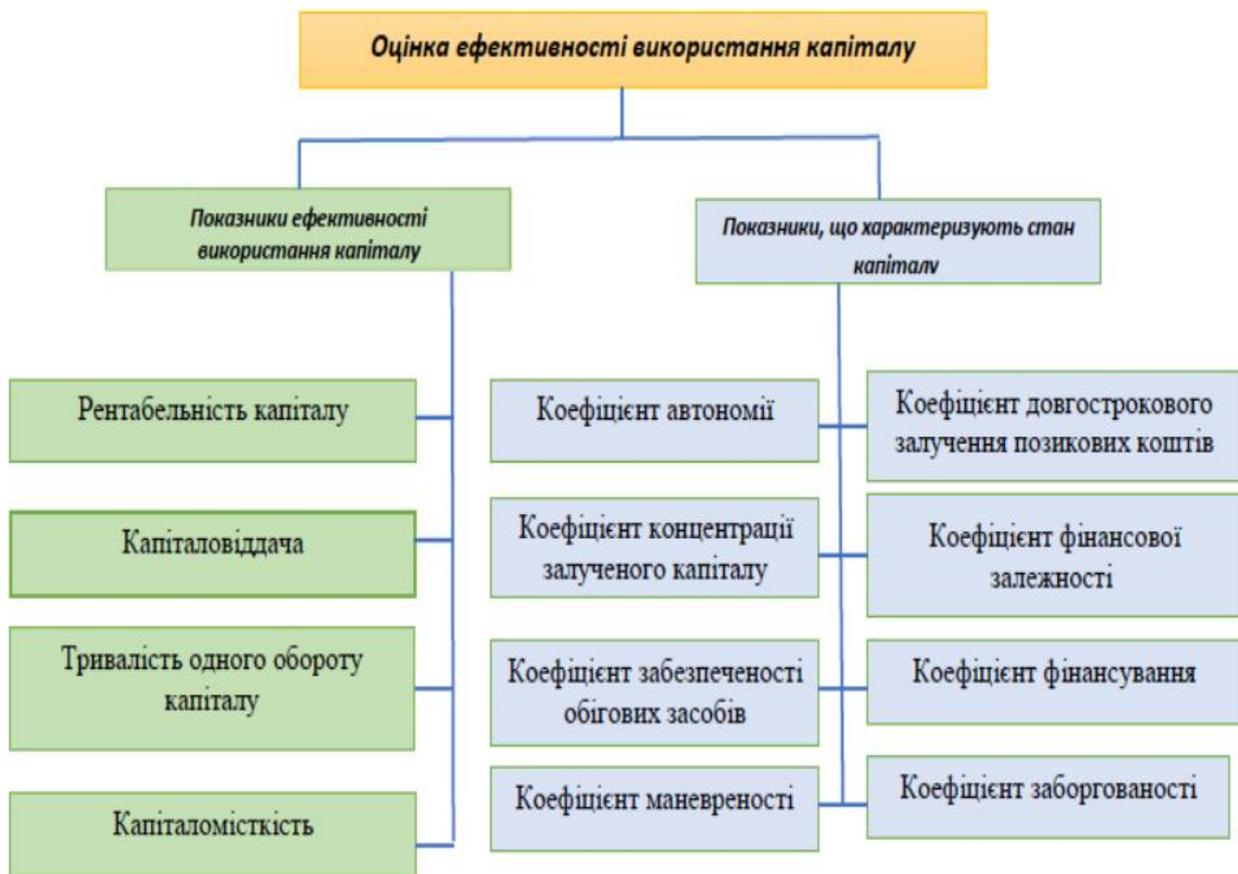

Рисунок 1.18 – Показники для оцінки ефективності використання капіталу

Деякі фінансові показники, що відображають фінансовий стан підприємства, виступають як індикатори його діяльності, які використовуються для проведення діагностики.

Таким чином, експрес-діагностика, крім своєї аналітичної цінності, може служити матеріалом для оцінки стану підприємства. Важливо пам'ятати, що експрес-діагностика має проводитися систематично, і її результати повинні впливати на процес ухвалення управлінських рішень. Це є основною метою фінансового контролю.

Друга категорія діагностичних досліджень — це діагностика банкрутства. Ознаки банкрутства вказують на можливу фінансову скруту та ймовірність банкрутства у найближчому майбутньому. Підприємство повинно приділити увагу цим ознакам, а також показникам, чий несприятливий значення не свідчать

про критичний фінансовий стан в даний момент, але попереджають про можливість його погіршення (наприклад, втрата ключових контрагентів).

Методи діагностики банкрутства в основному ґрунтуються на фінансових показниках, що відображають фінансовий стан і результати підприємства, і, отже, його фінансову стійкість. Це актуально як для кризових підприємств, де потрібні антикризові заходи, так і для інших, оскільки допомагає виявити й усунути негативний вплив на ранній стадії.

Більш детально основні показники визначення ефективності використання капіталу зображено на схемі (рис. 1.19).

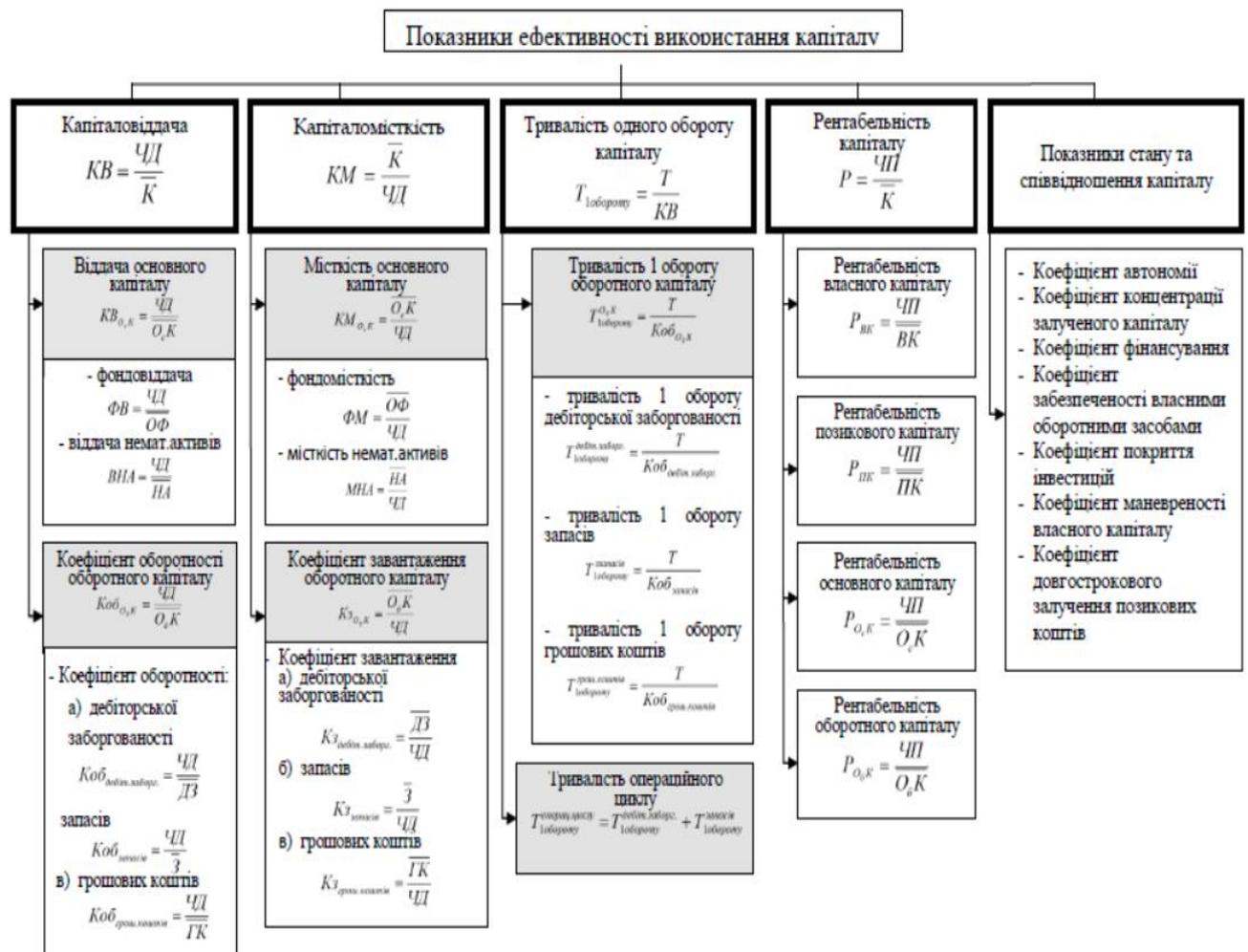

Рисунок 1.19 – Детальний розгляд показників використання капіталу

Комплексний аналіз необхідний власникам підприємств для обґрунтування стратегічних рішень, менеджерам для обґрунтування

оперативних рішень, антикризовим або арбітражним керівником для обґрунтування антикризових заходів (процедур фінансового оздоровлення/банкрутства), кредиторам для обґрунтування рішень про надання і величину кредиту, інвесторам для підготовки інвестиційних рішень, представникам державних органів для дотримання державних інтересів і т.д.

Проведення аналізу пов'язане з паралельним вивченням управлінської структури, матеріально-технічної бази і технологічного комплексу підприємства. При цьому проводиться аналіз корпоративної структури і політики підприємства (групи підприємств), його організаційно-правової структури, системи якості, а також враховується економічна і соціальнополітична обстановка в регіоні, галузі, адміністративному суб'єкті.

Висновок до розділу 1

У першому розділі роботи було досліджено основні положення в теоретичній концепції щодо сутності, складу та структури капіталу підприємства. Проаналізовано джерела формування та функції капіталу. Розглянути методичний підхід оцінювання ефективності використання капіталу підприємства та шляхи її підвищення.

Отже, ефективне функціонування організацій в Україні вимагає управління капіталом підприємства, процесами його формування та використання, який має бути основою стабільного розвитку підприємства та його постійного зростання на ринку. У системі внутрішнього контролю за діяльністю підприємств більше уваги слід приділяти розвитку підсистеми внутрішнього контролю за оборотом капіталу.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Стан та перспективи розвитку аграрного сектора України

Продовольчий комплекс України дозволяє як повністю забезпечити продовольством населення країни, так і стати потужним гравцем світовому ринку продукції агропрного сектору економіки.

Великомасштабна війна російської федерації проти України призвела зокрема, до руйнування логістичних ланцюжків, руйнування інфраструктури, ферм та виробничих потужностей, а також до погіршення продовольчої безпеки в Україні. скорочення виробництва продуктів харчування. Сума прямих збитків агропромислового комплексу України станом на 2023-6 роки становить 87 мільярдів. Збитки, пов'язані зі знищенням та пошкодженням сільськогосподарської техніки, становлять понад 44,7 мільярда доларів. Збитки від знищення та крадіжки виробленої продукції оцінюються в 1,9 мільярда фунтів стерлінгів. США). Непрямий збиток агропромислового комплексу оцінюється в 440,3 мільярда доларів.

У цих умовах український сільськогосподарський сектор продемонстрував високу стійкість і пристосовність до ризиків воєнного часу, зокрема:

– урожай всіх партій продукції в 1,5-3 рази перевищує потреби внутрішнього споживання.

За даними Міністерства сільського господарства в 2023 році фермери зібрали 8130 млн.тон зерна і олійних культур, з яких 5970 млн.тон зерна і 2160 млн.тон-олійних культур;

– потреби вітчизняного м'яса і м'ясопродуктів задовольняються в повному обсязі. Загалом споживання свинини, яловичини та курей у 2022 році зросло з 54,1 кг у 2023 році до 54,7 кг на 1 кг на людину. У середньому українці у 2023 році споживали на душу населення 1 кг птиці та 7,4 кг яловичини, тоді як у 2022 році ці цифри становили 26,2 кг та 7 кг відповідно. Водночас споживання свинини знизилося: у 2023 році українці споживали 19,8 кг свинини на рік порівняно з 20,3 кг у 2022 році.

– вітчизняне виробництво молочної продукції на сільськогосподарських підприємствах поступово відновлюється. Виробництво молока на підприємствах досягло довоєнного рівня.

– виробництво овочів зростає. У 2023 році порівняно з 2022 роком в Україні посіяно цибулі та моркви на 8,1% та 6,1% відповідно. Загальна площа вирощування капусти збільшилася на 1,7%. Посіви картоплі зросли на 2%, а столовий буряк - на 7%.

В кінці 2023 року поставки овочів різко зросли. Це дозволило повною мірою компенсувати несприятливу ситуацію в південних регіонах і наслідки овочівництва, викликані руйнуванням Каховської ГЕС.

– в результаті війни було втрачено 25% фруктових плантацій і 20% садів, але потреба громадян у плодових і ягідних культурах була повністю задоволена.

– експорт сільськогосподарської продукції повільно відновлюється. Згідно з попередніми оцінками, у 2023 році буде експортовано 6750 млн.тон різних видів сільськогосподарської продукції, що на 15% більше, ніж у

На додаток до вищевикладеного, основними проблемами та обмеженнями аграрного сектору України в контексті повномасштабної війни є:

– нестача фінансових ресурсів для стабільної економічної діяльності сільськогосподарських виробників, особливо через зростання виробничих витрат; у 2022 році 21% підприємств сільськогосподарського, лісового та рибного секторів зазнали чистих збитків. У 2022 році рівень рентабельності всіх видів діяльності досяг 14,1% (у 2021 році – 37,8%). Крім того, у 2022 році

обсяг капіталовкладень у сільське, лісове та рибальське господарство знизився на 26,1% порівняно з 2021 роком.

Прогнозується, що вплив війни на рентабельність сільськогосподарського виробництва призведе до скорочення втрат у сільськогосподарському секторі від вирощування зернових та олійних культур, але Однак через падіння цін соняшники перетворюються з прибуткових культур на збиткові. Збитковий характер виробництва пшениці збільшується через зниження закупівельної ціни, незважаючи на збільшення врожайності. Втрати фермерських господарств від виробництва кукурудзи подвоїлися через зниження цін і збільшення витрат на логістику як на внутрішньому ринку України, так і в найближчих портах.

– спрощення (з точки зору дотримання технології) процесів сільськогосподарського виробництва, скорочення добрив і засобів захисту рослин, зниження врожайності сільськогосподарських культур і погіршення якості земель. Відсутність фінансування і необхідність значної економії призведе до скорочення кількості внесених добрив на 50-60%. Згідно з дослідженням Міністерства сільськогосподарської політики, проведеним влітку 2023 року, проблема використання добрив як і раніше залишається однією з найгостріших для фермерів.¹ великі і середні виробники готові використовувати їх по максимуму. Зокрема, добрива необхідно вносити в половину сільськогосподарського попиту (47%). Прогнозується, що Очікуваний рівень використання засобів захисту рослин для озимих культур у 2024 році становитиме 56% попиту.

– посилення кризових явищ у тваринництві, особливо в м'ясній і молочній промисловості. Станом на початок 2024 року поголів'я ВРХ у господарствах усіх категорій в Україні досягло 2233,6 мільйона, що на 3,3% менше, ніж у 2023 році, включаючи 3,3 корови. 2 млн голів (-4,9%). Близько 29% худоби утримується в сільськогосподарських компаніях, а 71% - в домашніх умовах [17]. За останні 1 рік поголів'я ВРХ на підприємстві скоротилося на 29,5 тис. (-3,2%), ВРХ – на 20,7 тис. (-5,5%). За останні 1 рік поголів'я ВРХ в домашніх

господарствах населення скоротилося на 44 тисячі (-3,3%), в той час як поголів'я ВРХ скоротилося на 41,9 тисячі (-4,6%). Найбільш вразливими до суворих умов війни є домогосподарства, поголів'я яких з кожним місяцем скорочується. Сільськогосподарські компанії виявилися більш стійкими до викликів воєнного часу. Цьому сприяла, серед іншого, можливість переміщення тваринницьких ферм у безпечніші місця, що свідчить зростання поголів'я худоби у відносно безпечних регіонах України, що призвело до загального зниження виробництва молока, оскільки домогосподарства є основними виробниками. Велика рогата худоба, особливо велика рогата худоба. У 2023 році господарства всіх категорій виробили близько 7412 тисяч. Порівняно з 2022 роком на 5% менше тонн сирого молока. Зокрема, в 2023 році скорочення виробництва молока в домашніх господарствах досягло 11% в порівнянні з попереднім роком. Незважаючи на те, що сільськогосподарські підприємства збільшили виробництво молока в 2023 році, вони все ще не можуть повністю покрити це зниження;

- нестача трудових ресурсів у сільськогосподарському виробництві. Внаслідок війни деякі працівники сільськогосподарських підприємств і селяни були змушені не тільки припинити економічну діяльність в сільськогосподарському секторі,

- руйнування інфраструктури з виробництва, переробки та зберігання сільськогосподарської продукції та продуктів харчування. Противник навмисно зруйнував зерносклади, продовольчі склади, логістичну інфраструктуру, а також ускладнив експорт українського зерна, що знизило доходи сільгосптоваровиробників, а в осінньо-зимовий період 2022-2023 рр. через відсутність електроенергії зберігання врожаю було ускладнене, що призвело до псування сільгосппродукції та втрата її частин.

– екологічні проблеми. Через збойові дії війни у 2022 році фермери не могли використовувати 30% полів. Руйнування Каховської ГЕС також завдало значної шкоди земельним ресурсам і сільськогосподарському секторі.

Загалом сільськогосподарський сектор продемонстрував достатні можливості для виробництва сільськогосподарської сировини та постачання продовольства на внутрішній та зовнішній території в умовах повномасштабної війни у 2023 році.

Важливим напрямком забезпечення функціонування сільськогосподарського сектора в умовах повномасштабної війни є нарощування сільськогосподарського виробництва, спрямоване на підтримку ефективності ланцюжка "виробництво–переробка–зберігання–постачання населення продовольством", що має вирішальне значення для пошуку і створення нових (у тому числі тимчасових) потужностей. зберігання і первинна переробка продукції, а також поставка всіх потужностей державного і приватного секторів до місця продажу. В умовах післявоєнної реконструкції необхідно забезпечити диверсифікацію розвитку сільськогосподарського виробництва, засновану на підвищенні капіталізації та інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств, підвищенні ефективності використання ресурсів, що використовуються в сільському господарстві, зміцненні національної продовольчої безпеки, підвищенні універсальності, збільшенні експорту з високою доданою вартістю. товари та забезпечення комфортних умов життя в сільській місцевості. Необхідно створити нову післявоєнну модель розвитку сільськогосподарського сектору з балансом економічних та екологічних факторів, що відповідають цілям сталого розвитку.

Наріжним каиенем національної аграрної політики на 2024 рік є відновлення сільськогосподарського виробництва на вакантних площах, що визначається необхідністю в найкоротші терміни забезпечити попит населення на продовольство, можливістю самозайнятості і, відповідно, створенням умов для повернення людей в країну. спільноти, в яких була відновлена базова безпека. Тому пріоритетними завданнями є осушення земель

сільськогосподарського призначення, об'єктів інфраструктури та приватних господарств сільськогосподарського сектору, виявлення завданих збитків та початок рекультивації земель, що постраждали від бойових дій. Заходи з розмінування сільськогосподарських земель повинні доповнюватися систематичними заходами з військового очищення цих земель від забруднення шляхом поетапного внесення відповідних і прийнятних змін в їх цільове використання, особливо в сільськогосподарському виробництві.

Необхідно сприяти розвитку всіх організаційно-правових форм господарювання. Державна політика, спрямована на сприяння всебічному і багатосистемному розвитку аграрного сектора України, спрямована на подальший розвиток дрібного сільського господарства, в основному в сільській місцевості. Це вимагає інституційної та фінансової підтримки малих та середніх сільськогосподарських виробників. Сільське господарство та особисті селянські господарства можна розглядати як точку економічного зростання, що забезпечує існування більшої частини сільської місцевості та об'єднує невеликі ферми навколишнього населення.

Необхідно розширити сферу сільськогосподарського експорту. В першу чергу це пов'язано зі збільшенням частки готових продуктів харчування і напівфабрикатів у внутрішній структурі експорту., Крім того, вкрай важливо підтримувати комерційні організації, які прагнуть виробляти і та продавати за кордоном сільськогосподарську продукцію, яку Україна раніше не експортувала, але яка користується попитом у всьому світі (для цього необхідно підтримувати вихід українських малих і середніх сільгоспвиробників на зовнішні ринки, залучати їх до міжнародних проектів і створювати спільні підприємства). Збільшення частки сільськогосподарської продукції, що переробляється на території України і експортується у вигляді готової продукції, знижує ймовірність розбіжностей з країнами-партнерами, які в основному регулюють імпорт сільськогосподарської сировини. Перехід України у світову продовольчу систему означає перехід від позиції експортера сировини до постачальника високоякісної та безпечної продукції.

Для скорочення бідності і збільшення доходів сільських районів необхідно диверсифікувати сфери і види державної зайнятості населення, а несільськогосподарська діяльність повинна поширюватися на сільські райони. Це вимагає створення умов для поширення останніх світових тенденцій розвитку сільського господарства України: підтримки дрібносерійного виробництва дорогої сільськогосподарської продукції; розширення виробництва будівельних матеріалів, виробничих площ і побутових послуг, комплексних форм туризму і відпочинку та ін. Це вимагає відновлення інфраструктури дорожнього руху в сільській місцевості, створення сучасних мереж зв'язку та прискорення темпів розвитку цифрової інфраструктури.

У той же час виробництво і переробка сільськогосподарської продукції повинні розвиватись. Відновлення сучасного аграрного сектора стане поштовхом до значного посилення розвитку суміжних галузей економіки, в тому числі сегментів обробної та харчової промисловості, виробництва добрив, сільгосптехніки, біоенергетики, IT-індустрії, що займається цифровізацією сільськогосподарського виробництва. і логістика.

2.2. Організаційно-правові основи функціонування СТОВ «Україна»

СТОВ «Україна» за формою власності є приватним, за організаційно-правовою формою – сільськогосподарським товариством з обмеженою відповідальністю «Україна» (СТОВ «Україна»). Підприємство зареєстровано 03.06.2000 за адресою Україна, 39212, Полтавська обл., Полтавський р-н, село Дрижина Гребля.

Статутний капітал СТОВ «Україна» становить 11840 грн. Засновниками та бенефіціарами СТОВ «Україна» згідно з даними відкритих державних реєстрів України є громадяни України Норка З.А , Заставнюк Я. І. ,Заставнюк А. М.

Установчими документами СТОВ «Україна» є Статут та Договір про створення товариства.

Статут СТОВ «Україна» визначає його правовий статус, мету та завдання, порядок створення, управління та припинення діяльності, а також інші важливі аспекти діяльності господарства.

Згідно зі Статутом СТОВ «Україна» є юридичною особою, яка створена для господарювання в сільському господарстві. Сільськогосподарське товариство є самостійним суб'єктом господарювання і має право укладати договори, набувати майнові права та обов'язки, виступати в суді від свого імені.

Метою створення СТОВ «Україна» є виробництво сільськогосподарської продукції, її переробка та реалізація. Господарство також займається наданням послуг у сфері сільського господарства.

СТОВ «Україна» має у власності земельні ділянки, будівлі, споруди, обладнання та інші засоби виробництва.

Управління СТОВ «Україна» здійснюється на основі рішень його загальних зборів, правління та директора.

Між громадянами, які бажають створити СТОВ «Україна» укладено двостороннім договір. У ньому визначаються такі основні умови його: персональний склад членів господарства, мета та завдання діяльності, розмір внесків кожного члена товариства, порядок управління підприємством.

Мета діяльності СТОВ «Україна» визначена його Статутом. Згідно зі Статутом, метою створення господарства є виробництво сільськогосподарської продукції, її переробка та реалізація. Господарство також займається наданням інших послуг у сфері сільського господарства.

СТОВ «Україна» прагне досягти поставленої мети шляхом залучення сучасних технологій у виробництво сільськогосподарської продукції; впровадження інновацій у її переробку; розширення ринків збуту сільськогосподарської продукції; надання якісних послуг у сфері сільського господарства.

Згідно КВЕД, основним видом діяльності є 01.11 Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур. Основними

культурами, які вирощується та реалізується СТОВ «Україна» є: озими пшениця, кукурудза на зерно, соняшник, ячмінь.

Організаційна структура управління СТОВ «Україна» створена для здійснення процесу управління, між учасниками якого розподілені цілі, задачі і функції, а також обов'язки, права і відповідальність за їх виконання, то структуру управління розглядають як форму розподілу і кооперації праці. Вона визначається її складовими ланками та ієрархічними рівнями управління. Кожен рівень характеризується своєю сукупністю ланок. Відносини між ланками управління підтримуються з допомогою зв'язків (взаємини, комунікації), які прийнято поділяти на горизонтальні і вертикальні.

Організаційна структура управління послуг СТОВ «Україна», яка за типом є лінійно-функціональною, представлена на рисунку 2.1.

Очолює СТОВ «Україна» директор, який координує діяльність підприємства та його працівників, а також контролює діяльність підприємства та представляє його інтереси на різних рівнях тощо.

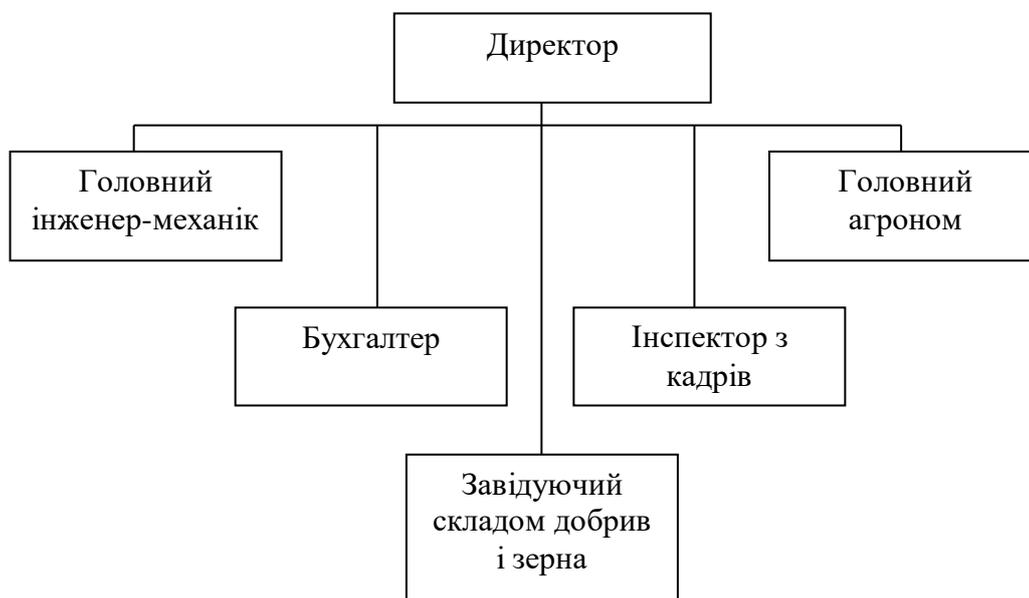

Рисунок 2.1 – Організаційна структура управління СТОВ «Україна»

Наведена на рис.2.1 структура є лінійно-функціональною, вона є поширеною формою підприємства, в якій функціональні відділи підпорядковані центральному керівництву. Основна характеристика такої

структури включає те, що директор підприємства має пряме керівництво над функціональними відділами. Це забезпечує чітку ієрархічну структуру командування та швидке прийняття рішень.

Відповідно до типової лінійно-функціональної структури, робочі одиниці організовані за функціональним принципом: відділи кадрів, фінансовий відділ, відділ закупівель та збуту тощо. Кожен відділ відповідає за конкретну функцію підприємства.

Підприємством СТОВ «Україна» керує директор, який є його співвласником. До виключної компетенції власника належить:

- визначення основних напрямків діяльності підприємства;
- прийняття рішень про відкриття філій, представництв, вступ до асоціацій та інших господарських структур;
- прийняття рішень про припинення діяльності підприємства, призначення ліквідаційної комісії та затвердження ліквідаційного балансу;
- порядок використання прибутку, визначення джерел покриття збитків;
- умови оплати праці посадових осіб підприємства та ін;
- здійснює оперативне керівництво роботою підприємства;
- відкриває в установах банків розрахункові та інші рахунки підприємства;
- приймає на роботу та звільнює працівників підприємства, застосовує до них міри заохочення, накладає на них стягнення у відповідності до чинного законодавства; і т.д.

Працівники, які виконують економічну роботу в СТОВ «Україна», мають різноманітні посадові обов'язки, особливо якщо фінансовий відділ складається із двох осіб: головного економіста та бухгалтера.

Головний економіст відповідає за розробку та контроль бюджету підприємства; планування та аналіз фінансової діяльності; моніторинг платіжної дисципліни та оптимізація фінансових потоків; підготовку фінансової звітності для внутрішніх та зовнішніх потреб та управління фінансовим відділом та співпраця з іншими відділами.

Бухгалтер відповідає за облік фінансових операцій та формування первинних бухгалтерських документів; складання податкової звітності та ведення обліку податків; контроль за правильністю реєстрації фінансових операцій та взаємодію з податковими та фінансовими органами.

Виробнича структура СТОВ «Україна» представлена на рисунку 2.2.

Підрозділи основного виробництва спеціалізуються на виготовленні профільної продукції підприємства, що призначена для задоволення потреб зовнішніх споживачів.

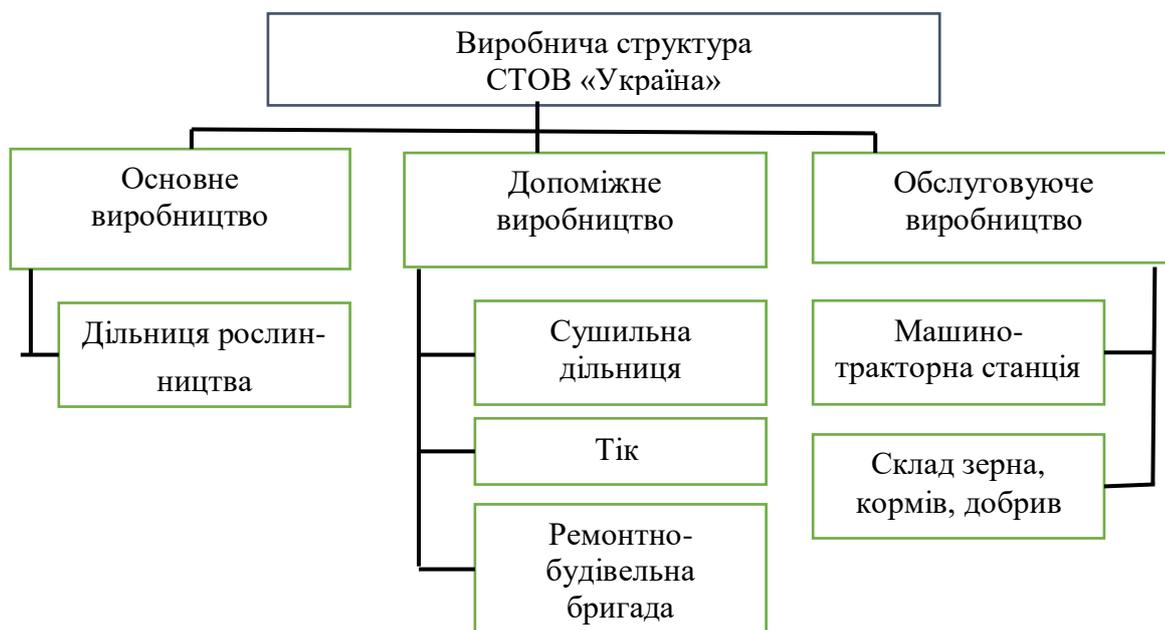

Рисунок 2.2 – Виробнича структура СТОВ «Україна»

Допоміжні підрозділи – сприяють випуску основної продукції, виготовляють допоміжні види виробів, які необхідні для нормальної роботи основних підрозділів.

Обслуговуючі підрозділи і господарства виробничого призначення забезпечують нормальну роботу основних та допоміжних підрозділів шляхом транспортування і збереження сировини, напівфабрикатів, готової продукції, проведення необхідних санітарно-технічних заходів, підтримання благоустрою їх приміщень і території тощо. До категорії обслуговуючих господарств належать: складське господарство, у складі якого різноманітні склади та комори; транспортне господарство, яке формується на базі гаражів, ремонтних

майстерень, транспортних та вантажно-розвантажувальних засобів; санітарно-технічне господарство, що об'єднує водопровідні, каналізаційні, вентиляційні та опалювальні пристрої; лабораторія, яка проводить дослідження готової продукції, а також проводить досліди щодо забезпечення якісних параметрів продукції тощо.

Побічні підрозділи – переробляють відходи основного та допоміжного виробництв і виготовляють непрофільну продукцію або відновлюють допоміжні матеріали для потреб виробництва.

Основне виробництво СТОВ «Україна» представляє собою ділянку рослинництва, яка складається з робітників комплексного обслуговування сільськогосподарського виробництва та вагарів.

До допоміжного виробництва СТОВ «Україна» відноситься: сушильна ділянка, у складі якої працюють майстер виробничої ділянки та оператор сушильних установок; тік, де працює машиніст зернових навантажувально-розвантажувальних машин; ремонтно-будівельна бригада, де працюють тесляр та слюсар-ремонтник.

Обслуговуюче виробництво СТОВ «Україна» складається з:

- машино-тракторної станції у складі водіїв та трактористів;
- складу добрив і зерна, де працюють комірники.

Отже, виробничі процеси у СТОВ «Україна» повністю забезпечені необхідними матеріальними та трудовими ресурсами, які скоординовані відповідною виробничою структурою.

Допоміжні підрозділи – сприяють випуску основної продукції, виготовляють допоміжні види виробів, які необхідні для нормальної роботи основних підрозділів.

Обслуговуючі підрозділи і господарства виробничого призначення забезпечують нормальну роботу основних та допоміжних підрозділів шляхом транспортування і збереження сировини, напівфабрикатів, готової продукції, проведення необхідних санітарно-технічних заходів, підтримання благоустрою

їх приміщень і території тощо. До категорії обслуговуючих господарств належать: складське господарство, у складі якого різноманітні склади та комори; транспортне господарство, яке формується на базі гаражів, ремонтних майстерень, транспортних та вантажно-розвантажувальних засобів; санітарно-технічне господарство, що об'єднує водопровідні, каналізаційні, вентиляційні та опалювальні пристрої; лабораторія, яка проводить дослідження готової продукції, а також проводить досліди щодо забезпечення якісних параметрів продукції тощо.

Побічні підрозділи – переробляють відходи основного та допоміжного виробництв і виготовляють непрофільну продукцію або відновлюють допоміжні матеріали для потреб виробництва.

Основне виробництво СТОВ «Україна» представляє собою ділянку рослинництва, яка складається з робітників комплексного обслуговування сільськогосподарського виробництва та вагарів.

До допоміжного виробництва СТОВ «Україна» відноситься: сушильна ділянка, у складі якої працюють майстер виробничої ділянки та оператор сушильних установок; тік, де працює машиніст зернових навантажувально-розвантажувальних машин; ремонтно-будівельна бригада, де працюють тесляр та слюсар-ремонтник.

Обслуговуюче виробництво СТОВ «Україна» складається з:

- машино-тракторної станції у складі водіїв та трактористів;
- складу добрив і зерна, де працюють комірники.

2.3. Аналіз основних економічних та фінансових показників діяльності підприємств

Основними видами діяльності СТОВ «Україна» за КВЕД є вирощування зернових (пшениця озима, ячмінь, кукурудза на зерно) та технічних (соняшник) культур. Під цими культурами у 2021 році було зайнято 924 га, у 2022 році –

897 га у 2023 році – 693 га. Динаміка площ посіву зернових та технічних культур СТОВ «Україна» за 2021-2023 роки наведена в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Динаміка площ посіву зернових та технічних культур СТОВ «Україна» за 2021-2023 роки

Показники	Роки			Відхилення			
	2021	2022	2023	2023 до 2021		2023 до 2022	
				бс.	емп приросту, %	бс.	Т емп приросту, %
Зернові та зернобобові культури разом	746	976	936	9	,8	-4	0,6
в тому числі							
Пшениця озима	601	691	201	40	25,0	49	29,0
Ячмінь	61	63	66	10	62,5	30	83,3
Кукурудза на зерно	984	924	675	9	3,9	7	5,2
Технічні культури	502	002	002	50	20,0	0	,0
Соняшник	502	002	002	50	20,0	0	,0
Всього	249	978	938	31	3,4	-4	0,4

За 2021-2023 роки загальна площа посівів СТОВ «Україна» зменшилась з 924 га у 2021 році до 897 га у 2022 році (на 31 га або 3,4%) та з 897 га у 2022 році до 893 га у 2023 році (на 4 га або 0,4%). Щодо структури посівів, то загальна площа зернових та зернобобових культур зросла з 674 га у 2021 році до 697 га у 2022 році та до 693 га у 2023 році. Площа посівів технічних культур (соняшника) скоротилась з 250 га у 2021 році до 200 га у 2022 та 2023 роках (на 50 га або на 20%). Динаміка площ посіву зернових та технічних культур

СТОВ «Україна» за 2021-2023 роки наведена на рисунку 2.3, структура посівів сільськогосподарських культур підприємства в 2023 році – на рисунку 2.4.

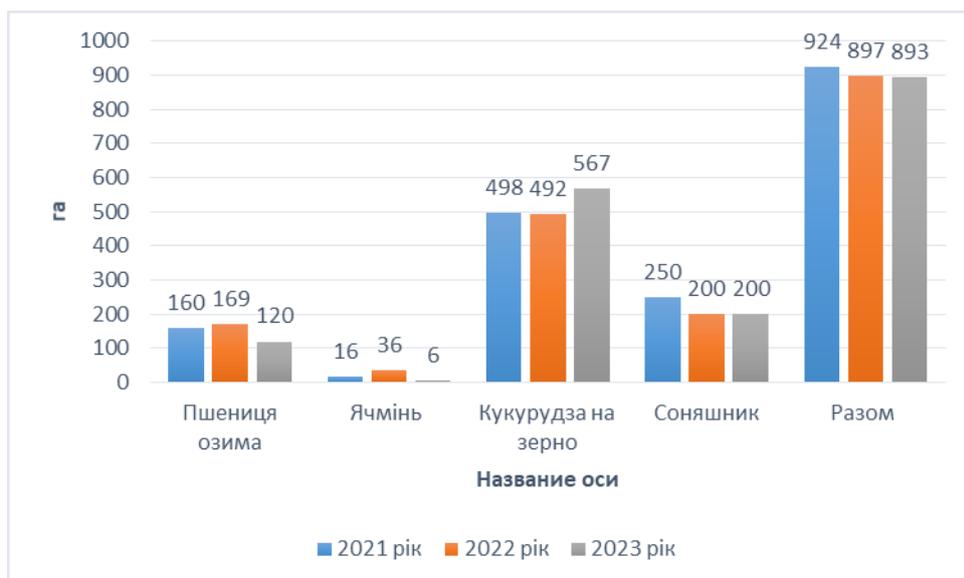

Рисунок 2.3 – Динаміка площ посіву зернових та технічних культур СТОВ «Україна» за 2021-2023 роки

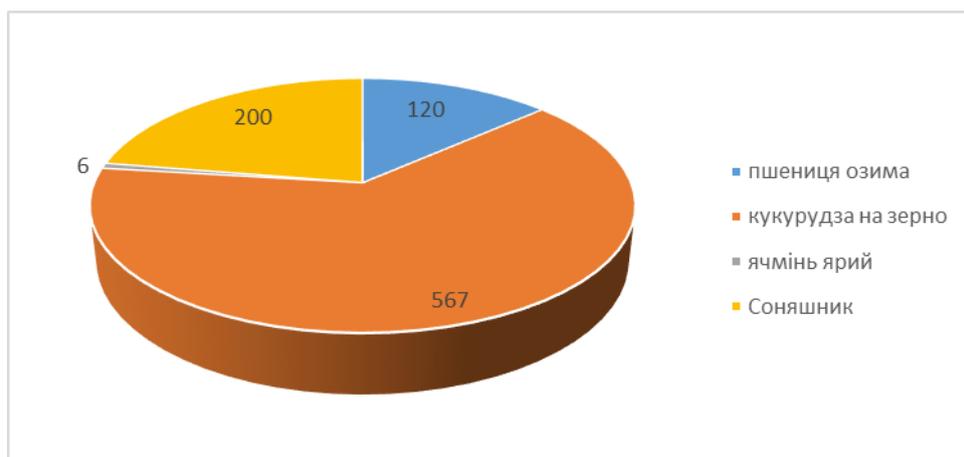

Рисунок 2.4 – Структура посівів сільськогосподарських культур СТОВ «Україна» в 2023 році

Для характеристики господарської діяльності СТОВ «Україна» проведемо аналіз обсягів реалізованої продукції за видами економічної діяльності у натуральних та вартісних вираженні виміру за 2021-2023 роки. У таблиці 2.2 та на рисунку 2.5 проведена динаміка обсягів виробництва продукції в грошовому та натуральному вигляді СТОВ «Україна» за 2021-2023 роки.

Таблиця 2.2 – Динаміка обсягів виробництва продукції в грошовому та натуральному вигляді СТОВ «Україна» за 2021-2023 роки

Показники	Рік			Відхилення	
	2021	2022	2023	2023 до 2021	2023 до 2022
	2	2	2		
				А	Т

				бс.	емп при-росту, %	бс.	емп при-росту, %
Обсяг виробництва продукції в грошовому вираженні, тис.грн	2 5335	2 8042	3 6033	0698	2,2	7 991	2 8,5
Обсяг виробництва продукції в натуральному вираженні							
Озима пшениця всього, т	7 56,3	5 79,8	6 66,5	89,8	11,9	8 6,7	1 5,0
з 1 га, ц	4 7,3	3 4,3	5 5,5	,2	7,3	2 1,2	6 1,8
Ячмінь всього, т	7 3,5	9 9,5	3 1,6	41,9	57,0	- 963,8	- 96,8
з 1 га, ц	4 6,9	2 6,5	5 2,7	,8	2,4	2 6,2	9 8,9
Кукурудза на зерно							
всього, т	2 981,5	3 443,8	3 533	51,5	8,5	8 9,2	2 ,6
з 1 га, ц	6 5,1	7 0	6 2,3	2,8	4,3	- 7,7	- 11,0
Соняшник							
всього, т	6 86,9	5 04,2	4 26,6	260,3	37,9	- 4616,1	- 91,5
з 1 га, ц	2 7,5	2 5,2	2 1,3	6,2	22,5	- 3,9	- 15,5

У 2023 році у порівнянні з 2021 роком обсяг виробництва продукції в грошовому вираженні СТОВ «Україна» зріс на 10698 тис.грн., на 42,2%, у порівнянні з 2022 роком – на 7991 тис.грн. або на 28,5%.

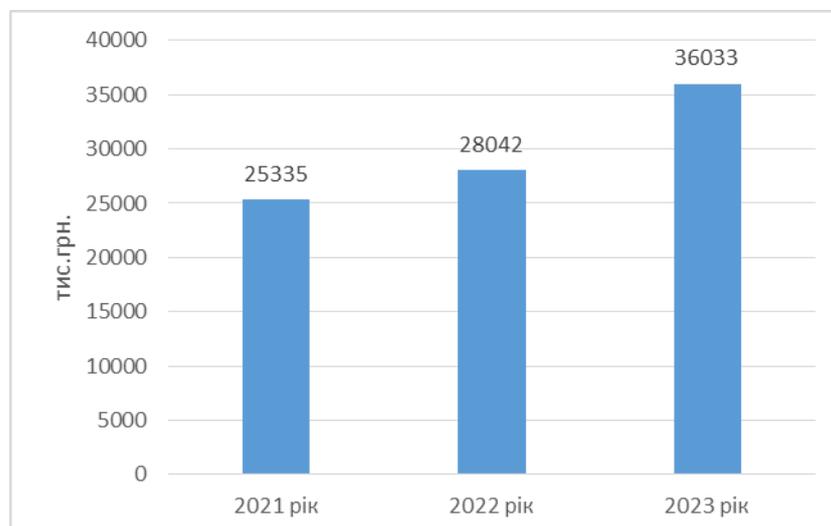

Рисунок 2.5 – Динаміка обсягів виробництва продукції СТОВ «Україна» за 2021-2023 роки

Збільшення обсягів виробництва продукції обумовлено як підвищенням цін на продукцію, так і підвищенням урожайності озимої пшениці з 47,3 ц/га у 2021 році до 55,5 ц/га у 2023 році, ячменю відповідно з 46,9 ц/га до 52,7 ц/га. Динаміка урожайності продукції рослинництва наведена на рисунку 2.6.

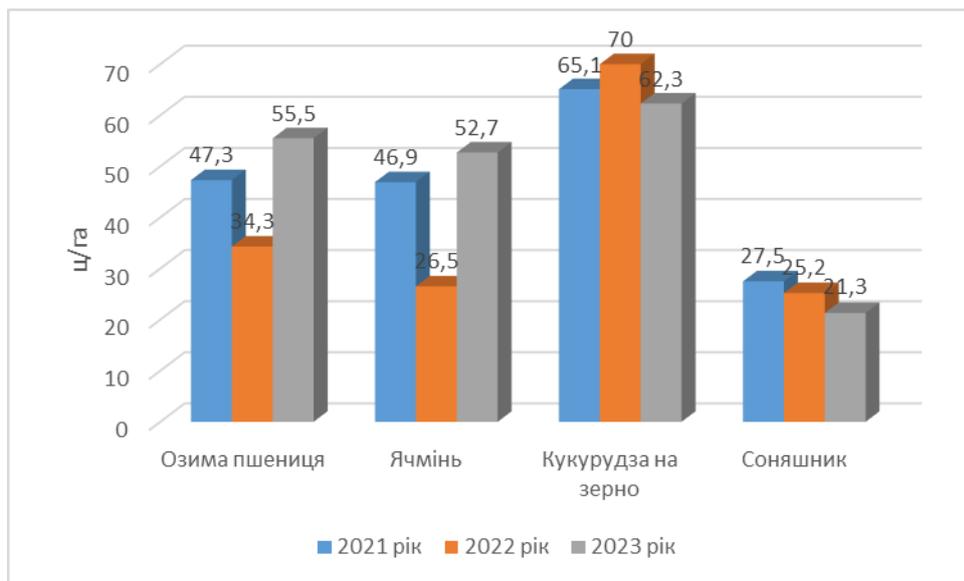

Рисунок 2.6 – Динаміка урожайності продукції рослинництва СТОВ «Україна» за 2021-2023 роки

Для визначення та аналізу основних економічних та фінансових показників діяльності СТОВ «Україна» за 2021-2023 рр зібрана фінансова, статистична та оперативна звітність. Основні фінансово-економічні показники ТОВ «Україна» за 2021-2023 рр. наведені в таблиці 2.3.

Аналіз розрахуваних економічних та фінансових показників діяльності СТОВ «Україна» можна спостерігати зріст середньої вартості сукупного та власного капіталів. Середня вартість сукупного капіталу у 2023 році порівняно з 2021 роком зросла з 49111 тис.грн. до 56116 тис.грн. або більше відповідно на 7006 тис.грн. та 14,3%. У 2023 році порівняно з 2022 роком зростання склало 1350 тис.грн. або 2,5%. Слід звернути увагу на випереджаючий темп росту сукупної вартості власного капіталу порівнято з ростом вартості сукупного

капіталу – у 2023 році порівняно з 2021 роком це зростання склало 15,4%, порівняно з 2022 роком – 3,7%.

Таблиця 2.3 – Економічні та фінансові показники діяльності СТОВ «Україна» за 2021-2023 рр.

	Показники	диниці виміру	Роки			Відхилення			
			2021	2022	2023	2023/2021 рр.		2023/2022 рр.	
						Абсолютне відхил.	емп. приросту, %	Абсолютне відхил.	емп. приросту, %
2			4	5	6	7	8	9	10
1. КАПІТАЛ ТА РЕСУРСИ ПІДПРИЄМСТВА									
.1	Середня вартість сукупного капіталу	ис. грн.	9111	4767	6116,5	006	4,3	350	,5
.2	Середня вартість власного капіталу	ис. грн.	4640	9649	1498,5	859	5,36	850	03,73
.3	Основні засоби:								
.3.1	за первинною вартістю на кінець року	ис. грн.	6068	6286	6306	38	00,66	0	,06
.3.2	знос на кінець року	ис. грн.	0997	3981	6355	358	25,52	374	,9
1.3.3	середньорічна вартість основних засобів	ис. грн.	4808,5	6177	6296	488	04,27	19	,33
.4	Нематеріальні активи:								
.4.1	за первинною вартістю на кінець року	ис. грн.	0	0	0	0		0	
.4.2	знос (накопичена амортизація) на кінець року	ис. грн.	0	0	0	0		0	
.4.3	середня вартість нематеріальних активів	ис. грн.							

Оборотні активи:									
.5									
.5.1	усього на кінець року	ис. грн.	3 8499	4 3659	46 318	7 819	20,31	2 659	06,09
.5.2	дебіто рська заборгованість на кінець року	ис. грн.	3 634	1 276	87 48	5 114	40,73	7 472	85,58
.5.3	Запас и на кінець року	ис. грн.	3 3018	3 3788	36 527	3 509	10,63	2 739	08,11

Продовження таблиці 2.3

	2		4	5	6	7	.9	9	0
.5.4	Грошові кошти та їх еквіваленти на кін. року	ис. грн.	847 ¹	595 ⁸	43 ¹⁰	804 ⁻	6,47	7552 ⁻	2,13
.5.5	середні залишки оборотних засобів	ис. грн.	3652 ³	1079 ⁴	988,5 ⁴⁴	1337 ¹	33,69	910 ³	09,52
.6	Середньооблікова чисельність:								
.6.1	Середньооблікова чисельність працівників	ол.	2 ³	6 ³	9 ³	7	1,9	3	2,5
.6.2	Середньо-облікова чисельність робітників	ол.	9 ²	2 ³	2 ³	3	0,3	0	
2. ЕКОНОМІЧНІ ТА ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ									
.1	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції	ис. грн.	5335 ²	8042 ²	6033 ³	0698 ¹	2,2	991 ⁷	8,5
.2	Обсяг реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	ис. грн.	5335 ²	8042 ²	6033 ³	0698 ¹	2,2	991 ⁷	8,5
.3	Обсяг виробництва продукції	ис. грн.	5335 ²	8042 ²	6033 ³	0698 ¹	2,2	991 ⁷	8,5
.4	Собівартість реалізованої продукції	ис. грн.	4305 ¹	4013 ²	1089 ³	6784 ¹	7,3	076 ⁷	9,5
.5	Валовий прибуток	ис. грн.	1030 ¹	029 ⁴	944 ⁴	6086 ⁻	55,2	15 ⁹	2,7
.6	Прибуток від операційної діяльності	ис. грн.	362 ⁸	655 ¹	045 ²	6317 ⁻	4,46	90 ³	3,6
.7	Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування	ис. грн.	362 ⁸	655 ¹	045 ²	6317 ⁻	4,46	90 ³	3,6
.8	Чистий прибуток	ис.	362 ⁸	655 ¹	045 ²	6317 ⁻	4,46	90 ³	3,6

		грн.							
.9	Фонд оплати праці усіх працівників	ис. грн.	4 515	4 499	5 866	1 351	9,9	1 367	0,4

Продовження таблиці 2.3

	2		4	5	6	7	.9	9	0
.10	Фонд робочого часу	юд- годи ни	6 2134	6 2234	6 4094	1 960	,1	1 860	,0
.	Показники ефективності використання ресурсів								
.1	Проду ктивність праці одного працівника	ис. грн./ осо- ба	7 91,7	7 78,9	9 23,9	1 32,2	6,7	1 44,9	8,6
.2	Проду ктивність праці одного робітника	ис. грн./ осо- ба	8 73,6	8 76,3	1 126,0	2 52,4	8,9	2 49,7	8,5
.3	Рівень оплати праці за 1людино- годину	ис. грн./ люд- год	0 ,073	0 ,072	0, 092	0 ,019	5,9	0 ,019	6,6
.4	Серед ньомі-сячна заробіт-на плата одного працівника	рн.	1 1758	1 0414	8 285	- 3473	29,6	- 2129	20,6
.5	Коефі цієнт зносу основних засобів на кінець року		0 ,582	0 ,661	0, 726	0 ,14	24,70	0 ,065	09,84
.6	Коефі цієнт оновлення основних засобів		0 ,070	0 ,068	0, 153	0 ,084		0 ,085	
.8	Фондо віддача	рн./ грн.	0 ,73	0 ,78	0, 99	0 ,26	6,4	0 ,21	8,1
.9	Фондо озбро-єність праці працівників	ис. грн./ чол.	1 087,7	1 004,9	9 30,7	- 157,1	14,4	- 74,25	7,4
.10	Коефі цієнт обіговості оборотних засобів	боро ти	0 ,75	0 ,68	0, 80	0 ,05	,4	0 ,12	7,3
.11	Серед ній період обороту ОЗ	ні	4 78	5 27	4 49	- 29	6,0	- 78	14,8
	К _{об.}		0	0	0,	0		0	

.12	Активів	р./гр.	,52	,51	64	,13	24,47	,13	25,41
.13	Коефіцієнт обіговості дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги	оборотів	1 0,8	3 3,4	1 0,9	0 ,1		- 22,5	
.14	Середній період обороту дебіторської заборгованості	днів	3 3	1 1	3 3	0		2 2,0	3,1 раза
.15	Коефіцієнт обіговості запасів	оборотів	0 ,92	0 ,84	1, 02	0 ,10	1,2	0 ,18	2,1
.16	Середній період зберігання запасів	днів	3 91	4 29	3 51	- 40	10,1	- 78	10,1
.17	Тривалість операційного циклу	днів	4 24	4 40	3 84	- 40	9,4	- 56	12,6
Показники рентабельності									
.1	Рентабельність продажу		3 3,01	5 ,90	5, 68	- 27,33		- 0,23	
.2	Рентабельність активів		1 7,03	3 ,02	3, 64	- 13,38		0 ,62	
.3	Рентабельність власно-го капіталу		1 8,73	3 ,33	3, 97	- 14,76		0 ,64	

Динаміка показників за 2021-2023 роки представлена представлена на рисунку 2.7.

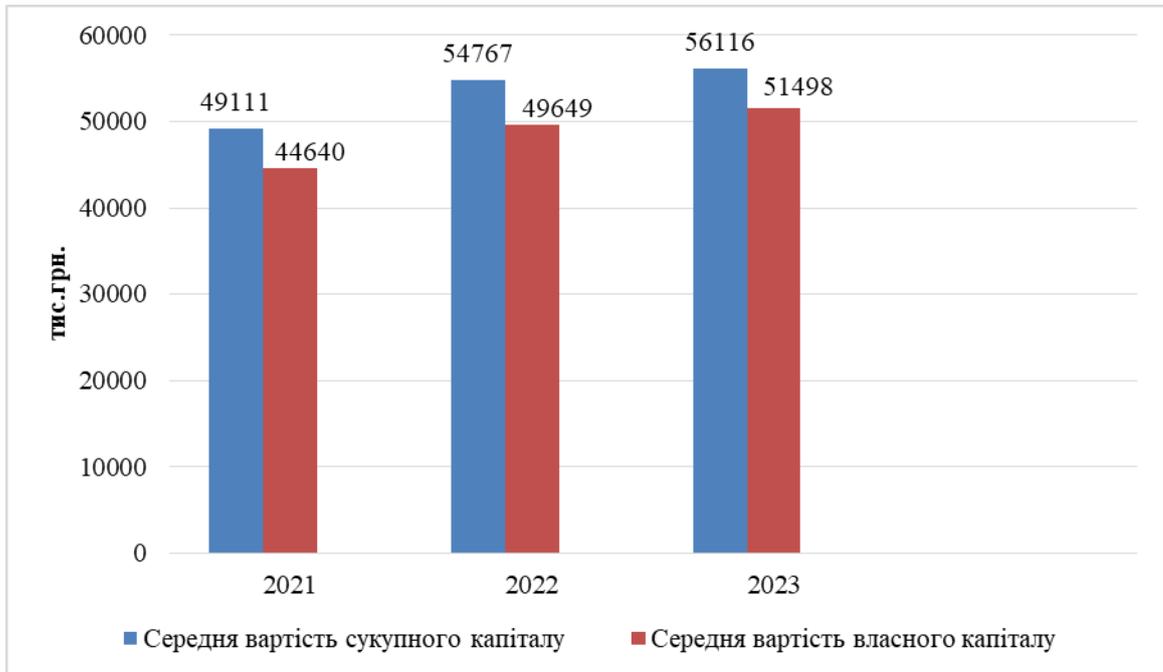

Рисунок 2.7 – Динаміка середньої вартості сукупного та власного капіталів на СТОВ «Україна» за 2021-2023 роки

Загальна вартість оборотних активів на кінець 2021 р. становила 46318 тис. грн., що на 8719 тис. грн. або на 1130,3% більше в порівнянні з 2021 р. У порівнянні з 2022 роком загальна вартість оборотних активів збільшилась на 2659 тис. грн. або на 6,1%.

Спостерігається збільшення дебіторської заборгованості, так у 2023 роц. порівняно з 2021 збільшилась з 3634 тис.грн. до 18748 тис.грн – на 3509тис. грн. або на 310,6%, а порівняно з 2022 роком відповідно на 2938 тис.грн. або на 8,1%.

Щодо середніх залишків оборотних засобів, можемо зазначити, що вони мали тенденцію до зростання протягом останніх років, і у 2023 р. у порівнянні з 2021 та 2022 рр. збільшення становило 11337 тис. грн. та 3910 тис. грн. відповідно. Темпи зростання середніх залишків оборотних засобів становлять 33,7% та 9,5% відповідно. Динаміку середньорічної вартості основних засобів та середніх залишків оборотних засобів СТОВ «Україна» представлено на рисунку 2.8.

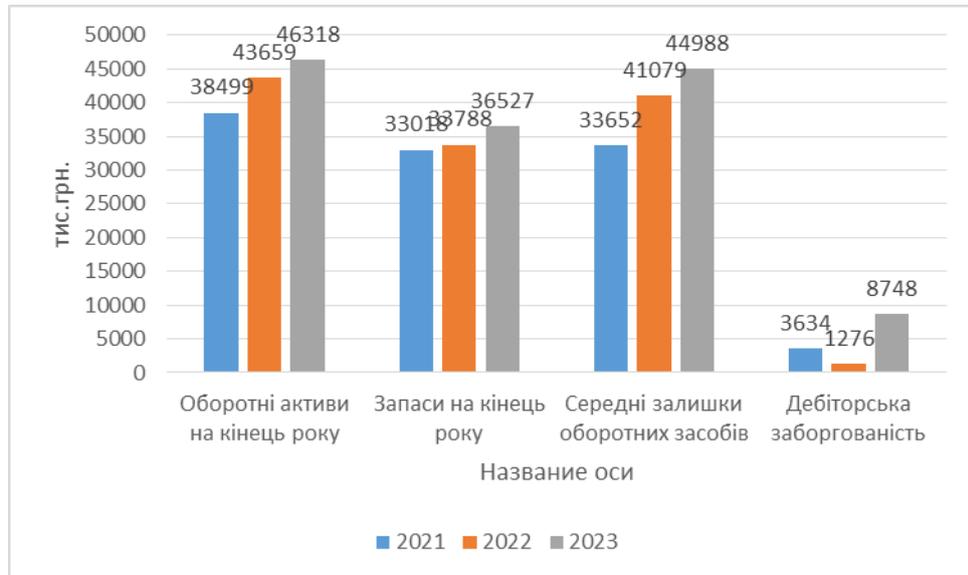

Рисунок 2.8 – Динаміка вартості оборотних активів, запасів та середніх залишків оборотних засобів СТОВ «Україна» за 2021-2023 роки

Протягом аналізованого періоду відбувається збільшення середньооблікової кількості працівників з 32 осіб у 2021 році до 39 осіб в 2023 році. Зміни чисельності працюючих представлено на рисунку 2.9.

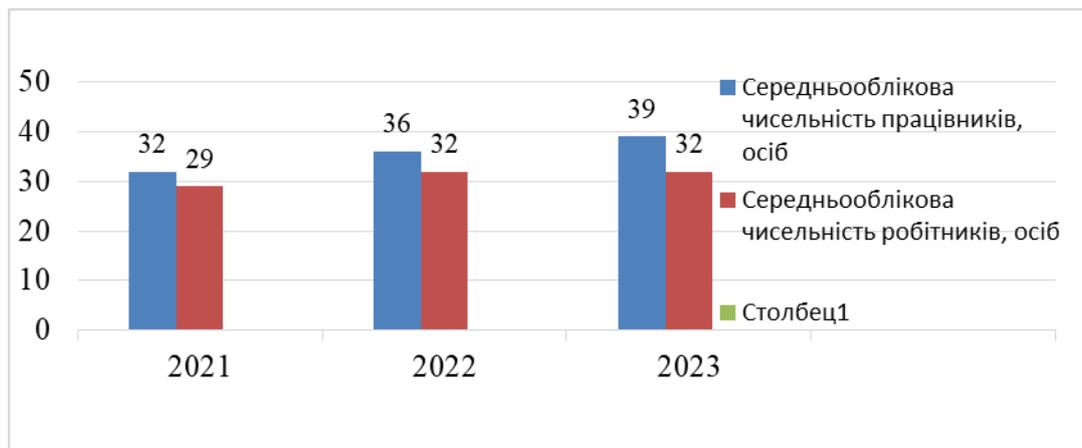

Рисунок 2.9 – Динаміка середньооблікової кількості працівників та робітників СТОВ «Україна» за 2021-2023 роки

Аналізуючи чистий дохід від реалізації продукції протягом 2021-2023 років спостерігається суттєвий його ріст. В 2021 році чистий дохід становив 25335 тис. грн., а в 2023 році 36033 тис. грн. У 2023 році чистий дохід зріс на 10698 тис. грн. або на 42,2%, що є позитивним для підприємства. Основною причиною, що зумовлена збільшення обсягів виробництва та реалізації продукції, робіт та послуг стало підвищення цін на продукцію підприємства.

Щодо собівартості продукції, то даний показник зріс у 2023 році порівнянні з 2021 р. на 16784 тис. грн. (17,3%) у порівнянні з 2022 роком – спостерігався зріст на 7076 тис. грн. (29,5%). Динаміку чистого доходу та собівартості реалізованої продукції СТОВ «Україна» за 2021-2022 роки представлено на рисунку 2.10.

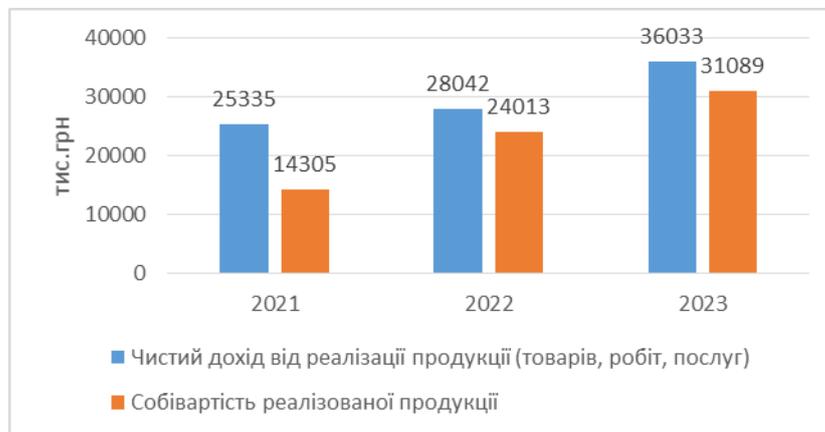

Рисунок 2.10 – Динаміка чистого доходу та собівартості реалізованої продукції СТОВ «Україна» за 2021-2023 роки

Внаслідок збільшення собівартості реалізованої продукції внаслідок підвищення вартості матеріальних ресурсів 2021-2023 роках відбулося зменшення валового (чистого) прибутку, який у 2023 році склав 4944 тис. грн., що на 6086 тис. грн. менше ніж у 2021 році, але на 915 тис. грн. більше у порівнянні з 2022 р.. Графічно динаміка валового (чистого) прибутку наведена на рисунку 2.11.

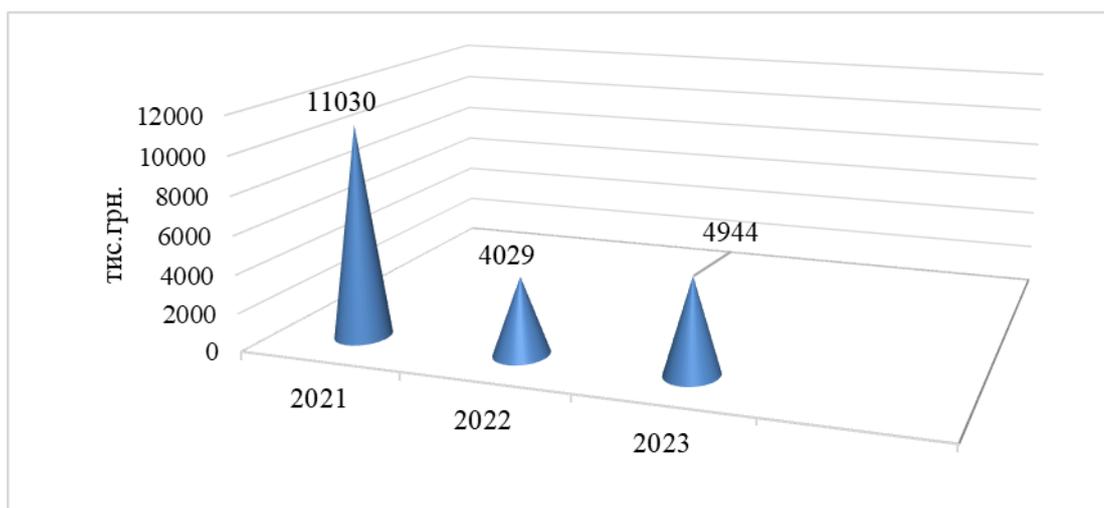

Рисунок 2.11 – Динаміка валового (чистого) прибутку СТОВ «Україна» за 2021-2023 роки

Протягом 2021-2023 рр. відбулося поступове зростання фонду оплати праці працівників. Його розмір у 2023 р. становив 5866 тис. грн., що на 1351 тис. грн. або на 29,9% більше від 2021 р. та на 1367 тис. грн. або на 30,4% – порівняно з 2022 роком. Зростання фонду оплати праці є позитивним. За умови високої заробітної плати прагнення працівників до забезпечення високої продуктивності роботи значно вища. Графічно динаміка фонду оплати праці працівників за 2017-2019 роки наведена на рисунку 2.12.

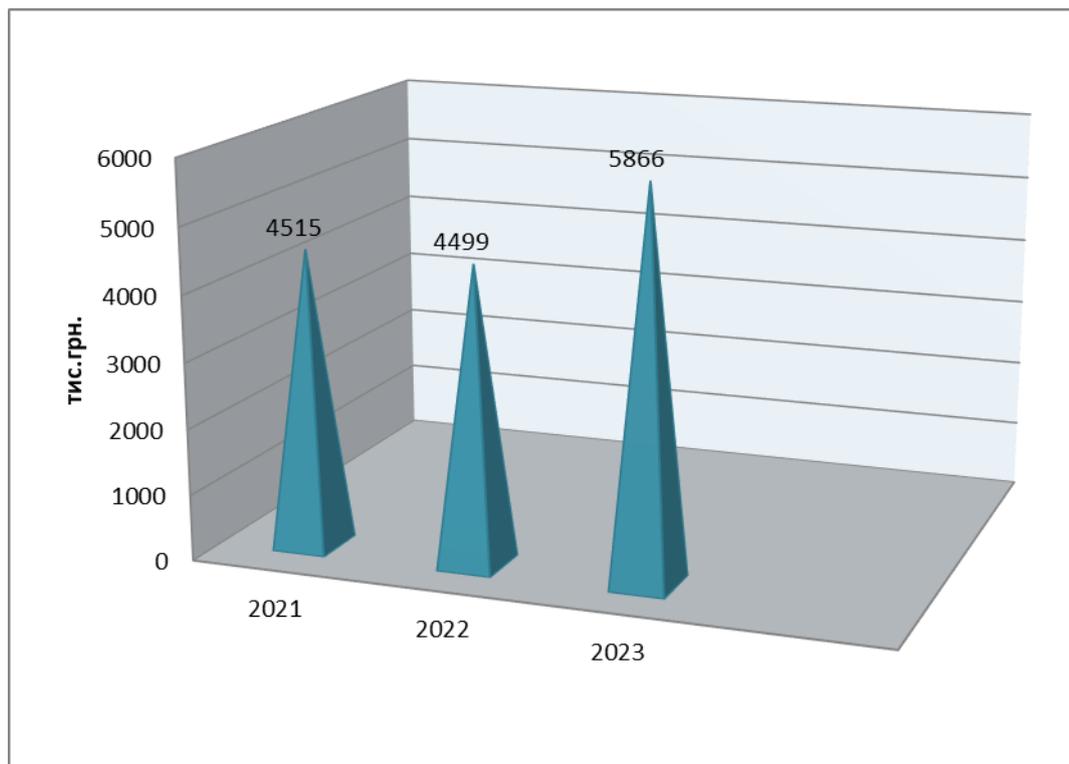

Рисунок 2.12 – Динаміка фонду оплати праці працівників СТОВ «Україна» за 2021-2023 роки.

Динаміка продуктивності праці одного робітника та одного працівника СТОВ «Україна» представлена на рисунку 2.13.

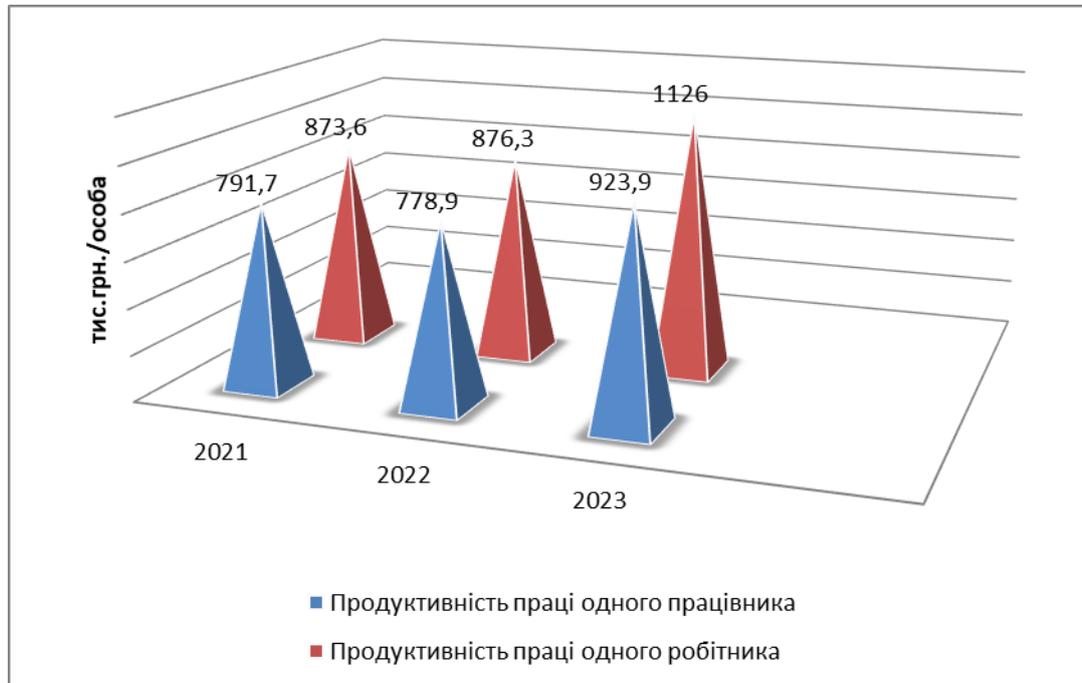

Рисунок 2.13 – Динаміка продуктивності праці одного робітника та одного працівника СТОВ «Україна» за 2021-2023 роки

За період, що аналізується продуктивності праці одного працюючого у 2023 році порівняно з 2021 роком підвищилась на 132,7 тис.грн./особу або на 16,7%, порівняно з 2022 роком – на 116,7 тис.грн/особу або на 18,6%.

Основною причиною, що зумовила підвищення продуктивності праці працівників було збільшення обсягів виробництва та реалізації продукції, робіт та послуг в 2023 році за рахунок підвищення цін на сільськогосподарську продукцію.

Розрахований показник фондівіддачі свідчить про те, що у 2023 році на одну гривню основних фондів припадало 0,99 грн виробленої продукції, відповідно порівнюючи даний рік з 2021 роком відбувається підвищення даного показникаданого показника на 0,26 грн./грн. або на 36,4%. Це свідчить про підвищення ефективності виробництва.

Аналіз коефіцієнта фондоозброєності праці працівників підприємства показує, що на кінець 2023 році на одного працівника підприємства припадало 930,7 тис. грн. основних фондів, при цьому присутня позитивна тенденція збільшення цього показника.

Щодо ефективності оборотних засобів, то коефіцієнт обіговості оборотних засобів у 2023 р порівняно з 2021 роком збільшився з 0,75 грн./грн. до 0,80 грн./грн. Динаміка фондівдачі та коефіцієнта обіговості оборотних фондів показана на рисунку 2.14.

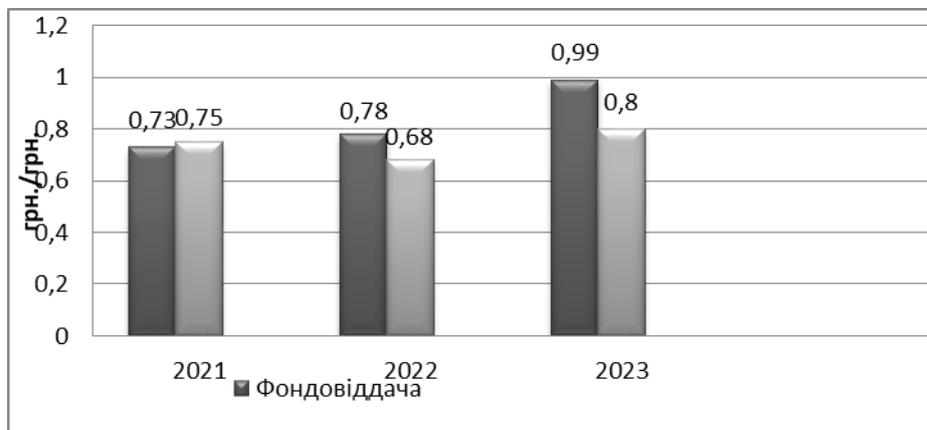

Рисунок 2.14 – Динаміка фондівдачі та коефіцієнта обіговості СТОВ «Україна» за 2021-2023 роки

Досягнення мети функціонування підприємства залежить від його здатності приносити необхідний прибуток. Показники розраховані як відношень прибутку і вкладеного капіталу практично мають назву коефіцієнтів рентабельності. Їх економічний зміст проявляється в тому, що вони характеризують прибуток, що одержують з кожної гривні засобів, вкладених у підприємство.

Аналізуючи показники рентабельності СТОВ «Україна», можемо зазначити, що рентабельність сукупного капіталу (активів) була найбільшою у 2021 р. (17,03%), а найменшою у 2022 році – 3,02%; показник рентабельності власного капіталу був найбільшим також у 2021 р. (18,73%), а найменшим – у 2022 р. (3,33 %); рентабельність продажу була найбільшою у 2021р. (33,01%), а найменшою – у 2022 р. (5,68%).

Динаміка показників рентабельності СТОВ «Україна» наведена на рисунку 2.15.

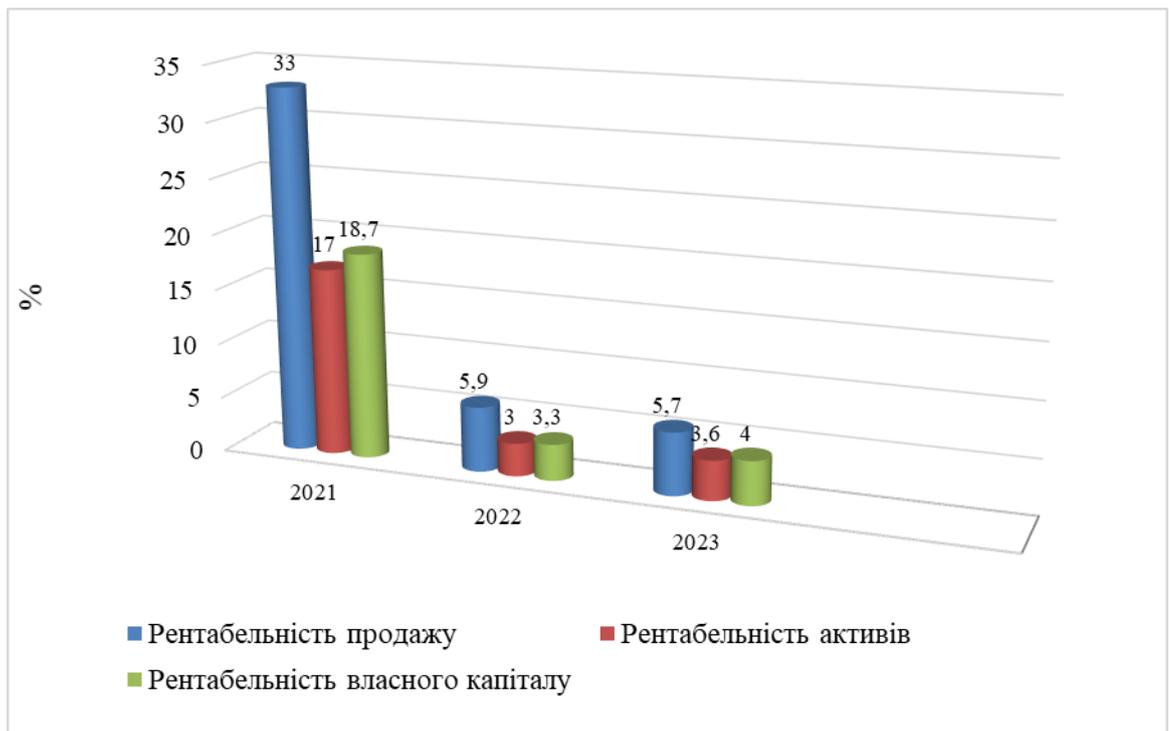

Рисунок 2.15 – Динаміка показників рентабельності СТОВ «Україна» за 2021-2023 роки

Отже, аналіз фінансово-економічних показників діяльності СТОВ «Україна» за 2021-2023 роки надає можливість зробити висновок, що підприємство на даний момент має стабільне фінансове становище. Більшість фінансово-економічних показників діяльності досліджуваного товариства мають позитивні тенденції. СТОВ «Україна» необхідно розвиватися у напрямі впровадженні учасної техніки, прогресивних технологій та, як наслідок, збільшення обсягів та ефективності виробництва.

2.4. Стан охорони праці на підприємстві

Питання охорони праці в СТОВ «Україна» регулюється законом України «Про охорону праці», який набрав чинності 14.10.1992 р. з деякими змінами пізніше – з 20.01.2018 р. Закон визначає права працівників, пов'язані «охороною праці»: Охорона праці – це система правових, соціально-економічних, організаційних, технічних, санітарно-гігієнічних, лікувально-профілактичних заходів.

Основні принципи функціонування системи управління охороною праці на підприємстві на підприємстві:

- виробничий процес повинен проходити в безпечних і нешкідливих умовах праці;
- основною метою органів компанії з охорони праці та гігієни праці є реалізація заходів щодо створення безпечних і здорових умов праці;
- дотримання трудової та технічної дисципліни працівниками підприємства;
- обов'язкові економічні вигоди роботодавців і працівників для поліпшення безпечних і нешкідливих умов праці;

СТОВ «Україна» використовує найману працю, тому, відповідно до Закону України «Про охорону праці» роботодавець підприємства повинен надавати послуги з охорони праці відповідно до стандартних положень.

Кількість співробітників СОП визначається за 2 критеріями:

- шкідливості виробництва;
- загальна кількість співробітників, що працюють на підприємстві.

До служби охорони праці приймаються інженери відповідних спеціальностей з обов'язковою вищою освітою та досвідом роботи на виробництві не менше 3-х років. СОП підпорядковується безпосередньо керівнику підприємства. За своїм посадовим становищем і умовами оплати праці керівники і фахівці служби охорони праці прирівнюються до керівників і фахівців основних виробничих і технічних служб підприємства.

Якщо на підприємстві працює більше 50 осіб, у роботодавця повинна бути вже створена служба охорони праці. Якщо в компанії працює менше 50 співробітників, то обов'язки служби охорони праці може виконувати особа, яка пройшла відповідну підготовку.

Служба охорони праці виконує наступні функції:

- озробка та організація системи управління виробничою діяльністю;
- систематичне навчання співробітників;
- розробка заходів з охорони праці в колективних договорах;

- забезпечення співробітників стандартами;
- облік факту наявності виробничих ситуацій, що становлять загрозу здоров'ю і життю співробітників;;
- моніторинг стану охорони праці на підприємстві;
- участь у розслідуванні нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві;
- атестація робочих місць і ділянки.

Спеціалісти служб охорони праці мають право:

- представляти підприємство в державних і громадських установах при розгляді питань охорони праці;;

– відвідувати структурні підрозділи підприємства в будь-який час доби і зупиняти роботу виробничих об'єктів у разі виявлення порушень, що загрожують життю і здоров'ю співробітників;;

– оглядати та підтверджувати стан техніки безпеки і охорони праці в приміщеннях підприємства і видати керівнику, чий об'єкт перевіряється перевіряється, обов'язковий наказ, складений в 2-х примірниках: 1-й видається керівнику об'єкту, а 2-й зберігається в службі охорони праці протягом 5 років.;

– не допускати до роботи працівників, які не пройли медичний огляд, навчання, інструктаж, перевірку знань з питань охорони праці;

– направити керівнику підприємства подання про притягнення до відповідальності працівників, які порушують вимоги охорони праці;

Співробітники служби охорони праці несуть персональну відповідальність:

– невідповідність прийнятого рішення вимогам чинного законодавства про охорону праці;

– невиконання функціональних обов'язків;

– несвоєчасне складання та недостовірність статистичних звітів з охорони праці;;

- низька якість розслідування нещасних випадків на виробництві.

Ліквідація СОП допускається тільки в разі ліквідації підприємства або припинення трудової діяльності фізичної особи.

Порядок розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та нещасні випадки на підприємстві затверджуються Кабінетом Міністрів України, який відповідає за розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань та нещасні випадки на підприємствах, в установах та організаціях.

У 2021-2023 роках на підприємстві ТОВ «Україна» не було зафіксовано нещасних випадків на виробництві та професійної захворюваності.

Організація навчання та перевірки знань з питань охорони праці працівників, у тому числі в ході професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації на підприємстві, здійснюється працівниками кадрової служби або іншими фахівцями, яким роботодавець доручає організацію цієї роботи.

Всі співробітники, влаштовуючись на роботу, повинні регулярно проходити інструктаж на підприємстві з охорони праці, надання першої допомоги постраждалим в результаті нещасних випадків, правилам поведінки при надзвичайних ситуаціях, пожежах і стихійних лихах.

Залежно від характеру і тривалості навчання з питань охорони праці вони поділяються на вступні, первинні, повторювані, позапланові і цільові.

Вступний інструктаж проводиться з усіма співробітниками (постійними або тимчасовими), які тільки що були прийняті на роботу, незалежно від освіти, досвіду роботи з даної професії або посади. Співробітники, які перебувають у відрядженнях на підприємстві і безпосередньо залучені у виробничий процес. Водії транспортних засобів, що в'їжджають на територію підприємства вперше. Учні навчальних закладів перед початком роботи в лабораторії або професійної перепідготовки, абітурієнти, школярки, в майстернях на полігонах і т. д.

Перший інструктаж проводиться на робочому місці перед знову найнятим співробітнику, який виконує нову для нього роботу, студенту, курсанту, випускникам перед початком роботи в майстерні, на ділянці і т. д.

Всі співробітники і на виробництві проходять повторний інструктаж: на роботах з підвищеною небезпекою – раз на квартал, на інших роботах – раз на півроку. Мета інструктажу – відновити знання і здатність співробітників працювати правильно і безпечно.

Позаплановий інструктаж із співробітниками на робочому місці або в кабінеті охорони праці в наступних випадках:

- при введенні в дію нових або доповнених правил з охорони праці;
- при зміні технічних процесів, заміні або модернізації обладнання, оснащення та інструментів, сировини, матеріалів та інших факторів, що впливають на охорону праці;
- якщо працівник порушує правила і це може призвести до травми, отруєння або нещасного випадку;
- на вимогу співробітників державних наглядових органів або співробітників вищих державних або господарських організацій в ієрархії надавати інформацію про безпечні трудові практики співробітників і нормативні акти з охорони праці;
- якщо робота підрядника триває більше 30 календарних днів (для робіт з підвищеною небезпекою), а при наявності перерви для інших робіт - більше 60 днів.

Цільовий інструктаж надається в наступних випадках:

- тільки при виконанні разової роботи, яка не має прямого відношення до основної роботи співробітника;
- при ліквідації наслідків аварій і стихійних лих;
- при виконанні робіт, виконуваних на підставі дозволу на роботу, письмового дозволу або іншого документа;
- для екскурсій та організації великих заходів за участю школярів і студентів (екскурсії, походи, спортивні заходи і т.д.).

РОЗДІЛ 3

ПРОГРАМА ФОРМУВАННЯ ТА ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ КАПІТАЛУ СТОВ «УКРАЇНА»

3.1. Аналіз формування та використання капіталу СТОВ «Україна» за 2021-2023 роки.

У сучасних умовах кожне підприємство повинне чітко орієнтуватися у складних заплутаних ринкових відносинах, правильно оцінювати виробничий стан та економічний потенціал, стратегію подальшого розвитку, фінансовий стан, як свого підприємства так і своїх конкурентів. За результатами аналізу фінансового стану підприємства в розділі 2.3 випускної кваліфікаційної роботи бакалавра, можна зробити висновок, що його стан залежить від правильності обрання джерел формування капіталу підприємства та ефективності його використання. В даному розділі випускної кваліфікаційної роботи бакалавра роботи проведено аналіз та дана оцінка формування та ефективності використання капіталу підприємства СТОВ «Україна» за 2021-2023 роки

Розробка програми формування та ефективного використання капіталу СТОВ «Україна» потребує проведення ретельного аналізу формування та використання капіталу підприємства за 2021-2023 роки роки, зокрема його складу, структури та динаміки, джерел формування, висновків щодо основних тенденцій.

Першим етапом аналізу є оцінка стану капіталу підприємства СТОВ «Україна» і його складових. Оцінимо динаміку та структуру капіталу підприємства за 2021-2023 роки за даними наведеними в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Динаміка капіталу СТОВ Україна за 2021-2023 роки, тис.грн.

№ пп	Показники	Роки			2023 від 2021		2023 від 2022	
		2021	2022	2023	Відхилення			
					Абсолютне	Темп зрост, %	Абсолютне	Темп зрост, %
1	Капітал підприємства, разом	53570	55964	56269	2699	5,0	305	0,5
1.1	Основний капітал	15071	12305	9951	-5120	-33,7	-2354	-19,1
	у % до п.1	28,1	22,0	17,7	-10,4		-4,3	
1.2.	Оборотний капітал	38499	43659	46318	7819	20,3	2659	6,1
	у % до п.1	71,9	78,0	82,3	10,4		4,3	
1.2.1	Запаси	33018	33788	36527	3509	10,6	2739	8,1
	у % до п.1.2	85,8	77,4	78,9	-6,9		1,5	
1.2.2	Дебіторська заборгованість	3634	1276	8748	5114	в 2,4 рази	7472	в 6,9 рази
	у % до п.1.2	9,4	2,9	18,9	9,5		16,0	
1.2.3	Гроші та їх еквіваленти	1847	8595	1043	-804	-43,5	-7552	-87,9
	у % до п.1.2	4,8	19,7	2,3	-2,5		-17,4	

За наведеними даними можна зробити наступні висновки. По-перше, капітал підприємства має стійку тенденцію до зростання – у 2023 році він становив 56269 тис. грн., за період 2021-2023 роки він збільшився на 2699 тис. грн. або на 5,0%. По-друге, основний капітал зменшився на 5120 тис.грн. (на 33,7%), оборотний капітал навпаки зріс на 7819 тис.грн. (на 20,3%) (рисунок 3.1).

Рисунок 3.1 – Динаміка основного та оборотного капіталу СТОВ Україна за 2021-2023 роки, тис.грн

В загальній вартості капіталу досліджуваного підприємства частка основного капіталу зменшилась з 28,1% у 2021 році до 17,7% у 2023 році. В загальній вартості основного капіталу понад 100.0% займають основні засоби. Частка оборотного капіталу збільшилась відповідно з 71,9% у 2021 році до 71,4% у 2022 році та до 82,3% у 2023 році (рисунок 3.2).

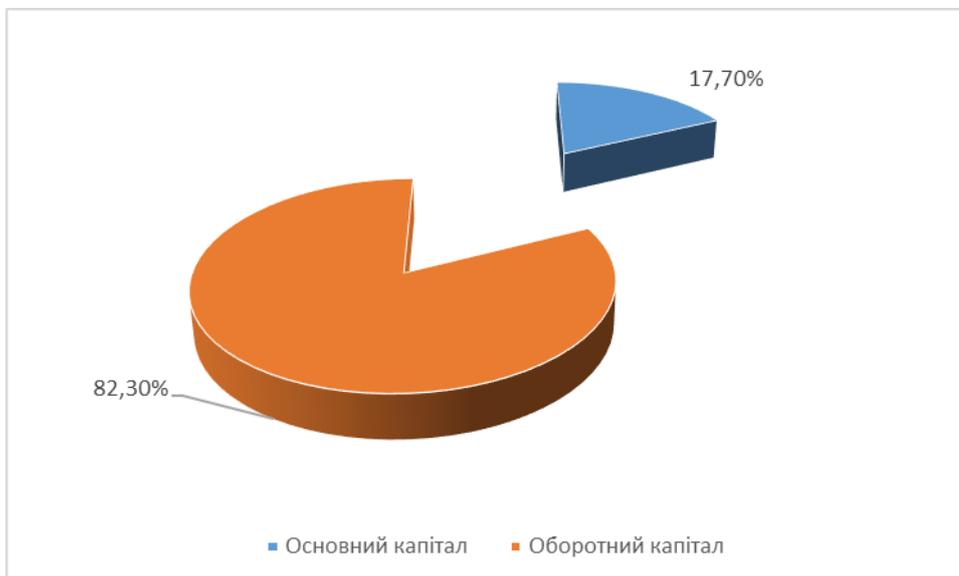

Рисунок 3.2 – Видова структура капіталу СТОВ «Україна» у 2023 році,
%

На виявлену тенденцію динаміки видової структури капіталу слід звернути увагу як на таку, що свідчить про недостатню увагу оновленню техніко-технологічної бази підприємства, що може негативно вплинути в майбутньому на урожайність, витрати виробництва та ,як наслідок, зменшення прибутковості підприємства.

Структура оборотного капіталу за 2021-2023 роки суттєво змінилась: частка запасів у 2021 році склала 85,8%, у 2022 році – 77,4%, у 2023 році зменшилась до 78,9%. Однак в абсолютному виразі запаси підприємства за період, що аналізується, збільшились на 3509 тис.грн. або на 10,6%. Суттєво виросла питома вага дебіторської заборгованості, яка у 2021 році становила 9,4%, у 2022 році – 2,9%, у 2023 році – вже 18,9%. В абсолютній сумі дебіторська заборгованість зросла з 3634 тис.грн. у 2021 році до 8748 тис.грн. або в 2,4 рази.

Структура оборотного капіталу підприємства за 2023 рік представлена на рисунку 3.3.

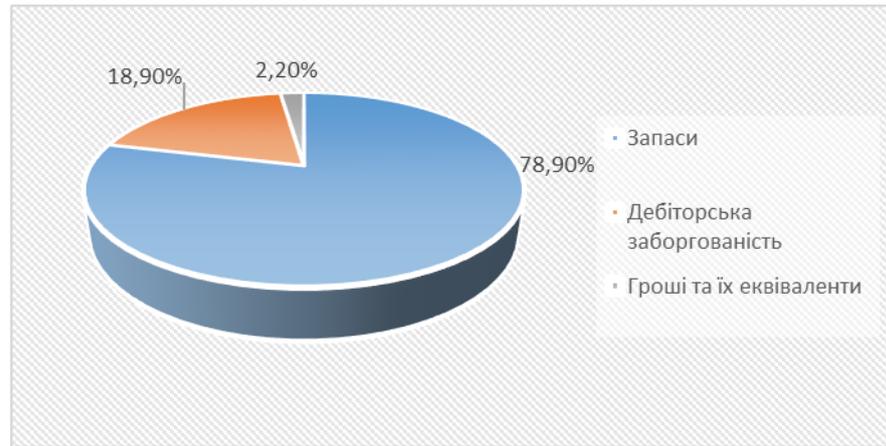

Рисунок 3.3 – Структура оборотного капіталу СТОВ «Україна» у 2023 році, %

Важливим етапом з точки зору фінансування активів підприємства є аналіз джерел їх формування. Джерела формування капіталу підприємства за 2021-2023 роки наведені в таблиці 3.2 та на рисунку 3.4

Таблиця 3.2 – Склад і структура джерел формування капіталу СТОВ «Україна» за 2021-2023 роки (станом на кінець року)

Показники	2021 рік		2022 рік		2023 рік		Відхилення 2023 року від:			
	сума, тис. грн.	пито- ма вага, %	сума, тис. грн.	пито- ма вага, %	сума, тис. грн.	пито- ма вага, %	2021 року		2022 року	
							абсол тис.грн.	темп зростан- ня, %	абсол тис.грн.	темп зростан- ня, %
Капітал, всього	53570	100,0	55964	100,0	56269	100	2699	5,0	305	0,5
Власний капітал	48821	91,1	50476	90,2	52521	93,3	3700	7,6	2045	4,1
Позиковий капітал	4749	8,9	15488	9,8	3748	6,7	-1001	-21,1	-1740	-31,7

Позитивним для підприємства є той факт, що його капітал формувався переважно за рахунок власного капіталу – у 2021 році його доля в активах становила 91,1%, у 2022 році 90,2%, у 2023 році 93,3%, доля позикового капіталу складала відповідно у 2021 році 8,9%, у 2022 році – 9,8%, у 2023 році – 6,7%. При загальному рості капіталу підприємства за 2021-2023 роки на 2699 тис.грн. або на 5,0% за рахунок власного капіталу активи збільшились на 3700

тис.грн. (на 7,6%), за рахунок позикового – зменшилися на 1001 тис.грн. на 21,2%).

Рисунок 3.4 – Динаміка джерел формування капіталу СТОВ «Україна» за 2021-2023 роки

Структура капіталу за джерелами формування приведена на рисунку 3.5.

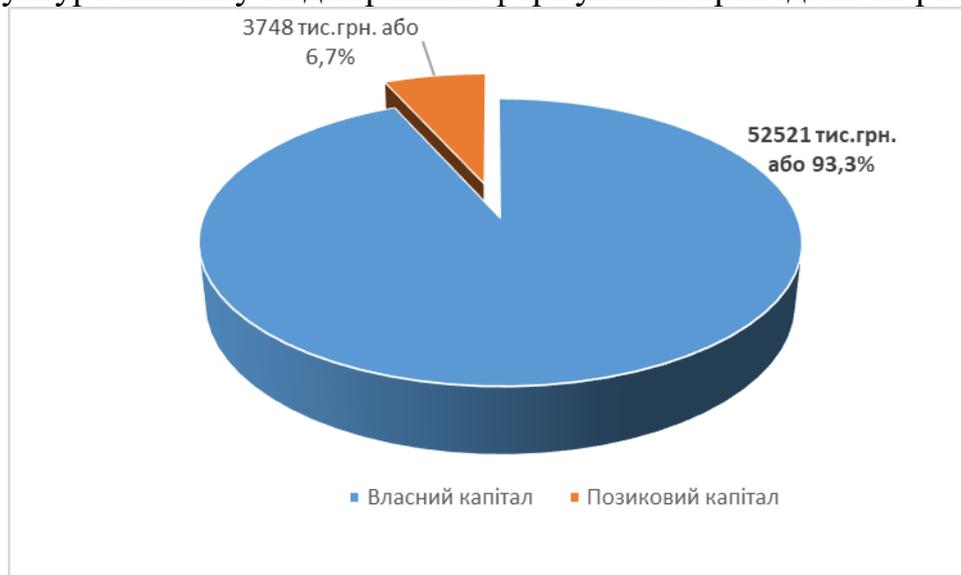

Рисунок 3.5 – Структура джерел формування капіталу СТОВ «Україна» у 2023 рік

Виваженою політикою підприємства є формування власного капіталу за рахунок внутрішніх джерел. Протягом 2021-2023 років СТОВ «Україна» власний капітал наповнюється переважно за рахунок нерозподіленого прибутку – у 2021 році його величина в складі власного капіталу становила 45254 тис.грн. або 92,7, у 2022 році – 46909 тис.грн. та 92,9%, у 2023 році – 48954 тис.грн. або 93,2. Зареєстрований (пайовий) капітал (17 тис. грн.) та

додатковий капітал (3500 тис.грн.) залишалися у незмінними (таблиця 3.3).

Таблиця 3.3 – Склад і структура власного капіталу СТОВ «Україна» за 2021-2023 роки (станом на кінець року)

Показники	2021 рік		2022 рік		2023 рік		Відхилення 2023 року від:			
	сума, тис.грн.	питома вага,%	сума, тис.грн.	питома вага,%	сума, тис.грн.	питома вага,%	2021 року		2022 року	
							абсол тис.грн.	темп зростан- ня, %	абсол тис.грн.	темп зростан- ня, %
Зареєстрований капітал	17	0,0	17	0,0	17	0,0	0	0	0	0
Додатковий капітал	3550	7,3	3550	7,0	3550	6,8	0	0	0	0
Нерозподілений прибуток	45254	92,7	46909	92,9	48954	93,2	3700	8,2	2045	4,4
Власний капітал, разом	48821	100,0	50476	100,0	52521	100,0	3700	7,6	2045	4,1

Структура власного капіталу СТОВ «Україна» за 2023 рік наведена на рисунку 3.6.

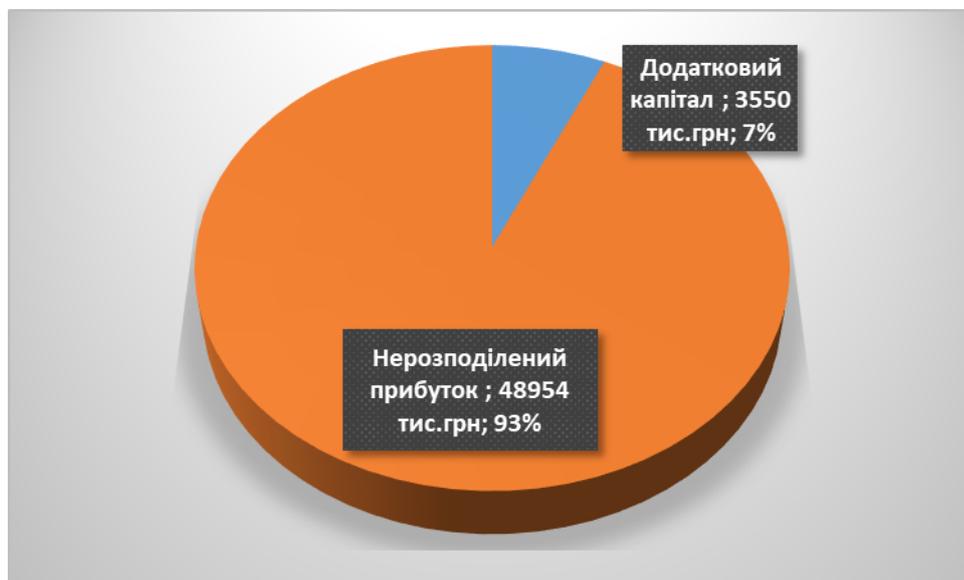

Рисунок 3.6 – Структура власного капіталу СТОВ «Україна» за 2023 рік

Позиковий капітал СТОВ «Україна» формувався виключно за рахунок поточної кредиторської заборгованості (таблиця 3.4), зокрема за:

– товари, роботи, послуги у 2021 році на 98,3% (4670 тис.грн.), у 2022 році – на 5,1% (282 тис), у 2023 році – на 96,8% (3628 тис.грн.);

– розрахунки з оплати праці відповідно у 2021 році 79 тис.грн. (1,7%), у 2022 році – 26 тис.грн. (3,8%), у 2023 році – 120 тис.грн. (3,2%).

Таблиця 3.4 – Склад і структура позикового капіталу СТОВ «Україна» за 2021-2023 роки (станом на кінець року)

Показники	2021 рік		2022 рік		2023 рік		Відхилення 2023 року від:			
	сума, тис. грн.	пито- ма вага, %	сума, тис. грн.	пито- ма вага, %	сума, тис. грн.	пито- ма вага, %	2021 року		2022 року	
							абсол тис. грн.	тем п зрос- тан ня, %	абсол тис. грн.	тем п зрос- тан ня, %
Поточна кредиторська заборгованість за:										
- товари, роботи, послуги	4670	98,3	282	5,1	3628	96,8	-1042	-22,3	3346	в 11,8 рази
- розрахунки з оплати праці	79	1,7	206	3,8	120	3,2	41	51,9	-86	-58,3
- довгостроковими зобов'язаннями	-		5000	91,1	-	-	-	-	-5000	
Разом	4749	100,0	5488	100,0	3748	100,0	-1001	-21,1	-1740	-68,2

В аналітичній роботі будь-якого підприємства особливої уваги потребує аналіз дебіторської заборгованості. Дебіторська заборгованість є джерелом покриття кредиторської заборгованості підприємства. У зв'язку з цим доцільним є проведення порівняльного аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства (таблиця 3.5).

Підприємство у 2023 році у порівнянні з 2021 роком дотримувалося політики перевищення темпів росту дебіторської заборгованості над кредиторською. Сукупна дебіторська заборгованість зросла на 40,7%, а кредиторська скоротилась на 22,3% . На підприємстві за останні три роки при зростанні дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги на 40,7% відбулося зменшення кредиторської товарної заборгованості на 21,1%. Коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості за

цей же період підвищився на 1,569 пункту, товарної заборгованості – на 1,442 пункта

Таблиця 3.5 – Порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості СТОВ «Україна» за 2021-2023 роки (станом на кінець року)

Показники	Роки			Відхилення			
	2021	2022	2023	2023 до 2021		2023 до 2022	
				Абс.	Темп приросту, %	Абс.	Темп приросту, %
Дебіторська заборгованість	3634	1276	8748	5114	40,7	7472	в 4,1 рази
у т.ч. товарного характеру	1351	330	6282	4931	в 4,6 рази	5952	в 18 рази
Кредиторська заборгованість	4749	5488	3748	-1001	-21,1	-1740	-68,2
у т.ч. товарного характеру	4670	281	3628	-1042	-22,3	3347	в 11,9 рази
Співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості	0,765	0,232	2,334	1,569		2,102	
у т.ч. товарного характеру	0,289	1,174	1,731	1,442		0,557	

Розробка програми формування та ефективного використання капіталу має базуватись на показниках показники оцінювання капіталу (таблиця 3.6)

Таблиця 3.6 – Показники оцінювання капіталу СТОВ «Україна» за 2021-2023 роки

№ п/п	Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Відхилення 2023 року від:	
					2021 року	2023 року
1	2	3	4	5	6	7
Фізичний капітал підприємства						
1	Коефіцієнт надходження основного капіталу	1,21	1,033	1,041	-0,169	0,008
2	Коефіцієнт приросту капіталу	0,21	0,03	0,041	-0,169	0,011
3	Коефіцієнт приросту основних засобів	1,001	1,000	1,001	0	0,001

Продовження таблиці 3.6

1	2	3	4	5	6	7
774	Частка основних засобів в активах	28,1	22,0	17,7	-10,4	-4,3
5	Частка виробничих запасів у поточних активах, %	61,6	60,4	64,9	3,3	4,5
6	Коефіцієнт оборотності товарно-матеріальних запасів	0,92	0,84	1,02	0,1	0,18
7	Фондовіддача	0,73	0,78	0,99	0,26	0,21
8	Ресурсовіддача	1,77	1,17	1,16	-0,61	-0,01
Фінансовий капітал підприємства						
9	Коефіцієнт автономії	0,911	0,902	0,933	0,022	0,031
10	Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	0,089	0,098	0,067	-0,022	-0,031
11	Коефіцієнт поточної ліквідності	1,154	1,799	2,612	1,458	0,813
12	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,389	1,566	0,278	-0,111	-1,288
13	Рентабельність власного капіталу	18,73	3,33	3,97	-14,76	0,64
14	Рентабельність активів	17,03	3,02	3,64	-13,39	0,62

Розрахунки таблиці 3.6 показують, що у 2023 році порівняно з 2021 роком коефіцієнт надходження основного капіталу зменшився на 0,169, коефіцієнт приросту основного капіталу був на вкрай низьким – 0,008

Динаміка коефіцієнту приросту основних засобів мала від’ємні значення, у 2021 році –0,001, у 2022 – 0, у 2023 – 0,001. Відсутність або вкрай низький прирост даного показника у 2021-2023 роках свідчить про вкрай повільне оновлення матеріально-технічної бази підприємства, використання в операційній діяльності фізично та морально зношеної сільськогосподарської техніки та застарілих технологій.

Частка основних засобів в активах має тенденцію до зменшення. За період, що аналізується відбулося зменшення долі основних засобів у в загальній вартості капіталу з 28,1% у 2021 році, до 22,0% у 2022 році та до 17,7% у 2023 році З одного боку, це явище свідчить про консервативну політику підприємства щодо розширення матеріально-технічної бази підприємства. З іншого боку,

підприємство покращило свої показники ліквідності й фінансової стійкості внаслідок не вилучаючи кошти на поповнення необоротних активів.

Питома вага виробничих запасів в загальній сумі оборотного капіталу за досліджуваний період характеризується незначним збільшенням цього показника. Доля виробничих запасів у поточних активах підприємства у 2021 році склала 61,6%, у 2022 році – 60,4%, у 2023 році – 64,9%

Коефіцієнт оборотності товарно-матеріальних запасів у 2023 році порівняно з 2021 роком збільшився на 0,18, що є позитивною тенденцією, оскільки продукція менше часу перебувала в складі товарно-матеріальних запасів.

Узагальнюючим показником ефективності використання основних засобів є фондovіддача. Постійне зростання цього показника протягом аналізованого періоду з 0,73 /грн у 2021 році до 0,78 грн/грн у 2022 році та 0,99 грн/грн є позитивною тенденцією в діяльності підприємства (рисунок 3.7).

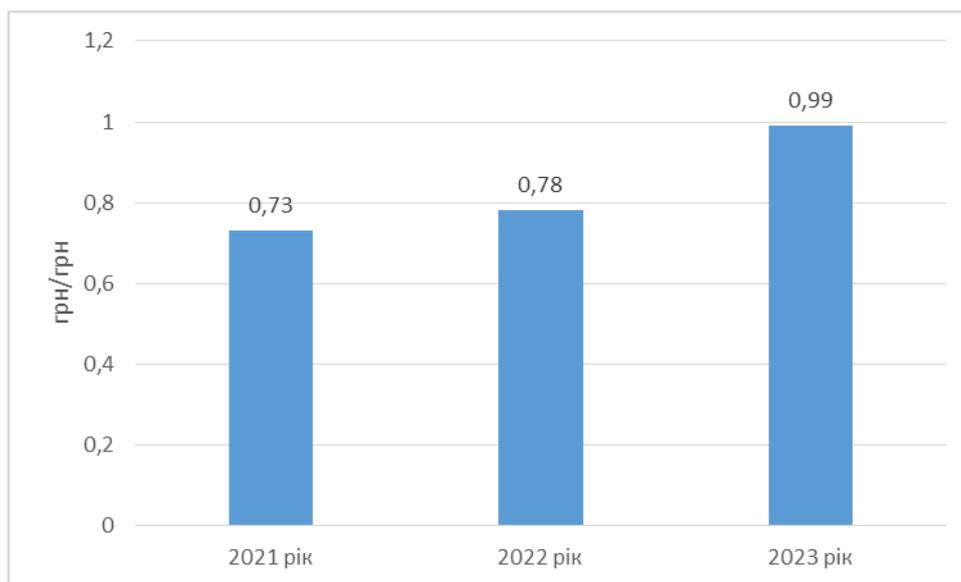

Рисунок 3.7 – Динаміка фондovіддачі СТОВ «Україна» за 2021-2023 роки

За аналізований період коефіцієнт автономії, який характеризує частку власного капіталу підприємства в загальній сумі засобів авансованих у його діяльність мав тенденцію до підвищення. На кінець 2021 року цей показник 0,911, на кінець 2022 року – 0,902, на кінець 2023 року – 0,933. Коефіцієнт автономії відповідає нормативному значенню. Підвищення коефіцієнта

автономії свідчить про змінення фінансової незалежності, скороченню фінансових ризику фінансових в майбутніх періодах. Динаміка зміни цього показника зображена на рисунку 3.8.

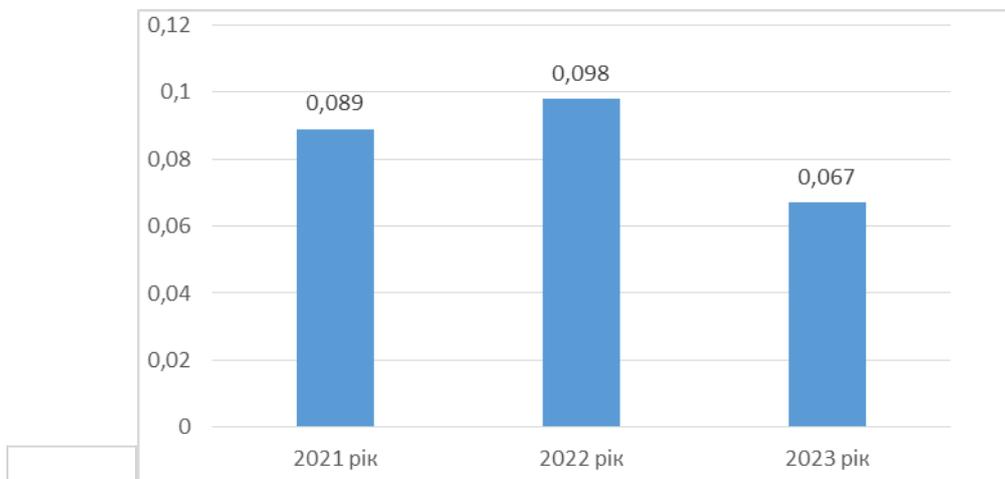

Рисунок 3.8 – Динаміка коефіцієнта автономії СТОВ «Україна» за 2021-2023 роки

Щодо коефіцієнта концентрації залученого капіталу слід зазначити, що тенденція до його зниження (у 2021 році 0,089, у 2022 році – 0,098, у 2023 році – 0,067) характеризує вкрай обережну політику підприємства щодо залучення та використання в фінансуванні операційній діяльності позикових коштів. Чим нижчий показник концентрації позикового капіталу, тим менша заборгованість підприємства, тим стійкіше його положення (рисунок 3.9).

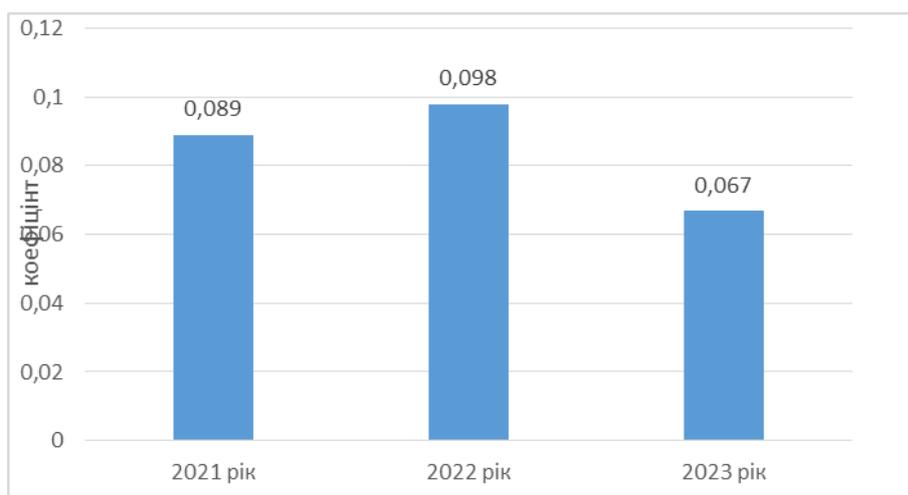

Рисунок 3.9 – Динаміка коефіцієнта концентрації залученого капіталу СТОВ «Україна» за 2021-2023 роки

Коефіцієнт поточної ліквідності у 2021 році становив 1,15, 2022 році – 1,799, у 2023 році – 2,612. Значення коефіцієнта вище 1 свідчить про високий рівень ліквідності та спроможність СТОВ «Україна» вчасно погашати свої зобов'язання перед кредиторами.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності у 2021 році становив 0,389, у 2022 році – 1,566 та у 2023 році – 0,278. Той факт, що найбільш ліквідні засоби протягом попереднього року склали доволі високе значення свідчить про наявність вільних коштів. Таким чином платоспроможність підприємства цілком не залежить від надійності дебіторів.

Протягом 2021-2023 років коефіцієнти рентабельності капіталу (як всього так власного) суттєво знизились – рентабельність активів з 17,03% у 2021 році до 3,02% у 2022 році та 3,64% у 2023 році. Такий же тренд мав показник рентабельності власного капіталу. Враховуючи війну, яку розпочала РФ на території нашої держави використання капіталу СТОВ «Україна» слід признати ефективним.

3.2. Програма формування та ефективного використання капіталу підприємства

Аналіз формування та використання капіталу СТОВ «Україна» за 2021-2023 роки дає можливість зробити висновок, що капітал підприємства формувався виключно за рахунок власного капіталу – його питома вага у 2023 році складала 93,3%, на позикові кошти припадало 6,3%.

В складі внутрішніх джерел формування власного капіталу СТОВ «Україна» головне місце займає прибуток, що залишається у розпорядженні підприємства, – він формує більшу частину (у 2023 році 93,2%) його власних фінансових ресурсів, забезпечує приріст власного капіталу і відповідно ріст ринкової вартості підприємства.

Певну роль у складі внутрішніх джерел відіграють також амортизаційні відрахування, однак суму власного капіталу підприємства вони не збільшують, а

лише містять засоби його реінвестування. Інші внутрішні джерела не займають значної частки у формуванні власних фінансових ресурсів підприємства.

Щодо зовнішніх джерел формування активів підприємства, по-перше, підприємства використовує виключно поточну кредиторська заборгованість за товари, роботи та розрахунки з оплати праці. По-друге, довгострокове кредитування невеликих сільськогосподарських товаровиробників для банківської системи вкрай ризиковане що відображається на занадто високій вартості його обслуговування і як наслідок недоступності цих фінансових ресурсів.

Тому програма формування та ефективного використання капіталу підприємства повинна базуватися на заходах технічного, технологічного та організаційного характеру по зменшенню операційних витрат та збільшенню прибутку:

1. Впровадження сортів пшениці, які користуються великим як внутрішнім попитом та за кордоном.

2. Деверсифікація виробництва шляхом реалізації проектів з переробки пшениці в борошно.

3. Використання сучасних інноваційних технологій.

- 3.1. Польові дослідження з використанням безпілотних літальних апаратів (БПЛА)

- 3.2. Супутниковий моніторинг індексу стану вегетації рослин (NDVI)

- 3.3. Використання машин та обладнання для висіву насіння з диференційованим висівом

- 3.4. Використання засобів біологічного очищення замість хімічних для очищення полів від пожнивних залишків.

- 3.5. Перехід до глибокого розпушування ґрунту замість глибокої оранки

4. Організаційні та технічні заходи, спрямовані на збільшення чистого прибутку.

- 4.1. Заміна насіння кукурудзи «Monsanto» районуваними для природно-кліматичних умов полтавщини.

4.2. Обробка кукурудзяних полів страховими гербіцидами компанії «Август» замість механічного міжрядного обробітку посівів.

4.3. Удобрювання ґрунту для вирощування кукурудзи навесні комплексними азотними сумішами (КАС)

4.4. Внесення аміачної селітри перед соняшнику.

4.5. Обробка полів під посів сої пестицидами.

Збільшенню прибутку сприятиме вирощування сортів пшениці, що користуються великим попитом на внутрішньому так і експортному ринках. Ця пропозиція актуальна, оскільки показники урожайності, а отже прибутковість в СТОВ «Україна» нижчі за середні по Полтавській області.

Пропонується замінити діючий сорт пшениці на більш урожайний і користується великим попитом гібрид пшениці «Миронівська 67», рекомендований для лісостепової зони, має щільні і повні колосся з врожайністю 75,6 ц/га.

Вплив впровадження гібриду озимої пшениці «Миронівська 67» у СТОВ «Україна» показано в таблиці 3.6.

Таблиця 3.6-Розрахунок економічного ефекту від заміни діючих сортів озимої на гібрид «Миронівська 67»

Показник	Базовий рік (2022)	Плановий рік (2024)	Економічний ефект
1. Урожай озимої пшениці, кг / га	57,0	75,6	18,6
2. Зібране поле, га	796	796	0
3. Обсяг виробництва, ц	45425	60177	14752
4. Потреба в посадковому матеріалі на 1 га, ц	2,4	2,4	0
5. Потреба в посадковому матеріалі (загальна), т	191,4	191,4	0
6. Вартість 1 тонни насіння, тис. грн	7	9	2
7. Вартість посадкового матеріалу (загальна)	13372	17193	38208
8. Ціна на пшеницю грн / ц	348	348	0
9. Чистий дохід прибуток від реалізації продукції, тис.грн	15110	20941	5831

Так, введення в сівозміну гібрида озимої пшениці «Миронівська 67» підлягає порівняних площах посіву, врожайність цієї культури збільшується на 18,53 ц/га, а валовий збір – на 14752 ц або 32,48%.

Виходячи з того, що на пшеницю припадає 1/3 чистого доходу прибутку від реалізації продукції підприємства для збільшення виручки від реалізації підприємства рекомендується організувати у переробку пшениці в двох напрямках: виробництво борошна і виробництво крупи.

Виробництво борошна на даний час є більш прибутковим. Незважаючи на високу ресурсоємність цього технологічного процесу різниця в ціні між вартістю сировини (зерна пшениці) і готової продукції (борошна) більша, ніж у круп. Крім того, борошно, на відміну від круп, користується великим попитом на внутрішньому ринку, Крім того, на відміну від борошна, крупи потребують додаткових високих маркетингових витрат, передпродажної підготовки, упаковки і т.д.

Виходячи з вищесказаного, найбільш оптимальним способом отримання додаткового доходу для підприємства є реалізація проекту з переробки зерен пшениці в борошно.

Потенційний обсяг пшениці який можливо використати для виробництва муку становить 290 тон. Залежно від цієї кількості зерна, призначеного для переробки на муку виберемо найбільш близький по продуктивності роликовий млин «Харків-450+». Його річна потужність становить 326 тонн на рік. Таким чином, підприємству для завантаження потрібно закупити додатково 26 тонн зерна пшениці.

При річному обсязі переробки зерна в обсязі 326 тонн обсяг виробництва і реалізації борошна складе 244 тонни (таблиця 3.7).

Таблиця 3.7 – Надходження від реалізації борошна

Найменування продукції	Кількість, т	Ціна реалізації, грн/т	Виручка від реалізації, грн
Борошно вищого сорту (вихід 63 %)	205	4500	94210
Борошно першого орту (вихід 12 %)	39	3400	133008
РАЗОМ	244		1057218

Таким чином, продавши 244 тони борошна за середньоринковою ціною, СТОВ «Україна» зможе отримати чистий прибуток у розмірі 1057218 грн.

Основними споживачами борошна є пекарні, оптові посередники та компанії, що спеціалізуються на упаковці борошна для майбутніх роздрібних продажів.

Каналом збуту муки повинна бути прямий продаж продукції постійним покупцям, а комунікаційна діяльність повинна забезпечувати вибір таких покупців з числа представників цільових споживачів.

Планування виробництва. Технічне обладнання, використане при реалізації проекту, являє собою напівавтоматичну установку для подрібнення зерен пшениці в борошно продуктивністю 450 кг/год з сировиною фрезерного роликового агрегату Харків-450+. У комплект обладнання входять 4 відсіки, що забезпечують в напівавтоматичному режимі всі етапи технологічного процесу: підготовку зерна до подрібнення, тобто після промивання і зволоження, після подрібнення, сортування і вивантаження готової продукції і висівок, а також допоміжні процеси транспортування, абсорбції та відділення зернових відходів.

Вартість з ПДВ становить 353500 грн, а вартість 1 року монтажу, введення в експлуатацію та гарантійного обслуговування виробником становить 10% від ціни обладнання. Устаткування вимагає будівництва окремого цеху загальною площею 140 м², вартість цього будівництва складе 217000 грн, загальна вартість проекту становитиме 605850 грн.

Експлуатація борошномельного обладнання включає сировину, електроенергію, оплату праці виробничого персоналу, воду для технічних потреб, ремонт і обслуговування обладнання, амортизацію, упаковку продукції, адміністративне, загальне виробництво та інших.

Вартість сировини включає вартість власної сировини та вартості сировини, придбаної за ринковими цінами.

Вартість електроенергії розраховується виходячи з встановленої потужності електрообладнання, коефіцієнта одночасної роботи цього обладнання, рівного 0,8, часу роботи обладнання і ціни за 1 кВт. Час електрики.

Розмір оплати праці виробничому персоналу включає заробітну плату і середні тарифні ставки в залежності від робочого часу і нарахування до фонду заробітної плати.

Вартість води технічного призначення розраховується виходячи з норми витрати води і вартості 1м³ води.

Оскільки на обладнання поширюється гарантія виробника, вартість ремонту обладнання за перший рік експлуатації не враховується.

Витрати на технічне обслуговування приймаємо на рівні 15000 грн на рік, що становить близько 4% від вартості комплексу обладнання.

Адміністративні витрати включають заробітну плату адміністративного та обслуговуючого персоналу, витрати на відрядження та придбання канцелярських товарів та витратних матеріалів.

Загальні виробничі витрати включають витрати на контроль якості сировини і продукції в рамках державного зернового нагляду, витрати на опалення і технічне обслуговування виробничих і контрольних об'єктів і т.д. містить. Приймаємо їх розмір 150% нарахованої заробітної плати.

Інші витрати включають витрати на оплату банківських послуг та непередбачені витрати. Передбачається, що їх розмір складається на рівні 1% від вартості сировини, що переробляється. Розрахунок вартості сировини наведено в таблиці 3.8.

Таблиця 3.8 – Витрати на сировину

Найменування сировини	Кількість,т	Ціна або залікова вартість, грн./т	Вартість сировини, грн.
Зерно пшениці, отримані в якості оплати за надані послуги	360	1600	480000
Куплене зерна пшениці	26	1800	46800
Разом	326		526800

Розрахунок витрат на електроенергію показаний в таблиці 3.9. Ефективний фонд робочого часу обладнання розраховується відповідно до режиму роботи 8-годинної робочої зміни та 2-годинної зміни з 3 зупинок обслуговування протягом дня. При розрахунку споживаної технічної

потужності використовувався коефіцієнт одночасної роботи електрообладнання 0,8.

Таблиця 3.9 – Витрати на технологічну електроенергію

Найменування елементу витрат	Ціна 1 кВт.год електроенергії, грн.	Ефективний фонд часу роботи обладнання, годин	Встановлена потужність, кВт	Кількість спожитої електроенергії, кВт.годин	Вартість, грн.
Вартість технологічної електроенергії	1,25	6644	45	239184	179388

Розрахунок витрат на оплату праці виробничого персоналу проводиться на основі кількості осіб в 2 зміни. Розрахунки показані в таблиці 3.10.

Таблиця 3.10 – Витрати на оплату праці виробничого персоналу

Категорія персоналу	Чисельність, чол.	Заробітна плата за місяць, грн.	Фонд оплати праці, грн.	Нарахування на фонд заробітної плати, грн.	Фонд заробітної плати з нарахуваннями, грн.
Оператор	3	12500	90000	31140	124140
Помічник оператора	3	12000	72000	29912	96312
Разома за рік					217452

Витрати на воду для технічних потреб розраховані в таблиці 3.11.

Таблиця 3.11 – Витрати на воду для технологічних потреб

Найменування елементу витрат	Ціна 1 м3 води, грн.	Обсяг переробки, т	Норма витрачання води, м3/т	Кількість спожитої води, м3.	Вартість, грн.
Вартість води для технічних цілей	5,05	3260	0,03	97,8	493,89

Сума амортизації розраховується на основі коефіцієнта амортизації 15% для активної частини основного засобу і 10% для пасивної частини (таблиця 3.12).

Таблиця 3.12 – Розрахунок амортизаційних відрахувань

Амортизаційні відрахування	Вартість об'єкту, грн	Вартість об'єкту без ПДВ, грн	Вартість пуско-наладжувальних робіт (10%) без ПДВ, грн.	Балансова вартість об'єкту, грн	Сума амортизаційних відрахувань, грн
З активної частини основних засобів	353500	294583	29458	324041	48606
З пасивної частини основних засобів				217000	21700
Разом					70306

Вартість упаковки готового продукту розрахована в таблиці 3.13.

Таблиця 3.13 – Розрахунок витрат на упаковку готової продукції

Найменування елементу витрат	Вартість 1 упаковки, грн.	Обсяг готової продукції, т	Кількість упаковок (мішок 50 кг), шт.	Сума витрат на пакування, грн.
Вартість упаковки	2,0	2445	48900	97800

Розрахунок адміністративних витрат наведено в таблиці 3.14.

Таблиця 3.14 – Компенсаційні витрати на утримання адміністративного персоналу

Чисельність, чол..	Заробітна плата за місяць, грн.	Фонд оплати праці, грн.	Нарахування на фонд заробітної плати, грн.	Фонд заробітної плати з нарахуваннями, грн.
1	14500	54000	18684	72684
1	14000	48000	16608	64608
2	13000	72000	24912	96912
				234204

Сума витрат на відрядження у складі адміністративних витрат розраховується на рівні 15000 грн/рік. Таким чином, сума щорічних адміністративних витрат становитиме 249204 грн.

Сума загальних виробничих витрат підсумовується на рівні 150% від заробітної плати виробничого персоналу, тобто річна сума цих витрат становитиме 326178 грн.

Сума інших витрат при розрахунку становить 1% від вартості переробленої сировини, тобто 52680 грн/рік.

Кошиорис загальних поточних витрат, пов'язаних з реалізацією проекту, наведена в таблиці 3.15.

Таблиця 3.15 – Річні експлуатаційні витрати на виробництво борошна

Статті витрат	Сума, грн.
Сировина	5268000
Електроенергія	179388
Оплата праці виробничого персоналу з нарахуваннями	217452
Вода для технологічних цілей	493,89
Ремонт та технічне обслуговування обладнання	15000,
Амортизаційні відрахування	70306,25
Пакування продукції	97800
Адміністративні витрати	249204
Загальновиробничі витрати	326178
Інші витрати	52680
РАЗОМ	476502,14
Витрати на переробку 1 т зерна	370,71

Фінансове планування. Як впливає з розрахунку коштів, отриманих підприємством в ході здійснення цієї виробничо-господарської діяльності, і розрахунку поточних витрат, пов'язаних з реалізацією проекту, цей вид діяльності доводить, що він відповідає цілям і завданням підприємства з пошуку шляхів диверсифікації бізнесу, Тобто він ритмічний і прибутковий, не вимагає значних капіталовкладень.

Показники економічної ефективності наведені в таблиці 3.16.

Таблиця 3.16– Показники економічної ефективності поточної діяльності за 1 рік

Показник	Значення
Виручка від реалізації, грн.	10 572 180,00
Витрати на виробництво, грн.	6 476 502,14
Зобов'язання з ПДВ, грн.	.1 762 030,00
ПДВ до бюджету, грн.	819 221,66
Балансовий прибуток, грн	3 276 456,20
Податок на прибуток, грн	819 114,05
Чистий прибуток, грн	2 457 342,15

У зв'язку з тим, що сума капітальних вкладень у реалізацію проекту становить 605850 грн, а сума річного прибутку – 2457342,15 грн, термін окупності капітальних вкладень становить 3 місяці, що є значним збільшенням суми капітальних вкладень.

Використання безпілотних літальних апаратів може стати сучасним інструментом контролю витрат для компаній.

1. Одним з найбільш перспективних напрямків застосування інноваційних технологій є використання безпілотних літальних апаратів (БПЛА або безпілотних літальних апаратів) в сільському господарстві і сільському господарстві в цілому. Дрони можуть ефективно використовуватися для етапів планування та контролю сільськогосподарського виробництва, а також для хімічної обробки сільськогосподарських культур та інших рослин. Основним критерієм впровадження БПЛА є економічна доцільність.

БПЛА дозволяє отримувати актуальну та ефективну інформацію, коли вона вам потрібна. Крім того, накопичена за тривалий період інформація дозволяє аналізувати виробничі і технічні процеси динаміки.

Дрони в сільському господарстві можуть виконувати різні операції:

– аерофотозйомка-руйнування посівів після впливу природних факторів та інших дефектів, що вимагають їх своєчасного видалення для виявлення прогалів;

– 3d-моделювання-дозволяє визначати вологі та сухі ділянки, земляні роботи та грамотно складати плани та карти звалищ та звалищ, а також вологості та дренажу ґрунту.

– інфрачервона візуалізація виконується з використанням всього спектра інфрачервоного випромінювання: в ближньому, середньостроковому і довгостроковому грудні можна визначити терміни диференціації точок росту, які безпосередньо впливають на врожайність і збереження виробничих характеристик рослин при збереженні спадкового потенціалу. Різновид;

– лазерне сканування використовується для аналізу ділянок важкодоступних або важкодоступних місць. Цей метод забезпечує точну щільну модель з докладним поданням місцевості навіть при роботі в умовах інтенсивного обробітку.

– дрони використовуються для точкового розпилення засобів захисту рослин і фруктових дерев. Такий підхід дозволяє обробляти лише хворі рослини.

– посів використовується відносно недавно і ще не набув широкого поширення, але деякі компанії експериментують з посівом насіння рослин за допомогою дронів. Фактично, виробники експериментують з певними системами, запрограмованими для розподілу насіння в підготовленому ґрунті.

Сучасні безпілотні системи вирішують наступні завдання:

1. Оцінка якості врожаю та визначення шкоди або загибелі врожаю.
2. Визначення точної площі загиблих посівів.
3. Земельний нагляд та інвентаризація.
4. Виявлення дефектів врожаю і проблемних ділянок.
5. Аналіз ефективності заходів щодо захисту рослин.
6. Спостереження за дотриманням структури і плану сівозміни;
7. Виявлення відхилень і порушень, допущених при проведенні сільськогосподарських робіт.
8. Топографічний аналіз та складання індексних карт рослинності (PVI, NDVI).
9. Складання карти диференційованого внесення добрив і обприскування ділянки.
10. Розрахунок щільності жовтня і біологічної врожайності

Одним із завдань обстеження ділянок з використанням безпілотних літальних апаратів (БПЛА) є складання попередньо записаних звітів про обстеження на фонофазі (стадії розвитку), які забезпечують різний підхід до кожної ділянки посівів при визначенні шкідників, хвороб рослин, щільності та кількості насаджень. Мінеральні добрива та засоби захисту рослин. за

технологією, прийнятою підприємством, вносятьсч на 1 га посівів вносяться кількості 120 кг за ціною 18000 грн за тонну. Це 1 грн за 2160 га ($120 \text{ кг} \times 18000 \text{ грн} / 1000$). За СТОВ «Україна», засоби захисту рослинвносятьсч в розмірі 50 доларів США або 1300 гривень за 1 гектар сільськогосподарських культур.

Якісний і регулярний огляд ділянки з використанням безпілотників призведе до економії мінеральних добрив на 15% або 324 грн/га ($2160 \text{ грн} \times 15\% / 100$), вибіркоче внесення засобів захисту рослин скоротить їх на 10%. Зменшення внесених мінеральних добрив і використовуваних засобів захисту рослин призведе до скорочення вартість супутніх технологічних операцій (внесення мінеральних добрив, засобів захисту рослин, доставка на ділянку і т.д.) у кількості 25 грн/га. При загальній посівній площі 900 га це знижує вартість ресурсів на 431 тис. грн [$(324 \text{ грн} / \text{га} + 130 \text{ грн} / \text{га} + 25 \text{ грн} / \text{га}) \times 900 \text{ га} / 1000$].

Крім економії матеріальних ресурсів, своєчасне і оптимальне внесення мінеральних добрив і засобів захисту рослин підвищує врожайність на 3-5%. Урожайність зернових і технічних культур на домогосподарство становить 300\$ США. Підвищення урожайності на 3% збільшить прибуток підприємства на 324 млн грн. ($300\$ \times 3\% / 100 \times 40 \text{ грн} / \$ \times 900 \text{ га} / 1000$).

СТОВ «Україна» може домогтися оптимізації виробничих витрат і збільшення чистого прибутку завдяки супутниковому моніторингу індексу рослинності (NDVI). Моніторинг врожаю - це технологія, яка відстежує зміни показників рослинності, отримані шляхом аналізу супутникових знімків. Найбільш поширеним у сільському господарстві є нормалізований Індекс відмінностей у рослинності (NDVI), який характеризує щільність рослин і дозволяє агрономам оцінювати схожість, ріст, бур'яни або хвороби, стан і однорідність сільськогосподарських культур, а також стрес рослин. Отримана інформація може бути використана для оцінки потенційної врожайності та розробки заходів щодо запобігання негативним тенденціям у розвитку сільськогосподарських культур.

Цей індикатор складається з супутникових зображень зеленої маси, яка поглинає електромагнітні хвилі у видимій червоній області та відображає їх у ближній інфрачервоній області. Чим більше поверхня листя рослини, тим більше в листі хлорофілу, тобто зеленого пігменту, тим сильніше рослина поглинає падаючий на них червоне світло і тим менше відбивається. В результаті можна отримати повний спектральний аналіз і визначити ділянки, що вимагають пересіву, внесення ЗІЗ або добрив.

Обробка мультиспектральних зображень дозволяє нам отримати інформацію про дефіцит азоту в певних областях поля і потреби в добривах і СЗФ. На основі цієї інформації розробляється карта диференційованого внесення фосфорних і калійних добрив.

Індекс NDVI в кінці вегетації допомагає визначити, які поля готові до збирання, і оцінити врожайність.

Результати моніторингу замінюють спостереження на місці, що дозволяє нам оцінювати умови вирощування сільськогосподарських культур, визначати види сільськогосподарських культур, визначати динаміку росту біомаси та визначати часові відхилення.

Постійний і регулярний моніторинг посівів дозволяє приймати обґрунтовані рішення щодо подальшого введення засобів захисту рослин і позакореневого (позакореневого) підживлення посівів, підвищуючи врожайність на 5%. При рівні рентабельності рослинництва на підприємстві прибуток підприємства може бути збільшено на 1 тис. грн з розрахунку 300\$ на 540 тис.грн. ($300\$ \times 5\% / 100 \times 40$ грн/\$ $\times 900$ га / 1000 га).

Використання сівалок з диференційованим висівом. Впровадження технології змінного посіву передбачає можливість відключення поперечного перерізу сівалки під час роботи для посіву більшої або меншої кількості насіння на одиницю площі, економії 5-8% насіння і збільшення загальної врожайності на полі до 10%.

Ця технологія окупається за рахунок підвищення врожайності та економії насінневого матеріалу. Основною перевагою сівалок з диференційованим

посівом є економія ресурсів, можливість підвищення врожайності окремих ділянок та оптимізації землекористування для кожного гектара. Таким чином, технічна перепроєктування посівного агрегату для можливості нарізки секцій і різної щільності посіву в автоматичному режимі дозволяє працювати з кожною ділянкою ділянки індивідуально.

Диференційований посів із середньою нормою висіву 1 посівної одиниця на гектар, Економія 5% насіннєвого матеріалу і посівних витрат посівної одиниці 100\$ і посівна площа зернових культур 900 га, економія складе 900 тис.грн. ($1\text{п.о.} \times 100\$ \times 5\% / 100 \times 40 \times 900$). Якщо врожайність зернових культур збільшиться на 6%, а рентабельність рослинництва на підприємстві з жовтня на 1 га складе 300 грн, то можна отримати додатковий дохід у розмірі 1012 тис.грн.

Використання біологічних засобів очищення замість хімічних для вирощування рослинних залишків. Обробка рослинних залишків інсектицидами та фунгіцидами біологічного походження покращує фітосанітарний стан ґрунту, не сприяє розвитку хвороботворних мікроорганізмів, сприяє накопиченню в ґрунті поживних речовин – гумусу, підвищує родючість, особливо пшениці на 5 ц/га. СТОВ «Україна» вирощує озиму пшеницю на площі 140 гектарів. згідно з прогнозами можна отримати додатково 70 тонн озимої пшениці, а при вартості 8000 грн/тонну – ще 560 тис.грн.

Перехід не до глибокої оранки, а до глибокого розпушування ґрунту. Зміна клімату, значна нестача вологи, ущільнення орних земель і шарів ґрунту під впливом робочого органу машини, експлуатація тракторів та комбайнів, високі ціни на паливо змушують переосмислити підхід до нових ефективних рішень в області обробки ґрунту, які економлять паливо і мастильні матеріали і значно покращують процес посадки сільськогосподарських культур глибоких культиваторів. Слід також зазначити, що оранка, особливо на похилих полях, є важливим фактором зниження родючості та деградації ґрунту.

Глибоке розпушування може розпушити ґрунт, запобігти водній ерозії, сприяти формуванню більш розвиненої кореневої системи рослин,

стабілізувати хороші агрофізичні властивості та фізичний стан ґрунту, покращити режим аерації, тепловий та поживний режим, підвищити мікробіологічну активність, нормалізувати вміст азоту, покращити баланс азоту, Існує профілактика пошкодження сільськогосподарських культур шкідниками, хворобами і боротьба з бур'янами. Глибоке рихлення вбирає вологу, запобігає її просочуванню і зменшує рух водяних капілярів.

Технологія перевертання шару ґрунту на заміну глибокого розпушування, а не глибокої оранки, збільшити врожайність буряків на 30 цга, що дозволяє отримати додатковий дохід у розмірі 110 тис.грн (100 га× 3 т/га × 1100 грн/1000).

Ми пропонуємо прийняти ряд організаційно-технічних заходів, спрямованих на підвищення ефективності, скорочення збитків і збільшення чистого прибутку і прибутку підприємства.

Заміна насінням кукурудзи фірми «Монсанто» на більш ефективний по врожайності гібрид компанії «Лінегрейн» (приріст врожайності в порівнянні з насінням Монсанто становить 10 ц/га), ціна 1 посівної одиниці становить 2650 грн.

Економія за рахунок використання лінійних насіння кукурудзи на площі 500 га призведе до норми висіву 1 одиниця посіву на гектар

– Від зниження вартості насіння

(3,5 тис. грн - 2,65 тис. грн) 820 га = 425 тис. грн;

– додатковий чистий прибуток від продажу кукурудзи за ціною 3000 грн /

т

500 га (8 тонн/га - 7 тонн/га) 3,0 тис.грн/ т = 1500 тис. грн.

Разом 425 + 1500=1925 тис.грн.

Обробка кукурудзяних полів страховими гербіцидами фірми «Август» замість механічного міжрядного обробітку ґрунту дозволяє знищити бур'яни як в міжряддях, так і в рядках. Крім зниження потреби в паливно-мастильних матеріалах (2 л/га), врожайність збільшиться на 15%. Додатковий чистий прибуток від продажу кукурудзи за ціною 3000 грн/ тонна становитиме:

$$500 \text{ га} \times 7 \text{ тонн / га} \times 0.15 \times 3,0 \text{ тис. грн/т} = 1575 \text{ тис. грн.}$$

Через великі втрати азоту введення карбаміду восени підприємству слід використовувати КАС (карбамідно-аміачна суміш) для удобрення полів під кукурудзу навесні. Це дозволить підвищити урожайність на 20% та мати додатковий чистий прибуток від продажу кукурудзи за ціною 3000 грн / тона в сумі

$$500 \text{ га} \times 7 \text{ т/ га} \times 0,2 \times 3,0 \text{ тис.грн /т} = 2100 \text{ тис. грн.}$$

СТОВ «Україна» не займається передпосівною підгодівлею земель під соняшнику. Внесення аміачної селітри культиватором за додаткових витрат в розмірі 1500 грн (вартість мінеральних добрив і вартість внесення) врожайність соняшнику збільшується на 0,3 т / га. економічний ефект від таких заходів буде наступним:

– додаткові витрати на передпосівну внесення мінеральних добрив

$$1500 \text{ грн/га} \times 200 \text{ га} / 1000 = 300 \text{ тис. грн.}$$

- додатковий чистий прибуток від продажу соняшнику за ціною 10000 грн / т

$$200 \text{ га} \times 3 \text{ т/га} \times 10000 \text{ грн / т} = 600 \text{ тис.грн.}$$

$$\text{Разом: } 1600 \text{ тис.грн} - 3000 \text{ тис. грн} = 300 \text{ тис. грн.}$$

Інсектицидну обробку рослин кукурудзи від павутинної попелиці слід проводити на підприємстві із застосуванням препарату «Перенекс Супер». При додаткових витратах у розмірі 400 грн / га урожайність підвищиться на 0,3 ц / га. економічний ефект від таких заходів буде наступним

– додаткові витрати на передпосівну підгодівлю ділянки.

$$400 \text{ грн/га} \times 500 \text{ га} / 1000 = 200 \text{ тис.грн.}$$

– додатковий чистий прибуток від продажу соєвих бобів за ціною 3000 грн / т

$$500 \text{ га} \times 0,3 \text{ т/га} \times 3000 \text{ грн / т} = 450 \text{ тис.грн.}$$

$$\text{Разом: } 450 \text{ тис.грн} - 200 \text{ тис. грн.} = 250 \text{ тис.грн.}$$

Загальний ефект від реалізації ряду інноваційних, організаційних, технічних і маркетингових заходів, спрямованих на зниження собівартості продукції рослинництва, показаний в таблиці 3.18.

Реалізація запропонованих заходів у кваліфікаційних роботах майстра матиме позитивний вплив на продуктивність підприємства – чистий прибуток збільшиться на 29 030 тис.грн, а собівартість продукції знизиться на 1888 тис. грн.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Тема кваліфікаційної робота бакалавра є *актуальною* з огляду на те, що післявоєнне відновлення економіки України на засадах ринкових методів господарювання і конкуренції потребуватиме від підприємств підвищення ефективності їх діяльності. Ефективність діяльності підприємства значною мірою залежить від обраної стратегії формування капіталу підприємства та ефективного його використання.

Метою данного дослідження є розроблення та обґрунтування теоретичних підходів щодо розгляду сутності капіталу, його основних характеристик, функцій та складових, методичних засад аналізу капіталу, на основі чого запропонувати програму формування та ефективного використання капіталу СТОВ «Україна».

Капітал є одним із ключових понять у функціонуванні та розвитку. Це зумовлено його роллю в системах розподілу та перерозподілу, а також у споживанні матеріальних благ.

Протягом століть науковці розглядали поняття «капітал» як складну та багатозначну категорію, еволюція якої відображає історичний процес суспільного розвитку. Однак, справжнє значення це поняття набуло лише в контексті ринкових відносин.

Аналізуючи економічну сутність капіталу підприємства розглянуто та систематизовано його визначення відповідно до різних авторських підходів.

Науковці по-різному підходять до визначення економічної суті категорії «капітал» Існує декілька основних підходів стосовно визначення економічної суті капіталу:

– капітал розглядають як фінансові ресурси, виражені у грошовій формі. Гроші, в свою чергу перетворюються в капітал, коли їх накопичення дає змогу придбати засоби виробництва, робочу силу та поєднати їх у процесі виробництва;

– за другим напрямом капітал розглядають як майно підприємства. В цьому випадку він представляє собою всю сукупність ресурсів та кошти.

До характеристик притаманних капіталу слід віднести наступні:

- капітал – це основний фактор виробництва
- капітал – фінансовий ресурс, який забезпечує дохід
- капітал – барометр ефективності господарської діяльності
- капітал – головний вимірник рівня ринкової вартості підприємства
- капітал – головне джерело формування добробуту його власників

Важливе теоретичне та методичне значення має дослідження класифікація капіталу підприємства.

Аналіз літературних джерел дозволив дати розширену класифікацію капіталу підприємства за максимальною кількістю ознак, зокрема, за джерелами формування, об'єктом вкладення, особливостями функціонування капіталу як економічного ресурсу, за натурально-речовою формою залучення та функціонування; за формою перебування в процесі обігу; характером використання власниками.

В роботі детально досліджені стадії обороту капіталу та їх особливості. Розглянуті характеристики та особливості капіталу підприємства дозволили сформулювати функції його капіталу, зокрема стартову, гарантійну, регулятивну, репрезентивну.

Важливою складовою капіталу є визначення джерел його формування.

Капітал підприємства формується за рахунок власних та позикових коштів, дана детальна характеристика складових власного та позикового капіталу, джерел їх формування, позитивних та негативних рис.

Оцінювання ступеня ефективності використання капіталу має проводитися за допомогою різних типів моделей, які допомагають структурувати та описувати взаємозв'язки між ключовими показниками. Усі ці моделі базуються на аналізі інформації, що міститься у фінансовій звітності.

Для оцінки ефективності використання капіталу слід застосовувати дві групи показників – показників ефективності використання капіталу та показників, що характеризують стан капіталу.

Більш детально основні показники визначення ефективності використання капіталу зображено на схемі.

У практичній частині роботи було досліджено стан та перспективи аграрного сектору України та проаналізовано діяльність СТОВ «Україна».

У післявоєнний час виробництво і переробка сільськогосподарської продукції повинні розвиватись за обов'язкового створення умов для поширення останніх світових тенденцій розвитку сільського господарства. Відновлення сучасного аграрного сектора стане поштовхом до значного посилення розвитку суміжних галузей економіки, в тому числі сегментів обробної та харчової промисловості, виробництва добрив, сільгосптехніки, біоенергетики, ІТ-індустрії, що займається цифровізацією сільськогосподарського виробництва. і логістика.

Аналіз основних економічних та фінансових показників діяльності СТОВ «Україна» за 2021-2023 роки, **їх динаміка** характеризують господарську та фінансову діяльність підприємства як позитивну тенденцію, зокрема:

– у 2023 році у порівнянні з 2021 та 2022 роками обсяг виробництва продукції в грошовому вираженні СТОВ «Україна» зріс відповідно на 42,2%, та на 28,5%;

– зросла середня вартість як сукупного так і власного капіталу. Слід звернути увагу на випереджаючий темп росту вартості власного капіталу (4,1%) порівняно з ростом вартості сукупного капіталу (0,5%);

– загальна вартість оборотних активів збільшилась на 6,1%, спостерігається збільшення дебіторської заборгованості;

– щодо середніх залишків оборотних засобів, зазначити, що вони мали тенденцію до зростання протягом останніх років;

– протягом аналізованого періоду відбувається збільшення середньооблікової кількості працівників, зростає продуктивності праці одного працюючого ;

– рентабельність сукупного капіталу (активів) була найбільшою у 2021 р. (17,03%), а найменшою у 2022 році – 3,02%; показник рентабельності власного капіталу був найбільшим також у 2021 р. (18,73%), а найменшим – у 2022 р. (3,33 %); рентабельність продажу була найбільшою у 2021р. (33,01%), а найменшою – у 2022 р. (5,68%). Суттєве падіння рентабельності пов'язане перш за все війною РФ проти нашої держави.

Для розробки пропозицій формування та ефективного використання капіталу СТОВ «Україна» проведено їх ретельний аналіз.

Зазначимо, капітал СТОВ «Україна» має стійку тенденцію до зростання: однак основний капітал зменшився на 33,7%, а оборотний капітал навпаки – зріс на 20,3%).

В загальній вартості капіталу досліджуваного підприємства частка основного капіталу зменшилась з 28,1% у 2021 році до 17,7% у 2023 році. В загальній вартості основного капіталу понад 100.0% займають основні засоби. Частка оборотного капіталу збільшилась відповідно з 71,9% у 2021 році до 71,4% у 2022 році та до 82,3% у 2023 році.

На тенденцію динаміки видової структури капіталу слід звернути увагу як на таку, що свідчить про недостатню увагу оновленню техніко-технологічної бази підприємства, що може негативно вплинути в майбутньому на урожайність, витрати виробництва та ,як наслідок, зменшення прибутковості підприємства.

Відмінною рисою підприємства є той факт, що його капітал формувался переважно за рахунок власного капіталу – у 2021 році його доля в активах становила 91,1%, у 2022 році 90,2%, у 2023 році 93,3%, доля позикового капіталу склала відповідно у 2021 році 8,9%, у 2022 році – 9,8%, у 2023 році – 6,7%.

Виваженим підходом до формування власного капіталу слід вважати орієнтацію на внутрішні джерела. Протягом 2021-2023 років СТОВ «Україна» власний капітал наповнювався переважно за рахунок нерозподіленого прибутку – у 2021 році його величина в складі власного капіталу становила 92,7%, у 2022 році та 92,9%, у 2023 році 93,2. Зареєстрований (пайовий) капітал та додатковий капітал залишалися у незмінними.

Аналіз формування та використання капіталу СТОВ «Україна» за 2021-2023 роки дає можливість зробити висновок, що капітал підприємства формувалася виключно за рахунок власного капіталу – його питома вага у 2023 році складала 93,3%, на позикові кошти припадало 6,3%.

В складі внутрішніх джерел формування власного капіталу СТОВ «Україна» головне місце займає прибуток, що залишається у розпорядженні підприємства, – він формує більшу частину його власних фінансових ресурсів (у 2023 році 93,2%), забезпечує приріст власного капіталу і відповідно ріст ринкової вартості підприємства.

Щодо зовнішніх джерел формування активів підприємства, по-перше, підприємства використовує виключно поточну кредиторська заборгованість за товари, роботи та розрахунки з оплати праці. По-друге, довгострокове кредитування невеликих сільськогосподарських товаровробників для банківської системи вкрай ризиковане, що відображається на занадто високій вартості його обслуговування і, як наслідок, недоступності цих фінансових ресурсів.

Тому запропонована в кваліфікаційній роботі бакалавра програма формування та ефективного використання капіталу СТОВ «Україна» базується на заходах технічного, технологічного та організаційного характеру по зменшенню операційних витрат та збільшенню прибутку. Зокрема:

1. Впровадження високоврожайних сортів пшениці, які користуються великим як внутрішнім попитом та за кордоном.

2. Диверсифікація виробництва шляхом реалізації проектів з переробки пшениці в борошно.

3. Використання сучасних інноваційних технологій ведення сільськогосподарських робіт.

4. Організаційні та технічні заходи, спрямовані на збільшення чистого прибутку

Загальний ефект від реалізації ряду інноваційних, організаційних, технічних і маркетингових заходів, спрямованих на зниження собівартості продукції рослинництва.

Реалізація запропонованих заходів у кваліфікаційних роботах матиме позитивний вплив на продуктивність підприємства – чистий прибуток збільшиться на 11740 тис.грн, а собівартість продукції знизиться на 501,1 тис. грн.